

**Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri**
Landbrugsstyrelsen

INSTRUKS FOR KRYDSOVERENSSTEMMELSE 2024 - MILJØ

INSTRUKS TIL KRYDSOVERENSSTEMMELSESKONTROL

Dokumenttype:	Kontrolinstruks krydsoverensstemmelse, Miljø
Klassifikation:	Arbejdsbrug
Dataejer:	Ann Kelsen, Enhedschef Jordbrugskontrol
Forfatter:	Lene Alnor, Jordbrugskontrol
Godkender(e):	Ann Kelsen, Enhedschef Jordbrugskontrol Henrik Vorgaard, Enhedschef Jura og Kvalitet Steen Bonde, Enhedschef EU & Landbrug
Ikrafttrædelsesdato:	01.01.2024
Dato for næste revision:	December 2024. Der udarbejdes rettelsesblade løbende

Captia-link: 23-660-000060
ISBN nr: 978-87-7120-276-2
 Januar 2024

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	5
GENERELT OM KRYDSOVERENSSTEMMELSE.....	7
UDTRÆKSÅRSAGER	17
KONTROLLENS FORBEREDELSE	18
KONTROLLENS GENNEMFØRELSE.....	21
KONTROLLENS AFSLUTNING – EFTER KONTROLBESØGET	24
1.1 – BESKYTTELSE AF GRUNDVAND MOD FORURENING	27
1.7 – INDRETNING AF STALDE OG LIGNENDE	37
1.8 – OPBEVARINGSKAPACITET FOR HUSDYRGØDNING ENSILAGESAFT OG RESTVAND	51
1.9 – OPBEVARING AF FAST HUSDYRGØDNING OG BUNDFALD	57
1.10 – OPBEVARING AF HUSDYRGØDNINGSBASERET KOMPOST OG FORARBEJDET HUSDYRGØDNING I MARKEN.....	67
1.11 – OPBEVARING AF ENSILAGE	74
1.12 – OPBEVARING AF FLYDENDE GØDNING, SAMT ENSILAGESAFT OG RESTVAND	81
1.13 – UDBRINGNINGSPERIODER FOR GØDNING	87
1.14 – UDBRINGNINGSMETODER FOR HUSDYRGØDNING OG KUNSTGØDNING	95
1.15 – UDBRINGNINGS- OG AREALRESTRIKTIONER FOR GØDNING	99
1.16 – 2 METERSBRÆMMER LANGS VANDLØB OG SØER	105

1.17 - UDARBEJDELSE AF GØDNINGSRÆGNSKABER.....	113
1.19 - ADMINISTRATIVT KRAV: LIGEVÆGTEN MELLEM VIRKSOMHEDENS KVÆLSTOFFORBRUG OG BEHOV	119
1.21 - ETABLERING AF PLANTEDÆKKE.....	119
1.22 - ADMINISTRATIVT KRAV: GRÆNSER FOR TILDELING AF ORGANISK GØDNING (ORGANISK KVÆLSTOFFAREALKRAV)	119
1.23 - BESKYTTELSE AF NATURTYPER.....	120
1.24 - BESKYTTELSE AF KLITFREDEDE AREALER	133
1.25 - BESKYTTELSE AF STRANDBREDDER OG ANDRE AREALER, DER LIGGER MELLEM STRANDBREDDEN OG STRANDBESKYTTELSESLINJEN.....	143
1.26 - BESKYTTELSE AF AREALER I YDRE KOGE I TØNDERMARSKEN	153
1.29 - BESKYTTELSE AF FREDSKOVSPLOGTIGE AREALER.....	162
1.33 - ETABLERING OG BEVARELSE AF PLANTEDÆKKE PÅ BRAKLAGTE LANDBRUGSAREALER	173
1.34 - MARKAFBRÆNDING AF HALM ELLER ANDRE LIGNENDE DELE AF LANDBRUGSAFGRØDER.....	180
1.35 - FORVALTNING AF VAND	184
1.36 - BEVARELSE AF LANDSKABSTRÆK	191
1.37 - BESKYTTELSE AF LANDBRUGSJORD MOD JORDEROSION.....	197
1.38 - FORBUD MOD BESKÆRING AF BUSKADS OG TRÆER I FUGLENES YNGLETID	201
2.18 - ANVENDELSE AF PLANTEBESKYTTELSESMIDLER.....	206
2.19 - ANVENDELSE AF PLANTEBESKYTTELSESMIDLER SKAL LISTES I EN SPRØJTEJOURNAL.....	220

Indledning

Denne instruks danner, sammen med faginstruks – Dyr, grundlag for Landbrugsstyrelsens kontrol med krydsoverensstemmelse i 2024. Reglerne om krydsoverensstemmelse gælder for de landbrugere, som har et tilsagn om støtte, der er givet under landdistriktsprogrammet 2007-2013 eller 2014 – 2022.

Instruksen er skrevet til de kontrollører fra Landbrugsstyrelsen, der skal udføre kontrol med krydsoverensstemmelse. Da den er skrevet til Landbrugsstyrelsens kontrollører, kan der forekomme internt sprogbrug og henvisninger til interne dataprogrammer, som personer uden for Landbrugsstyrelsen ikke har adgang til. Der kan ske en løbende revision af instruksen, som meddeles kontrollørerne. Disse vil blive offentliggjort via kontrolmeddelelser.

Ansvarlig for ajourføring af instruksen er Team Konditionalitet og Krydsoverensstemmelse, Jordbrugskontrol.

1. FORMÅL

Formålet med krydsoverensstemmelseskontrollen er at kontrollere, at landbrugere, der modtager tilskud efter visse ordninger under landdistriktsprogrammet, opfylder de betingelser inden for miljø, sundheds- og dyrevelfærdsområdet og GLM, der kræves for at kunne modtage den fulde støtte.

Der findes mange nationale bestemmelser indenfor både miljø, mærkning & registrering og foderhygiejne & fødevarer, som ikke er omfattet af krydsoverensstemmelse. I denne instruks fokuseres der udelukkende på de bestemmelser, der er omfattet af krydsoverensstemmelse.

Reglerne om krydsoverensstemmelse erstatter ikke det almindelige strafferetlige system. Derfor vil der for forhold, som er en overtrædelse af krydsoverensstemmelse, både ske støttetæk samt eventuelt også anden håndhævelse efter den nationale lovgivning f.eks. indskærpelse eller politianmeldelse, hvis reglerne om krydsoverensstemmelse er knyttet til en straffebestemmelse, der foreskriver, at landbrugeren kan politianmeldes.

2. RETSGRUNDLAG

Landbrugsstyrelsen udfører krydsoverensstemmelseskontrol på jordbrugsbedrifter på basis af:

- Relevante forordninger
- Love
- Bekendtgørelser
- Denne instruks med kontrolmeddelelser.

Kravenes retsgrundlag fremgår af ”Vejledning om krydsoverensstemmelse”.

3. NYT I 2024

Krav	Ændring i kravtekst og bedømmelseskemaer
Krav 1.1	Nyt delkrav 3 og bedømmelseskema hertil. Mindre ændringer i bedømmelseskemaerne for delkrav 1 og 2.

4. KONTAKT FOR KO SPØRGSMÅL

Kontaktpersoner til de forskellige områder er:

Kontaktperson	E-mail	Telefon	Område
Lene Alnor	lenaln@LBST.dk	2260 9316	KO-miljø, KON-miljø og Pesticid
Kristian Tange	kritan@LBST.dk	6198 8607	KO-miljø, KON-miljø, Pesticid og IT
Rikke Kristensen	rikkri@LBST.dk	2363 8554	KO-dyr, KON-dyr, Foder- og fødevarehygiejne
Lærke Johnsen	lajohn@LBST.dk	2268 9611	Mærkning og Registrering, Foder- og fødevarehygiejne, KO-dyr, KON-dyr
Bjarke Jensen	bjajen@LBST.dk	3199 6970	Jura

Du kan også rette dine KO spørgsmål til følgende mail: jordbrugskontrol@lbst.dk. Ved IT-spørgsmål, send da gerne et skærmpoint og et CVR nummer.

Informationer

Informationer til gennemførelsen af KO-kontrollen kan findes på KO-kontrolportalen. Alle KO kontrolinstrukser samt øvrigt materiale findes også på KO-kontrolportalen.

Tilsvarende findes der kontrolportaler for de nationale ordninger Pesticid, Mærkning & Registrering samt Foder- og Fødevarehygiejne.

Generelt om krydsoverensstemmelse

Som EU-medlemsstat har Danmark pligt til at sikre, at bestemmelserne om krydsoverensstemmelse bliver gennemført i henhold til forordningerne. Vi skal i den forbindelse være opmærksomme på, at Kommissionen skal undlade at udbetale støtte for en ordning, hvis kontrollen med den ikke er udført i overensstemmelse med Kommissionens bestemmelser, jf. artikel 52 stk. 1, i forordning (EU) nr. 1306/2013. Dette omfatter situationer hvor:

- Medlemsstaten ikke udfører de kontroller, som en forordning kræver
- Kontrollen vurderes at være utilstrækkelig i forhold til Kommissionens bestemmelser herom, f.eks. ved mangelfuld dokumentation, eller
- De underliggende forudsætninger (f.eks. risikoanalysen) er utilstrækkelige

Vedrørende "gamle og nye penge"

Reglerne om konditionalitet trådte i kraft 1. januar 2023 som følge af den nye fælles europæisk landbrugspolitik i EU (CAP2023). Reglerne om krydsoverensstemmelse finder sideløbende anvendelse til og med den 31. december 2025 for støttemodtagere, som modtager støtte fra ordninger under landdistriktsprogrammet (LDP) 2007-2013 og 2014-2022.

Det følger af overgangsbestemmelserne i forordning (EU) 2021/2116 og 1305/2013.

I denne overgangsperiode skal landbruger være særlig opmærksom på, om støtten er fra en ordning, som er finansieret af LDP 2007-2013, LDP 2014-2022 eller CAP2023. Det har betydning for om landbruger er omfattet af reglerne om KO og/eller konditionalitet, særligt i forhold til kontrollen og sanktionering for overtrædelser.

Vi fører fra og med 2023 således kontrol i forhold til både KO og konditionalitet. Indholdet og omfanget af vores kontrol, når vi kommer på kontrolbesøg, beror på, hvilke former for støtte, som landbruger har modtaget eller vil modtage for 2024. Får en landbruger eksempelvis støtte, der er finansieret af LDP 2014-2022, skal landbrugeren overholde reglerne om KO. Får landbrugeren støtte, der er finansieret af CAP2023, skal landbrugeren overholde de nye EU-regler, som er trådt i kraft fra 2023 – dvs. reglerne om konditionalitet.

Sanktionsniveauet for overtrædelser af reglerne om konditionalitet kan være anderledes, som følge af CAP2023. I forbindelse med indførelsen af konditionalitet har det været EU-lovgivers ønske, at sanktionerne for bl.a. mere alvorlige overtrædelser blev skærpet, mens sanktionerne for bagatelagtige overtrædelser ophørte. Denne ændring vil derfor afspejle sig i de afgørelser, som en landbruger vil modtage.

Nedenfor fremgår en række overordnede eksempler, der omhandler vores kontrol i praksis på grundlag af hvilke former for støtte, der modtages. Det skal bemærkes, at det ikke er en udtømmende opstilling.

Landbruger modtager kun støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på:

Landbrugeren skal sørge for at overholde alle konditionalitetskrav, hvis landbrugeren modtager støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på. Se hvilke ordninger nedenfor.

Hvis en landbruger kun modtager støtte efter én eller flere af de omfattede ordninger under CAP2023, vil vi ved et eventuelt kontrolbesøg således alene kontrollere, om landbrugeren overholder konditionalitetskravene.

Landbrugeren modtager arealbaseret støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på, og landbrugeren har et tilsagn under LDP 2014-2022:

Landbrugeren skal sørge for at overholde alle KO- og konditionalitetskrav, hvis landbrugeren modtager begge former for støtte – dvs. både under CAP2023 og LDP 2014-2022.

Det skal bemærkes, at hvis landbrugeren modtager støtte under både CAP2023 og LDP 2014-2022 og bliver udtaget til konditionalitetskontrol, vil vi ved kontrolbesøget starte med at kontrollere, om landbrugeren overholder konditionalitetskravene. Hvis vi ikke konstaterer overtrædelser af konditionalitetskrav, kontrolleres KO-kravene ikke. Dette skal ses i lyset af, at det formodes, at KO-kravene er overholdt, hvis konditionalitetskravene er overholdt, jf. artikel 12, i den delegeret forordning (EU) 2022/1172. Hvis der derimod konstateres manglende overholdelse af konditionalitetskrav, udvides kontrollen til også at omfatte en KO-kontrol med de tilsvarende relevante KO-krav.

Hvis vi finder overtrædelser af både KO-krav og konditionalitetskrav vil overtrædelserne blive behandlet som to særskilte sager i Landbrugsstyrelsen. Landbrugeren vil modtage to særskilte høringsbreve – et om konditionalitet og et om KO. Landbrugeren kan afgive bemærkninger til begge høringsbreve inden for høringsfristen. Sagerne bliver behandlet efter hver deres regelsæt, henholdsvis reglerne om konditionalitet og reglerne om KO. Landbrugeren vil derfor modtage to afgørelser – en om konditionalitet og en om KO. Det betyder endvidere, at der ved bedømmelse af en overtrædelse af henholdsvis konditionalitet og KO vil kunne være forskel i forhold til sanktionering af overtrædelserne.

Landbrugeren modtager arealbaseret støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på, og landbrugeren har et tilsagn under LDP 2007-2013:

Hvis landbrugeren modtager støtte under CAP2023, og har et tilsagn under LDP 2007-2013, skal landbrugeren sørge for at overholde alle KO- og konditionalitetskrav. Vi vil således foretage en KO-/konditionalitetskontrol ved et eventuelt kontrolbesøg.

Landbrugeren har et tilsagn under LDP 2007-2013 og/eller LDP 2014-2022:

Hvis landbrugeren kun har et tilsagn under LDP 2007-2013 og/eller LDP 2014-2022, skal landbrugeren sørge for at overholde alle KO-krav. Hvis landbrugeren udtages til kontrol, vil vi alene kontrollere, om landbrugeren overholder KO-kravene og ikke tillige konditionalitetskravene.

1. TILSKUDSORDNINGER

KO gælder for følgende tilskudsordninger under landdistriktsprogrammet, hvis tilsagnet er givet under landdistriktsprogrammet 2007-2013 eller 2014 - 2022:

- Økologisk Arealtilskud
- Tilskud til pleje af græs- og naturarealer
- Tilskud til målrettet kvælstofregulering
- Fastholdelse af vådområder, lavbundsområder og naturlige vandstandsforhold
- Udtagning af græs (type 8)
- Ændret afvanding (type 9)
- Etablering af vådområder (type 13)
- Miljøvenlig drift af vådområder (type 16)
- Privat Skovrejsning
- Skov med biodiversitetsformål

2. HVAD ER LANDBRUGSSTYRELSEN ANSVARLIG FOR

Landbrugsstyrelsen har ansvaret for at organisere og udføre KO-kontrollen i Danmark. Vi er herunder ansvarlige for at udtage minimum 1 % af alle landbrugere, der søger landdistriktsstøtte til KO-kontrol. Udtagningen sker dels på baggrund af tilfældig udtagning og dels på baggrund af en risikoanalyse.

Vi er også ansvarlige for at beregne eventuelle sanktioner og nedsætte landbrugeres støtte eller tilskud.

3. HVAD ER LANDBRUGER ANSVARLIG FOR

For landbrugere, der modtager **landdistriktsstøtte (LDP)**, gælder kravene for:

- Alle bedriftens arealer
- Alle landbrugsaktiviteter på hele bedriften
- For så vidt angår skovområder finder sanktionerne under KO dog ikke anvendelse, hvis der ikke er anmodet om støtte til det pågældende område under ordningerne Privat Skovrejsning, Skov med biodiversitetsformål eller Tilskud til målrettet kvælstofregulering.

Anvendelsesområdet, for så vidt angår KO-sanktionering af den direkte støtte, er pr. 1. januar 2015 udvidet til at gælde sanktionering af overtrædelser på støttemodtagerens fulde bedriftsområde, altså både landbrugsarealer og ikke-landbrugsarealer, samt for overtrædelser i relation til landbrugers landbrugsaktivitet. Der gælder dog stadig særlige afgrænsninger i forhold til anvendelsesområdet for GLM-kravene.

For så vidt angår anlæg, bygninger og dyr, holdes støttemodtager også ansvarlig, hvis han har rådighed over dem på kontroltidspunktet.

- Landbrugers egen handling eller undladelse på virksomheden skal være årsag til misligholdelsen, og landbruger har ikke handlet i overensstemmelse med de krav, som kan stilles til en dygtig professionel landbruger – dvs. god landmandskab. Landbruger er således ikke ansvarlig for alle overtrædelser.
- Landbrugers ansvar for en handling eller undladelse fra en tredjemand, som har udført arbejde på virksomheden for landbrugeren afhænger af, hvordan landbruger har handlet i forhold til tredjemand. Ansvaret for landbruger kan opstå som følge af landbrugers valg af tredjemand, tilsyn med tredjemand eller de instrukser, som landbruger har givet tredjemand. Landbruger er derfor ikke ansvarlig for alle overtrædelser, som begås af tredjemand på virksomheden.

Som udgangspunkt er det den landbruger, der har ansøgt om og dermed modtager støtten for bedriften og tilhørende arealer, der er ansvarlig for eventuelle overtrædelser på selvsamme bedrift.

4. HANDLINGER OG UNDLADELSER

Når en landbruger modtager LDP støtte er landbruger ansvarlig for enhver handling eller undladelse, der kan tillægges ham/hende, og som har resulteret i en overtrædelse af et eller flere krav. Dette gælder for hele kalenderåret på landbrugers bedrift. Bedriften omfatter alle de produktionsenheder, som støttemodtager har rådighed over. Det kan f.eks. være arealer, bygninger, anlæg, dyr m.v.

Landbrugeren er også ansvarlig, hvor overtrædelsen ikke kan tillægges ham, men hvor han/hun har undladt at rette op på forholdet.

I konkrete tilfælde kan vi vurdere, at landbrugers støtte ikke skal nedsættes. Det er i sjældne tilfælde, hvor overtrædelsen ikke kan tilskrives landbruger som uagtsom eller forsætlig. I disse tilfælde skal du beskrive og foretage en faglig vurdering af overtrædelsen, herunder om landbruger har anvendt en korrekt fremgangsmåde. Overtrædelsen skal stadig indberettes. Rette fagkontor vil herefter vurdere, hvorvidt der er tale om en overtrædelse, der ikke kan tilskrives landbruger og derfor ikke skal føre til en nedsættelse af støtten.

5. ERHVERVEDE OG OVERDRAGEDE AREALER

Støttemodtager er ansvarlig for overtrædelser, vi konstaterer på landbrugsarealer og ikke-landbrugsarealer, som indgår i støttemodtagerens ansøgning og som støttemodtageren har erhvervet eller overdraget i løbet af støtteåret. Det gælder, selvom overtrædelsen kan tilskrives den person, som støttemodtager har erhvervet arealet fra eller overdraget det til. For uddybning se afsnit 6.

Ved erhvervet forstås køb, forpagtning, leje eller lignende. Ved overdraget forstås salg, forpagtning, leje eller lignende.

6. UDVÆLGELSE AF KONTROLADRESSER

I den danske KO-bekendtgørelse er det fastlagt, at Landbrugsstyrelsen er ansvarlig for kontrollen af KO-kravene.

For alle kravene gennemføres udtagningen i 2024 blandt LDP-ansøgere. Denne kontrolpopulation skal udgøre mindst 1 % af støttemodtagerne. Ca. ¼ udtages tilfældigt blandt alle ansøgere, mens ca. ¾ udtages efter en risikoanalyse, henholdsvis udtræksårsag 1 eller 2, jf. afsnittet om udtræksårsager. Udtagningen foretages forud for kontrolåret og kontrolpopulationen indlæses i KO-systemet og i VAKS Online. Efter ansøgningsfristens udløb i april i kontrolåret foretages eventuelt en justering af kontrolpopulationen, herunder en kompletterende udtagning, så det sikres, at EU-kravet om mindst 1 % opfyldes.

7. KONTROLTYPER

På KO-området findes to former for kontrol, henholdsvis KO-kontrol og anden-kontrol (AKO).

7.1 KO-kontrol

En KO-kontrol defineres som en planlagt, uanmeldt kontrol med krydsoverensstemmelse. Vi udfører kontrollerne hos landbrugere, der er udtaget til kontrol og derfor indgår i den ene procent af bekræftede støtteansøgere, vi skal kontrollere.

På en KO-kontrol skal vi kontrollere alle krydsoverensstemmelseskrav, der indgår i kontrolforpligtelsen.

Visse krav kontrolleres dog administrativt og ikke hos landbrugeren. Det vil fremgå af kravet i denne faginstruks, hvis det skal kontrolleres administrativt.

For kontrollerne gælder, at:

- Datoen for den administrative kontrol bruges som kontroldato
- Resultater af f.eks. prøver, der blev taget på kontrolbesøget, er en del af den oprindelige kontrol. Resultatet skal derfor indberettes med samme kontroldato som det oprindelige besøg.

Du skal være opmærksom på, at alle bedriftens arealer og driftsbygninger, som landbruger har rådighed over på kontroltidspunktet, på bedriften, skal kontrolleres i forbindelse med en KO-kontrol.

7.2 Anden-kontrol (AKO)

Der er tale om en anden-kontrol, hvis vi konstaterer overtrædelse af krav i forbindelse med f.eks.:

- Kontrolbesøg planlagt til andre formål
- Anmeldelse
- Opfølgning på om et påbud er blevet overholdt
- Opfølgning på national kontrol

Hvis du konstaterer en overtrædelse af krav på en anden-kontrol, skal overtrædelsen indberettes.

Ovenstående indebærer, at hvis du på f.eks. en arealkontrol konstaterer, at landbruger ikke overholder krav 1.33 på et areal, skal du indberette det som en AKO-overtrædelse.

8. NEDSÆTTELSE AF LANDBRUGERS STØTTE

8.1 Hvordan beregner vi en nedsættelse

Jordbrugskontrol beregner, hvor meget støtten skal nedsættes med, på baggrund af oplysninger om alvor, omfang og varighed og forsæt. Desuden indgår det i vores beregning, om der er tale om en gentagen overtrædelse målt for en tre årig periode.

Vi har desuden mulighed for at ændre nedsættelsen som følge af f.eks. en klage, eller hvis indberetningen ikke er i overensstemmelse med reglerne eller vejledningen for indberetning og bedømmelse.

Hvis landbruger har sendt høringsvar i forbindelse med høring indgår dette sammen med kontrolrapporten i vores sagsbehandling.

Det er først muligt at vurdere størrelsen af en mulig nedsættelse, når sagen er helt færdigbehandlet. Det forudsætter nemlig, at alle forhold (kendte som ukendte under kontrollen) er vurderet. Kontrolløren kan derfor ikke sige noget herom, hverken under eller efter kontrollen.

8.2 Uagtsom overtrædelse (førstegangsovertrædelse)

En uagtsom handling eller undladelse handler om situationer, hvor landbrugeren ikke udviser tilstrækkelig agtpågivenhed og derfor ikke opfylder ét eller flere krav. Vi bedømmer en uagtsom overtrædelse mildere end en forsættelig overtrædelse eller en forsættelig undladelse. Som udgangspunkt betragter vi en overtrædelse af et krav som en uagtsom handling eller undladelse.

Hvis landbruger på grund af en uagtsom handling eller undladelse ikke har overholdt et krav, vil landbrugere modtage en advarsel eller et støttetæk på 1 %, 3 % eller 5 %. Sanktionen tildeles på baggrund af en konkret vurdering ud fra kriterierne alvor, omfang og varighed fortaget. Vurderingen fortages af Jordbrugskontrol.

Overtrædelsen tildeles karaktererne 1 – 4, for både alvor, omfang og varighed. Den samlede vurdering af kravet sker ved, at karaktererne for alvor, omfang og varighed lægges sammen. Karaktererne 1-4 gives i følgende situationer:

1. Overtrædelsen har **meget lille betydning** i forhold til kravets formål (kun relevant for visse krav)
2. Overtrædelsen har **mindre betydning** i forhold til kravets formål
3. Overtrædelsen har en **væsentlig betydning** i forhold til kravets formål
4. Overtrædelsen har **meget stor betydning** i forhold til kravets formål

Herunder kan du se, hvor stor nedsættelsesprocenten bliver på baggrund af de tildelte karakterer:

- Samlet karakter 3 - 5 = 0 % nedsættelse af støtten (Advarsel)
- Samlet karakter 6 - 7 = 1 % nedsættelse af støtten
- Samlet karakter 8 -10 = 3 % nedsættelse af støtten
- Samlet karakter 11-12 = 5 % nedsættelse af støtten

8.3 Uagtsom gentagen overtrædelse

Landbrugsstyrelsen betragter det som en gentagen overtrædelse, hvis en landbruger flere gange inden for en sammenhængende periode på tre kalenderår undlader at overholde det samme krav. Det forudsættes, at landbrugeren er underrettet skriftligt f.eks. via kontrolrapport eller kvitteringsskrivelse, om en tidligere overtrædelse og har haft mulighed for at bringe denne til ophør.

Hvis du foretager flere uafhængige kontrolbesøg inden for samme år, betragter Jordbrugskontrol også en overtrædelse af samme krav som en gentagelse. Dette gælder også i tilfælde, hvor landbrugeren har gentaget handlingen eller undladelsen eller har undladt at rette op på overtrædelsen, konstateret på det første besøg. Det gælder derimod ikke, hvis der er tale om en overtrædelse, som ikke kan rettes op, eller hvor genopretning sker ved ikke at gøre noget.

I tilfælde af gentagen overtrædelse, beregner Jordbrugskontrol nedsættelsesprocenten første gang som nedsættelsesprocenten for den foreliggende overtrædelse ganget med 3. Hvis nedsættelsen for den foreliggende overtrædelse beregnes til 3 %, vil nedsættelsen ved første gentagne overtrædelse være $3 \times 3 \% = 9 \%$.

Ved efterfølgende gentagen overtrædelse inden for tre kalenderår beregner vi nedsættelsesprocenten som den foregående nedsættelsesprocent ganget med 3. Hvis nedsættelsen forrige gang var beregnet til $3 \times 3 \% = 9 \%$ på grund af gentagen overtrædelse, vil nedsættelsen ved efterfølgende gentagen overtrædelse være $3 \times 9 \% = 27 \%$, som dog nedsættes til 15 % ved uagtsomhed.

Når nedsættelsesprocenten bliver 15 %, underretter Jordbrugskontrol landbrugeren om, at yderligere overtrædelse af samme krav vil blive betragtet som en forsætlig handling.

Overtrædelse	Gentagelse	2. gentagelse	3. gentagelse	4. gentagelse
1 %	$1 \times 3 = 3 \%$	$3 \times 3 = 9 \%$	$9 \times 3 = 27 \%$ (nedsat til 15 %)	Behandles som 1. forsætlige overtrædelse, jf. ovenfor
3 %	$3 \times 3 = 9 \%$	$9 \times 3 = 27 \%$ (nedsat til 15 %)	Behandles som 1. forsætlige overtrædelse, jf. ovenfor	
5 %	$5 \times 3 = 15 \%$	Behandles som 1. forsætlige overtrædelse, jf. ovenfor		

8.4 Forsætlig overtrædelse

I forbindelse med KO kontrollen anvendes forsætsbegrebet i den form, som det er blevet fastlagt af EU-domstolen.

Det er op til kontrolløren at tage stilling til, hvilken hensigt landbruger har haft i forbindelse med en overtrædelse. Hvis I vurderer, at landbruger har tilstræbt den manglende overholdelse af KO-kravet, eller at han, uden at have tilstræbt den manglende overholdelse, har accepteret muligheden for, at den kan opstå, så bør I indberette overtrædelsen som forsætlig

Det er jeres vurdering på baggrund af det samlede indtryk af landbrugers bedrift, der har indflydelse på, om overtrædelsen skal indberettes med forsæt. Giver landbruger direkte udtryk for, at han godt kender reglerne og kravene, men ikke har tænkt sig at overholde dem, er dette et stærkt argument i forhold til forsæt.

Det er ikke tilstrækkeligt til indberetning med forsæt, at landbruger tidligere har overtrådt samme krav.

Er man i tvivl, kan man ringe til Jordbrugskontrol eller indberette med forsæt. Da tages der særskilt stilling til om det er forsæt og om det kan dokumenteres. Det er ikke alle sager, der indberettes med forsæt, der afgøres som forsætlige, men det er vigtigt, at kontrolløren har taget stilling til det på selve kontrollen. Indberettes der ikke med forsæt, vil sagen ikke blive behandlet som en sådan sag – det er således vigtigt at indberette med forsæt, hvis man mener dette er relevant, så der kan blive taget særskilt stilling til dette.

Du kan i tabellen nedenfor se en oversigt over beregningerne ved gentagne forsætlige overtrædelser.

1. forsætlige overtrædelse	1. gentagelse	2. gentagelse	3. gentagelse	4. gentagelse	5. gentagelse
20 %	45 %	75 %	100 %	100 %	Udelukkelse

8.5 Overtrædelse af flere krav inden for samme område

Har landbruger overtrådt flere krav inden for samme område, vurderer Jordbrugskontrol det som én overtrædelse inden for området forudsat, at ingen af overtrædelserne er gentagne overtrædelser. Områdets nedsættelsesprocent vil da svare til den nedsættelsesprocent, som isoleret set er den højeste for hvert af de enkelte krav inden for området.

Du kan her se et eksempel:

- Uagtsom overtrædelse af krav 1.1 medfører isoleret set en nedsættelse på 3 %.
- Uagtsom overtrædelse af krav 1.9 medfører isoleret set en nedsættelse på 1 %.

Da begge overtrædelser er inden for samme område (miljø, klimaforandring og god landbrugs- og miljømæssig stand for jord (GLM)), skal overtrædelserne betragtes som én overtrædelse. Støtten skal herefter nedsættes med 3 %.

8.6 Overtrædelse af flere krav inden for forskellige områder

Hvis landbrugeren ikke har overholdt flere krav inden for forskellige områder, beregner Landbrugsstyrelsen den samlede nedsættelse af støtten ved at lægge nedsættelsesprocenterne fra områderne sammen, forudsat der ikke er nogen gentagne overtrædelser.

Hvis det er første gang, landbrugeren ikke har overholdt et eller flere krav, og der kun er uagtsomme overtrædelser, kan nedsættelsen af støtten maks. blive 5 %. Hvis der kun findes uagtsomme og gentagne overtrædelser, vil støtten nedsættelsen maks. være 15 %. Der findes intet maksimum for støtten nedsættelsen, hvis der er en forsætlig overtrædelse blandt overtrædelserne.

8.7 Når et krav er overtrådt gentagne gange

Hvis et krav er overtrådt flere gange inden for en sammenhængende periode på tre kalenderår, bliver det betragtet som en gentagen overtrædelse. Landbrugeren skal dog have været underrettet om en tidligere overtrædelse og have haft mulighed for at rette op, før vi betragter en overtrædelse som en gentagelse.

Ved første gentagelse: Den tidligere anvendte nedsættelsesprocent ganges med 3. Hvis ansøger tidligere har fået en nedsættelsesprocent på 3, vil den gentagelse beregnes således: $3 \times 3 \% = 9 \%$.

Ved 2. og 3. gentagelse kan nedsættelsesprocenten maksimalt være 15 %. Ved 4. gentagelse vil overtrædelsen blive vurderet som forsætlig med mindre konkrete momenter taler imod.

8.8 Advarsel ved mindre betydelig overtrædelse

En mindre betydelig overtrædelse er en overtrædelse af krydsoverensstemmelseskrav, der på grund af vurderingen af alvor, omfang og varighed kan betragtes som værende mindre betydelig, og som bedømmes med en samlet karakter på højst 5.

Vi tager ikke på opfølgende kontrolbesøg i forbindelse med mindre betydelige overtrædelser, men vi giver landbruger en advarsel, som er gyldig i tre kalenderår, inklusive året hvor vi konstaterede overtrædelsen. Hvis vi inden for de tre kalenderår kommer på besøg hos landbruger igen og konstaterer, at landbruger ikke har afhjulpnet overtrædelsen, vil landbrugers støtte blive nedsat med 1 %. Nedsættelsen vil udgøre 1 % af den støtte, landbruger fik i året, hvor landbruger fik advarslen.

Du skal være opmærksom på, at overtrædelser af krav, der udgør en direkte risiko for den offentlige sundhed eller for dyrs sundhed, ikke kan vurderes som mindre betydelige overtrædelser.

For mindre betydelige overtrædelser gælder, at:

- a. Du skal altid indberette mindre betydelige overtrædelser i KO-Web, så det kommer til at fremgå af kontrolrapporten.
- b. Du skal under kontrolbesøget oplyse landbruger om muligheden for at rette op på overtrædelsen. Landbrugers afhjælpning må dog ikke forlænge kontrolbesøgets varighed. Den mindre betydelige overtrædelse skal stadig fremgå af KO-kontrolrapporten som en overtrædelse, og du skal samtidig indberette overtrædelsen i KO-Web som afhjulpnet, hvis det var muligt for landbrugeren af afhjælpe overtrædelsen i forbindelse med kontrolbesøget.

Hvis landbruger ikke kan afhjælpe den mindre betydelige overtrædelse under kontrolbesøget, skal overtrædelsen indberettes i KO-Web, og overtrædelsen skal fremgå af KO-kontrolrapporten som efterfølgende sendes i høring.

8.9 Hvis den mindre betydelige overtrædelse er en menneskelig fejl (human error)

Hvis en overtrædelse er af mindre alvorlig, omfattende og varig karakter, og ikke kan afhjælpes, kan Landbrugsstyrelsen vurdere den som en såkaldt menneskelig fejl.

En overtrædelse kan kun vurderes som en menneskelig fejl, hvis den samlede karakter for overtrædelsen ikke overstiger 3, og hvis det ikke er muligt at rette op på forholdet.

Hvis en overtrædelse vurderes som en menneskelig fejl, skal landbruger hverken modtage en advarsel eller et støttetæk, men det konstaterede forhold skal beskrives i kontrolrapporten.

Hvis landbruger overtræder samme KO-krav igen inden for en periode på 3 år, og forholdet stadig vurderes som en menneskelig fejl, fordi den samlede karakter for forholdet ikke overstiger 3, kan overtrædelsen igen vurderes som en menneskelig fejl, og landbruger vil ikke få et støttetæk. Det er dog et krav, at landbruger har udvist en forbedring i forhold til seneste overtrædelse af kravet.

Hvis en gentagende overtrædelse (menneskelig fejl) af samme KO-krav efter en konkret vurdering udgør en forværring i forhold til den seneste overtrædelse (menneskelige fejl) af kravet, vil overtrædelsen som udgangspunkt resultere i et støttetæk på 1 %.

8.10 Hvis den mindre betydelige overtrædelse bliver en henstilling

Hvis en overtrædelse er af mindre alvorlig, omfattende og varig karakter, og kan afhjælpes i forbindelse med kontrolbesøget, kan Landbrugsstyrelsen vurdere den som en såkaldt henstilling.

En overtrædelse kan kun vurderes som en henstilling på udvalgte delkrav og hvor den samlede karakter for overtrædelsen ikke overstiger 5. Overtrædelsen skal afhjælpes i forbindelse med kontrolbesøget eller indenfor en nærmere fastsat frist der oplyses af kontrolløren.

Hvis fejlen ikke rettes rettidigt betragtes overtrædelsen som en advarsel, her henvises til afsnit 8.8.

Hvis fejlen rettes rettidigt modtager landbruger en henstilling på det omtalte delkrav, og overtrædelsen nulstilles. Landbruger oplyses i kontrolrapporten om de faktuelle forhold omkring henstillingen, men forholdet vil ikke føre til en sanktion.

Udtræksårsager

Udpegning

Risikoudtaget	2
Tilfældigt udpeget	1

Nationale ordninger

Pesticid	P
Hygiejne og Foder	F
Mærkning og Registrering	MR

Dyrearter

Svin	s
Kvæg	k
Geder	g
Får	f
Fjerkræ	fj
Heste	h/H
Øvrige	ø

Antal besætninger

tal, hvis det er større end 1

Program

Direkte støtte	D
LDP	L

Eksempler på udtræksårsager:

1 P – F s2	Tilfældigt udtaget KO kontrol, samt national kontrol af pesticid og foder. Bedriften indeholder 2 svinebesætninger.
2 P – F k2-g-s	Risikobetinget udtaget KO kontrolsag samt national kontrol af pesticid og foder. Bedriften indeholder 2 kvægbesætninger, 1 gedebesætning og 1 svinebesætning.
2 P – F MR f-s2	Risikobetinget udtaget KO kontrolsag samt national kontrol af pesticid, foder, mærkning og registrering. Bedriften indeholder 1 fårebesætning og 2 svinebesætninger.

Kontrollens forberedelse

Forud for kontrollen, skal du foretage en grundig forberedelse af kontrollen på den bedrift, der er udtaget.

Du skal derfor hente kontrolgrundlag med både klient-, areal-, husdyr- og gødningsregnskabsoplysninger på 5050_24.

Alle bedrifter udtages på baggrund af CVR-numre eller CPR-numre. Der anvendes ikke P-numre i KO kontrol, heller ikke ved AKO-sager.

Kontrolgrundlaget indeholder følgende oplysninger:

- Udtræksårsag
- Oplysninger om bedriftstype
- Oplysninger om hvilke adresser der indgår i bedriftens ansøgning
- Hvilken kommune /-er der kan være involveret for hver adresse
- Virksomhedsregister
- Hvilke ejendomme bedriften har husdyrbesætninger på
- Typen og antallet af dyr
- Kendskab til bedriftens gødningsregistrering
- Om virksomheden har udarbejdet (indsendt) gødningsregnskab for den senest afsluttede planperiode (Hvis virksomheden er med i Register for gødningsregnskab)
- Typer af støtte som ansøger søger, hhv. direkte støtte eller LDP
- Antal ha – både hvortil der er søgt støtte og som er anmeldt som naturarealer, gårdspladser o.l.
- En markplan der indikerer arealer og afgrøder og herved en mulig pesticidanvendelse
- Foderregistreringer

Kontrolgrundlaget skal trækkes fra KSK 5050_24. Fra kontrolsæsonens start vil data i kontrolgrundlaget være baseret på 2023 indberetningen, og kontrollen skal, i givet fald, udføres på dette grundlag. Efter ansøgningsfristen (ca. 1. juni), vil data i kontrolgrundlaget blive 2024 data, som derved vil danne grundlag for KO kontrollen resten af kontrolsæsonen.

1. FORBEREDELSE AF KONTROLLEN - MILJØ

Ved starten på den uanmeldte kontrol skal landbruger gøres opmærksom på, hvilke kontroller der vil blive udført. Derfor er det vigtigt, at du er forberedt, inden du påbegynder den uanmeldte kontrol. En del af forberedelsen er derfor at kontrollere, hvilke typer af arealer landmanden har, og om han har specielle forhold på bedriften.

Følg instruktionen til IMK, for at få de relevante kortlag vist. Hvis de nævnte kortlag ikke er tilgængelige i IMK, kan du finde dem via Miljøportalen (Arealinfo.dk).

Det kan ligeledes være hensigtsmæssigt at anvende kortmateriale i forbindelse med forberedelsen. De kan anvendes til at:

- Screene arealerne på bedriften

- Identificere bygningerne,
- Se forandringer og "mistænkelige" ting f.eks. markstakke, ensilageoplag (anvende kort fra tidligere år)

Forberedelsen af kontrollen kan medvirke til et bedre overblik over kontrollen, samt at minimere antallet af krav, der skal gennemgås ved den fysiske kontrol på bedriften.

I nedenstående tabel ses et overblik over, hvad du kan gennemgå i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen. Efterfølgende uddybes emnerne.

	Billedmateriale	Temalag	Mere end ét temalag
2-metersbræmmer		X	
Markstakke	X		
Fuglebeskyttelseskrav	X	X	X
GLM landskabselementer	X	X	
Jorderosion	X	X	
Screening af arealer	X		
Hække	X		
Bygninger (stalde, gyllebeholder, kote mv.)	X	X	X
Boringer		X	

2-metersbræmmer (krav 1.16)

I forbindelse med forberedelsen af kontrollen kan du med fordel kontrollere om bedriften har marker med krav om 2-metersbræmmer.

Markstakke (krav 1.10)

Du kan anvende kortmaterialet i IMK til at kontrollere om der findes markstakke på arealerne på bedriften.

Fuglebeskyttelseskrav (Krav 1.23, 1.24, 1.25, 1.26 og, 1.29)

I forbindelse med kontrollen af kravene om fuglebeskyttelse er det vigtigt, at du, inden du gennemfører kontrolbesøget, har undersøgt, om landbruger har arealer inden for særlige områder.

Du kan fremsøge bedriftens samlede areal på Miljøportalen, eller få landbruger til at udpege bedriftens øvrige arealer på kontrollen, da du som udgangspunkt både skal føre kontrol med fuglebeskyttelseskravene indenfor og udenfor bedriftens støtteberettigede arealer.

GLM-Landskabselementer (krav 1.36) og Jorderosion (krav 1.37)

Du skal, inden du kører på kontrolbesøg, kontrollere, om der findes GLM-landskabselementer eller et areal, hvor der kan være risiko for jorderosion. Dette gøres ligeledes gennem anvendelse af kortlag i IMK.

Kortlagene hedder:

- GLM Landskabselementer
- Jorderosion

Følg instruksen til IMK, for at få de relevante kortlag vist.

Hvis et GLM-element eller jorderosionsområde ikke er vist på kortlaget, skal det ikke overholde kravet.

Hvis du konstaterer landskabselementer på bedriften, der ikke er angivet i kortlaget, og du vurderer at de opfylder betingelserne som GLM landskabselement, kan du orientere landbruger om, at han kan lave et blokændringsforslag og søge på arealet året efter.

Desuden orienteres Jordbrugskontrol om dets forhold, placering og udseende. Herefter vil det blive vurderet, om det kan blive omfattet af kravet det efterfølgende år, og dermed også blive GB-støtteberettiget.

Vandindvinding (krav 1.35)

Du kan se registrerede markvandsboringer og boringer til erhvervsmæssig indvinding i IMK ved gennemgang af markerne og bygningssæt inden den fysiske kontrol. Temalagene "Markvanding" og "Vandindvinding – erhverv" skal være slået til – du skal være opmærksom på, at temalagene viser tilladelser og ikke boringer, selvom der oftest kun er en boring pr. tilladelse. Når temalaget er aktiveret, er tilladelserne illustreret ved hhv. en orange eller grøn knappenål. Du skal nu zoome ind på de knappenåle som enten sidder i ansøgers marker eller ved dennes adresser. Når du har zoomet ind på knappenålen kommer der fire talrækker:

1. Boringstilladelses nummer (anlaegid)
2. Mængde der er/har været tilladelse til
3. Oppumpet mængde i det seneste indberetningsår
4. Indberetningsår

I IMK kan du også finde markvandsboringens ID-nummer, som du skal slå op i Jupiter, som er GEUS' landsdækkende boringsdatabase (databasen for grundvands-, drikkevands-, råstof-, miljø- og geotekniske data). I Jupiterdatabasen kan du finde oplysninger om anlæggenes type, placering, årsindvindingen og om der foreligger en gældende tilladelse.

Anlægsid skal slås op her: [Søg - JUPITER \(geus.dk\)](https://geus.dk)

Kontrollens gennemførelse

Generelt omkring kontrollens gennemførelse, varsling og nægtet kontrol henvises til den generelle kontrolinstruks.

1. HVIS LANDBRUGER OPLYSER, AT HAN IKKE HAR SØGT STØTTE

Det kan ikke udelukkes, at en landbruger på stedet vil oplyse, at han ikke har søgt nogen former for støtte fra Landbrugsstyrelsen i år. Dette kan være rigtigt, da det på udtrækningstidspunktet ikke kan fastslås, om der er søgt landbrugsstøtte i år. Kontrollen skal gennemføres som vanlig.

Landbrugsstyrelsens ordinære pesticidkontrol indgår i KO kontrollen, det betyder, at der fortsat skal foretages en almindelig pesticidkontrol. Jordbrugskontrol kontaktes, hvis virksamheden ikke har søgt.

2. HVIS LANDBRUGER OPLYSER, AT HAN ER OPHØRT OG IKKE HAR SØGT STØTTE

Hvis landbrugeren ikke har søgt i det indeværende kontrolår og er ophørt med al landbrugsaktivitet, gennemføres kontrollen ikke, og Jordbrugskontrol kontaktes.

3. KONTROL PÅ STEDET

Kontrollen gennemføres ved brug af VAKS Online 5050_24 og flere forskellige KSK'er, som både er koblet op på centralstøvsugeren og anvendes til nationale overtrædelser. Centralstøvsugeren anvendes ved brug af VAKS Online.

Du skal være opmærksom på, at alle bedriftens arealer og driftsbygninger, som landbruger har rådighed over på kontroltidspunktet, på bedriften, skal kontrolleres i forbindelse med en KO-kontrol.

Der kan anvendes drone i forbindelse med gennemgang af arealerne, men hvis der konstateres tegn på mulige overtrædelser, skal arealet også besigtiges fysisk.

I forbindelse med kontrollen udfyldes den obligatoriske tjekliste. Tjeklisten journaliseres efterfølgende på sagen. Vær opmærksom på at skelne imellem betegnelserne "Ingen bemærkninger" og "Ikke relevant":

"Ingen bemærkninger" anvendes, når kravet rent faktisk er kontrolleret og fundet ok på bedriften

"Ikke relevant" anvendes, når det ikke er muligt at kontrollere kravet på bedriften, fordi enten:

- bedriften ikke er omfattet af kravet
- kontrolelementet ikke er til stede på bedriften
- kontroltidspunktet er udenfor kontrolperioden

Gennemførelsen af KO-kontrollerne tæller som både en KO-kontrol og en national kontrol for fagområderne Pesticid, 2 m bræmmer, Foder- og fødevarerhygiejne samt Mærkning og Registrering, hvis de nationale ordninger er udtaget til kontrol med overlap til KO-populationen. Dette indebærer, at du skal kvittere for alle typer af kontrol for alle de kontrollerede bedrifter. Kvitteringen for gennemførelsen af kontrollen på stedet skal altid ske ved, at du sender minimum:

- KO-kontrolrapport og eventuelt et KO-høringsbrev (samt eventuelt tilhørende dokumentation for overtrædelsen).
- OK- eller høringsbrev for pesticid, Foder- og fødevarerhygiejne samt Mærkning og Registreringsområdet (samt eventuelt tilhørende dokumentation for den nationale overtrædelse).

For yderligere information om anvendelse og udfyldelse af VAKS Online se IT-vejledningen. For beskrivelse af de enkelte kontrol KSK'er kan du anvende de tilhørende DCK vejledninger.

Virksomheder udtaget til Landbrugsstyrelsens KO-kontrol indlæses på 5050_24 KSK. De enkelte kontrolordninger bliver oprettet af VAKS.

Ud over oplysningerne i kontrolgrundlaget, skal du tilføje øvrige ejendomme med bygninger, som landbruger råder over (f.eks. lejede stalde), ejendom/ bemærkningsfeltet i KSK'et. Du skal ligeledes markere for hver af de adresser, hvor kontrollen er foregået.

Du skal sende høringsbreve (KO, såvel som nationale) med KO-kontrolrapport, kortmateriale og evt. fotos senest 14 arbejdsdage efter kontrollens gennemførelse til landbruger. Det kan være en fordel at gennemgå dit kontrolresultat med ansøger, inden sagen sendes i høring, så eventuelle uenigheder kan afklares inden.

Hvis du har konstateret en overtrædelse, skal du oplyse landbrugeren om, at der gennemføres høring af alle oplysninger, der er fremkommet ved kontrollen. Materialet inkl. landbrugeren evt. hørings svar vil blive sendt til Jordbrugskontrol og vil indgå ved afgørelsen af sagen. Afgørelsen om, hvorvidt der skal ske en nedsættelse af støtten, træffes af Jordbrugskontrol.

På KO-kontrolportalen findes en tjekliste over samtlige KO-krav på delkravniveau, som skal anvendes til udfyldelse på stedet. Efterfølgende skal tjeklisten journaliseres på sagen.

4. REKVIRERET KONTROL / ANDEN KONTROL

Hvis du på et KO-kontrolbesøg f.eks. bemærker arealer, der ikke lever op til GB-reglerne, skal du udtage arealet til en rekvireret kontrol. Dette gøres ved at kontakte Landbrugsstyrelsen, Arealtilskud. Du skal beskrive, hvilken mark det drejer sig om (marknr. og markbloknr.) samt en begrundelse for, hvorfor marken skal udtages til rekvireret kontrol.

Hvis du gennemfører en AKO, skal der oprettes en 5050_24 sag, hvorigennem du udfylder besøgsdata og markerer, at det er en anden kontrol. Herefter vælges den, og kun dén, kontrolordning som overtrædelsen vedrører, og støvsugeren opretter efterfølgende den korrekte kontrolordning. Vær opmærksom på, at du kun skal markere ud for den kontrolordning, hvor der er konstateret en overtrædelse. De øvrige kontrolordninger skal være blanke.

Når overtrædelsen er korrekt beskrevet, anvendes centralstøvsugeren til at overføre kontrolresultatet til KO web. Som kvittering for oversendelsen vil du modtage en KO-kontrolrapport og høringsbrev, der vil ligge på sagen i Workzone. For nærmere beskrivelse henvises til IT vejledning.

Kontrollens afslutning – efter kontrolbesøget

---

1. HVORDAN HÅNTERER DU ÉN ELLER FLERE KONSTATEREDE OVERTRÆDELSER EFTER KONTROLBESØGET

I afsnittet her kan du finde viden om, hvad du skal gøre i IT systemerne og hvem du skal kontakte i forbindelse med, at du har gennemført et kontrolbesøg og konstateret én eller flere overtrædelser.

2. HVAD SKAL DU SKRIVE VED OVERTRÆDELSER

Ved overtrædelser er det vigtigt, at du laver en detaljeret beskrivelse af kontrolfund. Dette indebærer, at du, så objektivt som muligt, beskriver, hvad du har konstateret ved kontrolbesøget. Du skal som udgangspunkt kun beskrive situationen omkring overtrædelserne.

Ved beskrivelse af kontrolfund, følg nedenstående rækkefølge:

1. Hvad har du konstateret
2. Hvor er det konstateret – markbloknummer, marknummer, matrikel, i bygning x osv.
3. Hvordan er forholdene
4. Hvor længe har overtrædelser fundet sted, gerne ud fra konkrete oplysninger eller ud fra dit bedste skøn
5. Hvornår vil overtrædelser forventes at kunne ophøre

I kontrolrapporten skal du begrunde de pågældende karakterer for alvor, omfang og varighed. Uden en begrundelse for bedømmelsen af kontrolfundet giver karaktererne ikke nødvendigvis mening for landbruger eller sagsbehandler. Husk at vedlægge et velbeskrevet fotoalbum og kortmateriale med angivelse af overtrædelsens placering på bedriften.

Når du er færdig med at behandle din sag efter kontrolbesøget, skal du huske følgende:

- Kontrollen afsluttes i afdelingens navn og kontrollørens navn
- Ved OK-sager skal du lukke sagen og overføre til KO-Web, når du har sendt kontrolrapporten og OK-brevet
- Hvis der kommer høringsvar, skal du skrive dine bemærkninger til høringsvaret i tilhørende skabelon i Workzone og markere for modtagelse af høringsvar i KSK'et (5050)
- Sagen lukkes og overføres til KO-Web efter endt høringsperiode

Det er yderst vigtigt, at sagen lukkes efter den er overført til KO-Web, ellers bliver sagen og sagens dokumenter ikke overført til den videre sagsbehandling.

3. HVAD SKAL DU SENDE TIL LANDBRUGER

Ved fejlsager (overtrædelser) skal landbruger senest 14 hverdage efter kontrolbesøget modtage:

- Følgebrev og Kontrolrapport

- Fotodokumentation: Fotos du selv har taget under kontrolbesøget og som er velbeskrevet (min. et foto inkl. beskrivelse, der klart viser overtrædelsen og placeringen)
- Ved overtrædelse af arealbaserede krav, f.eks. fuglebeskyttelseskrav og GLM-krav, skal der vedlægges farvekort over placeringen af overtrædelsen. Husk at angive markbloknr., matrikelnr. og/eller marknummer. Husk også f.eks. mails fra kommunen osv.

4. HVAD SKAL DU GØRE VED DET, LANDBRUGER SENDER TIL DIG

Ved modtagelse af høringsvar på fejlsager (overtrædelser) skal du gøre:

1. Gem altid høringsvar, der vedrører KO, på KO sagen i Workzone (5050_24). Hvis høringsvaret vedrører nationale overtrædelser, gemmes høringsvaret på den enkelte kontrolordning (f.eks. pesticid 4071PM_24). OBS! Ved høringsvar, som indeholder svar på flere forskellige overtrædelser, skal høringsvaret gemmes på KO sagen i Workzone, 5050_24 og på den enkelte kontrolordning.
2. I emnelinjen i Workzone skal der stå: Høringsvar_KO-krav som er overtrådt landbrugers CVR-nummer, f.eks. "Høringsvar_1.10_CVR12345678.
3. Derefter oprettes skabelon i Workzone. Der er en skabelon, der hedder 'Bemærkninger', hvor du skriver, hvilke bemærkninger du har til høringsvaret. Har du ingen bemærkninger, skriver du i dokumentet, at du ingen yderligere bemærkninger har til høringsvaret, og derefter gemmer du dokumentet på sagen i Workzone.
4. I VAKS online i fanebladet 'Besøgsdata' skrives dato for modtaget høringsvar i rubrik 'Høringsvar modtaget'. Det er vigtigt, at dette bliver gjort, ellers vil det ikke være tydeligt for sagsbehandlerne, at de skal finde et høringsvar og tage det med i betragtning ved afgørelsen af sagen.

5. HVAD SKAL DU GØRE, HVIS I ER FLERE PÅ SAMME KONTROLBESØG

- Husk, at I alle skal skrive jer på som kontrollører i fanebladet 'besøgsdata' i 5050D/M og vinge den eller de af jer af, der skal stå som underskriver af brevet.

6. KVALITETSSIKRING AF KONTROLLERNE I 2024

I KO-kontrollen for 2024, vil der blive udtaget et antal sager til administrativ kontrol.

1. Jordbrugskontrol vil sende mail til dig med oplysninger om, hvad der er fundet i kvalitetssikringen. Du bedes følge op på eventuelle afvigelser, hvis du bliver bedt om det.

8. TIDSREGISTRERING OG REGISTRERINGER I VAKS

8.1 Hvordan skal du registrere i M-Tid ved kontrolarbejde

Jeg er kontrollør, jeg har været på følgende kontrol, hvor skal jeg registrere det?

KRYDSOVERENSSTEMMELSE (KO)	KRYDSOVERENSSTEMMELSE KOMBINERET MED NATIONAL(E) KONTROL(LER)	ANDEN KRYDSOVERENSSTEMMELSE (AKO) IFM. ANDRE KONTROLLER
Registrer din tid på 30610 – Krydsoverensstemmelseskontrol	Ved denne kontrol skal du registrere den faktiske tid brugt på de respektive ordninger: Tiden brugt på KO-kontrollen : Registreres på: 30610 – Krydsoverensstemmelseskontrol Tiden brugt på Mrk & Reg. Kontrollen registreres på: 55002 – Mærkningskontrol (kombineret med KO) Tiden brugt på Foderkontrollen registreres på: 55131 – Foder og hygiejnekontrol Tiden brugt på Pesticidkontrollen registreres på: 54074 – Plantebeskyttelse, KO-kontrol	Registrer den faktiske tid brugt på AKO'en på nedenstående produkt, og resterende tid på den ordning som har medført AKO'en jf. relevant faginstruks: Tiden brugt på AKO'en : Registreres på: 30610 – Krydsoverensstemmelseskontrol – 1 – 9708 (AKO)

Hvilket underprodukt skal jeg benytte?

Kontrol (1 - 203)	Planlægnings- eller koordineringsopgaver (1 – 108):	Kursus/sidemandsoplæring (4 - 602)
<ul style="list-style-type: none"> • Forberedelse af kontrolsag • Kørsel til/fra kontrol • Fysisk kontrol • Efterfølgende sagsbehandling af kontrolsag • Journalisering af kontrolsag 	<ul style="list-style-type: none"> • Tovholderopgaver • Faggruppe-/ERFA-møder • Afregning af tjenesterejser 	<ul style="list-style-type: none"> • Transport til/fra kursus • Forberedelse til kursus • Kursusdeltagelse • Møder i forbindelse med supervision • Oplæringstid/kontroltid for nye kontrollører, hvor de følger erfarne kontrollører • Erfarne kontrollørers merforbrug ifm. oplæring af nye kontrollører

FAQ:

Jeg kan ikke få produktet frem på mTid, hvad gør jeg?

Kontakt den lokale sekretær, de er eksperterne på området.

Jeg er stadig i tvivl om hvor jeg skal tidsregistrere?

Kontakt din lokale mTids-superbruger eller kontakt Jordbrugskontrol i Augustenborg.

Jeg vil gerne vide mere om tidsregistrering, hvor kan jeg finde mere information?

Hele tidsregistreringsvejledningen for alle Jordbrugskontrols opgaver findes [her](#).

1.1 – Beskyttelse af grundvand mod forurening

---

1. DELKRAV

1.	Stoffer, der kan forurene grundvand, og som fremgår af liste I eller II i bilag 1 til bekendtgørelse om krydsoverensstemmelse fra 2024, må ikke uden tilladelse, direkte eller indirekte, udledes til grundvandet.
2.	Beholdere med stoffer, der kan forurene grundvand, og som fremgår af liste I eller II i bilag 1 til bekendtgørelse om krydsoverensstemmelse fra 2024, må heller ikke uden tilladelse være nedgravet i jorden.
3.	Der skal træffes foranstaltninger, der kan forebygge forurening ved indirekte udledning til grundvandet med stoffer, som fremgår af liste I eller II i bilag 1 til bekendtgørelse om krydsoverensstemmelse fra 2024.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Delkrav 3, omhandlende foranstaltninger til forebyggelse af forurening, er et nyt delkrav fra og med 1. januar 2024.

Særligt for punktforurening med husdyrgødning:

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1.

Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1. Overtrædelsen skal dog kun indberettes under krav 1.1, hvis der er sket en forurening ved tilløb af flydende husdyrgødning eller restvand til en sø/vandløb eller vandboring eller punktforureningen er konstateret inden for BNBO (boringsnært beskyttelsesområde).

Kontrollen af krav 1.1 omfatter som udgangspunkt således ikke landbrugets almindelige spredning af sædvanlige gødningsstoffer, idet kontrol heraf sker under krav 1.7-1.16.

1.3 DEFINITIONER

Direkte udledning	Tilførsel til grundvandet af stoffer nævnt i liste I eller II uden gennemsivning af jordoverfladen eller undergrunden. Det kan f.eks. være udledning via brønd eller en grundvandsboring
-------------------	--

Indirekte udledning	Tilførsel til grundvandet af stoffer nævnt i liste I eller II efter gennemsivning af jordoverfladen eller undergrunden eller tilførsel til vandløb og søer.
Stoffets farlighed	Ved farlighed forstå stoffets toksicitet, persistens (stoffets modstand mod nedbrydning ved naturlige processer) og evne til bioakkumulation (ophobning af miljøgifte i levende organismer)

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, på hele bedriften, hvis det er en del af landbrugsdriften. Kravet gælder kun for forhold, der kan relateres til landbrugsaktiviteter.

2. KONTROLMETODE

I forbindelse med forberedelse af kontrollen kan du undersøge, om der er elementer på bedriften, der kan være interesse i at undersøge nærmere i forbindelse med det fysiske kontrolbesøg. Det kunne f.eks. være tønder eller lignende opbevaringsdunke, der kan ses på billeder.

Ved kontrolbesøget gennemgår du bedriften for, om der er sket forurening, eller om der er risiko for forurening af grundvandet med stoffer, som fremgår af liste I eller II. Ligeledes skal du undersøge, om der evt. foreligge en tilladelse til udledning eller nedgravning. Det undersøges, om der er vandløb, søer, borer eller lignende i nærheden, der kan forårsage spredning eller hurtigere adgang til grundvandet (direkte forurening). Under alle omstændigheder skal du overveje konsekvensen af forureningen under forudsætning af forskellige forhold som geologiske forhold, jordbundstype, grundvandets placering, nedbørsmængde med mere.

Desuden skal du undersøge om landbruger har truffet foranstaltninger, der kan forebygge forurening ved indirekte udledning til grundvandet. Indirekte udledning til grundvandet med stoffer, som fremgår af liste I eller II kan forebygges ved f.eks.:

- At opbevare **plantebeskyttelsesmidler**, rester heraf og tom emballage miljømæssigt forsvarligt, så der ikke kan ske afløb til kloak, dræn eller lignende. Opbevaring må således kun ske på tæt belægning, og der skal være mulighed for opsamling af spild. Oplagspladsen skal være afskærmet mod nedbør og direkte sollys.
- At opbevare **andre kemikalier f.eks. biocider og olieprodukter inkl. køle- og smøremidler** i egnede beholdere med tætsluttende låg. Produkterne skal opbevares på tæt belægning og uden mulighed for afløb til kloak. Oplagspladsen skal være afskærmet mod nedbør og direkte sollys. Den skal ligeledes være indrettet, så spild kan opsamles.
- At opbevare **flydende og fast farligt affald** f.eks. spildolie og batterier
  - i egnede beholdere på tæt belægning uden mulighed for afløb til kloak, jord, vandløb eller undergrund.
  - Under tag og så spild kan opsamles ved brud på emballagen f.eks. opbevaring på spildbakke
  - Den enkelte beholder må ikke kunne rumme mere end oplagspladsens opsamlingskapacitet (Dvs. at indholdet af den største beholder skal kunne være indeholdt i opsamlingsbeholderen/spildbakken)

- Oplagspladsen skal være løftet fra underlaget, så utætheder opdages, og så spild ikke beskadiger andre beholdere
- At sikre, at arealer hvorpå der kan forekomme **spild fra omhældning og tåpning** er udført med tæt belægning og med mulighed for opsamling af spild.

Se desuden også den enkelte kommunes forskrift for håndtering og opbevaring af olie og kemikalier.

Tal desuden med landbruger, spørg ind til forholdene.

Det er vigtigt at en overtrædelse bliver grundig beskrevet og dokumenteret. Husk at orientere kommunen, hvis der konstateres en direkte forurening i forbindelse med kontrol af krav 1.1. Forslag til mail til kommunen findes på Kontrolportalen.

Følgende særlige oplysninger skal fremgå af kontrolrapporten:

- Kort med angivelse og evt. størrelse af det berørte område
- Angivelse af det område, den mark eller nærmeste mark, hvor overtrædelsen er konstateret (herunder marknummer og markbloksnummer jf. markkortet)
- Fotos af hele eller dele af det område, der er berørt af overtrædelsen
- En grundig beskrivelse af omstændighederne i forhold til en eller flere af de parametre, der er beskrevet i det foregående afsnit, herunder evt. resultater af en evt. udtagning af jordprøver foretaget af kommunen

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

2.1 BEMÆRKNINGER

LISTE I OVER FAMILIER OG GRUPPER AF STOFFER

Liste I omfatter de enkeltstoffer, som indgår i de nedenfor anførte familier og grupper af stoffer.

1	Organiske halogenforbindelser og stoffer, der kan danne sådanne forbindelser i vandmiljø. Den simpleste organiske klorforbindelse CH ₃ Cl produceres af en mængde levende organismer som svampe og alger
2	Organiske fosforforbindelser. Kan indgå i insektbekæmpelse og pesticider
3	Organiske tinfoforbindelser. <i>Kan forekomme i maling</i>
4	Stoffer, der virker kræftfremkaldende, eller som har mutagene og teratogene egenskaber, i eller gennem vandmiljø. <i>Kan være Sprøjtmidler</i>

5	Kviksølv og kviksølvforbindelser.
6	Cadmium og cadmiumforbindelser. Kunstgødning med et totalt fosforindhold på 0,1 % eller derover må max indeholde 110 mg cadmium pr. kg fosfor
7	Mineralolier og carbonhydrider. Kulbrinter, organiske forbindelser, som udelukkende indeholder carbon (kulstof) og hydrogen (brint). Der vil hovedsagligt være tale om diesellole.
8	Cyanider. Kan dannes i forskellige affaldsprocesser. Jorden vil typisk have et blåligt skær

LISTE II OVER FAMILIER OG GRUPPER AF STOFFER

Liste II omfatter enkeltstoffer og kategorier af stoffer, som indgår i de nedenfor anførte familier og grupper af stoffer, og som vil kunne have skadelig virkning på grundvandet.

1	Følgende metalloider og metaller samt deres forbindelser: Zink, kobber, nikkel, krom, bly, selen, arsen, antimon, molybdæn, titan, tin, barium, beryllium, bor, uran, vanadium, kobolt, tallium, tellur, sølv
2	Biocider ¹ og deres derivater, som ikke er opført på liste I. Biocider bruges bl.a. til insektbekæmpelse. Et derivat er en forbindelse, der kan afledes af en anden (kan være rottegift og musegift)
3	Stoffer, som har en skadelig virkning på grundvandets smag og/eller lugt, samt forbindelser, som kan bevirke dannelse af sådanne stoffer i grundvandet og derved gøre dette uegnet til drikkevand.
4	Toksiske eller persistente organiske siliciumforbindelser og stoffer, som kan bevirke dannelse af sådanne forbindelser i grundvandet, med undtagelse af sådanne, som er biologisk uskadelige, eller som i vand hurtigt omdannes til uskadelige stoffer. <i>Kan forekomme i ulovlige pesticider.</i>
5	Uorganiske fosforforbindelser samt elementært fosfor. <i>Kan eks. være kunstgødning</i>
6	Fluorider. Bruges til vandafvisende overfladebehandling
7	Ammoniak og nitritter. <i>Gødning</i>

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Delkrav 1 og 2:

Hvis en handling eller en undladelse har medført:

- a) Risiko for forurening af grundvandet eller

¹ Biocider er en betegnelse for kemiske stoffer, der er beregnet til at bekæmpe skadedyr, bakterier og svampe m.m.

b) Der er sket en konkret forurening af grundvandet, skal dette indberettes under krav 1.1.

Det er således ikke en betingelse, at der er konstateret en forurening for, at der foreligger en overtrædelse.

En forurening kan f. eks være lemfældig omgang med stoffer, som er kommet i fysisk kontakt med jorden og derved har ledt til enten en konkret forurening eller risiko for forurening af grundvandet.

Overtrædelse af delkrav 1 og 2 kan eksempelvis være uautoriseret bortskaffelse af kemikalier, olie eller lignende, ved eksempelvis udledning på jorden eller nedgravning (indirekte udledning), som ved nedsivning i jorden kan medføre forurening af grundvandet.

Delkrav 3:

Desuden er manglende og mangelfulde foranstaltninger, der kan forebygge forurening ved indirekte udledning til grundvandet med stoffer, som fremgår af liste I og II en overtrædelse af krav 1.1, delkrav 3.

2.3 EKSEMPLER

Billedet er hentet fra google

Krav 1.1:

Brug liste I og liste II

Tjek:

- Revner
- Afløb
- Dræn
- Beliggenhed og jordens beskaffenhed omkring forureningen

Billedet er hentet fra google

Krav 1.1:

Brug liste I og liste II

Tjek:

- Beliggenhed
- Tilladelser
- Bruges tanken? Hvad bruges den til?
- Er der en forurening eller risiko herfor?
- Er der foretaget passende foranstaltninger til at forebygge en eventuel forurening?

Krav 1.1, delkrav 3:

Tjek:

- Er der foretaget passende foranstaltninger til at forebygge en eventuel forurening?
- Hvordan opbevares plantebeskyttelsesmidler, andre kemikalier, olieprodukter, farligt affald osv.?

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 og 2	Spørg landbruger om der opbevarer stoffer der kan forurene grundvandet på bedriften.
1 og 2	Spørg om placeringen af tanke/dunke eller lignende, såvel om de står ovenpå jorden eller er nedgravede.
2	Hvis landbruger har nedgravede tanke/dunke f.eks. olietanke, bed om at se en tilladelse.
1	Spørg om underlaget under opbevaringsemnet. Er der opsamlingskølle eller lignende.
1	Spørg ind til hvad tanken/dunken anvendes til, og hvordan det anvendes.
3	Spørg landbruger om, hvordan plantebeskyttelsesmidler opbevares på bedriften.
3	Spørg landbruger om, hvordan andre kemikalier f.eks. biocider og olieprodukter, herunder køle- og smøremidler, opbevares på bedriften.
3	Spørg landbruger om, hvordan flydende og fast farligt affald opbevares på bedriften.
3	Spørg landbruger om, hvor der håndteres brændstof.
3	Spørg landbruger om der foregår omhældning/tapning af stoffer der kan forurene grundvandet på bedriften.

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.1 delkrav 1 og 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	<p>Har ikke tilladelse, men har søgt om tilladelse og kan få det.</p> <p>Eller: Kan ikke få tilladelse, men overtrædelsen medfører kun en meget lille risiko for forurening af grundvandet, og der iværksættes straks afhjælpning af det ulovlige forhold</p> <p>Forureningen eller risikoen herfor vurderes som meget lille, under hensyntagen til udbredelse og stoffets farlighed</p>	<p>Har ikke tilladelse, men kan få det.</p> <p>Eller: Kan ikke få tilladelse, men overtrædelsen medfører kun en mindre risiko for forurening af grundvandet</p> <p>Forureningen eller risikoen herfor vurderes som mindre, under hensyntagen til udbredelse (typisk inden for egen bedrift) og stoffets farlighed</p>	<p>Har ikke tilladelse, men iværksætter straks afhjælpning af ulovlige forhold</p> <p>Eller: Overtrædelsen vurderes at give anledning til en større forurening eller risiko for forurening af grundvandet</p> <p>Forureningen eller risikoen herfor vurderes som større, under hensyntagen til udbredelse (typisk i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer) og stoffets farlighed</p>	<p>Har ikke tilladelse og kan ikke få det</p> <p>Eller: Overtrædelsen vurderes at give anledning til stor forurening af grundvandet</p> <p>Forureningen vurderes som stor, under hensyntagen til udbredelse (typisk i fjernområdet) og stoffets farlighed</p>
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening eller risiko herfor	Forurening eller risiko for forurening inden for egen bedrift	Forurening eller risiko for forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening eller risiko for forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

SKEMA for krav 1.1 delkrav 3

KARAKTER	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	<p>Der er kun delvist truffet foranstaltninger, der kan forebygge forurening (foranstaltningerne er mangelfulde).</p> <p>Der håndteres kun en meget lille mængde stoffer, som fremgår af liste I eller II</p> <p>Forureningen eller risikoen herfor vurderes som meget lille, under hensyntagen til stoffets farlighed</p>	<p>Der er ikke truffet foranstaltninger, der kan forebygge forurening. Der håndteres kun en mindre mængde stoffer, som fremgår af liste I eller II</p> <p>Forureningen eller risikoen herfor vurderes som mindre, under hensyntagen til udbredelse (typisk inden for egen bedrift) og stoffets farlighed</p>	<p>Der er ikke truffet foranstaltninger, der kan forebygge forurening, og der håndteres en større mængde stoffer, som fremgår af liste I eller II</p> <p>Forureningen eller risikoen herfor vurderes som større, under hensyntagen til udbredelse (typisk i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer) og stoffets farlighed</p>	<p>Der er ikke truffet foranstaltninger, der kan forebygge forurening, og der håndteres en stor mængde stoffer, som fremgår af liste I eller II.</p> <p>Forureningen vurderes som stor, under hensyntagen til udbredelse (typisk i fjernområdet) og stoffets farlighed</p>
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening eller risiko herfor	Forurening eller risiko for forurening inden for egen bedrift	Forurening eller risiko for forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening eller risiko for forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

Når man skal vurdere om der er risiko for, at stoffet når ned til grundvandet, skal man overveje flere forskellige parametre:

- Varigheden af overtrædelsen - jo længere varighed jo større sandsynlighed for nedsivning til grundvandet og jo sværere vil det være at oprense forureningen.
- Mængden af udledt stof.
- Jordens beskaffenhed - er der f.eks. tale om sand- eller lerjord. Kompakte, tykke lerlag beskytter til en vis grad grundvandet, mens eventuelt nedsivende forurening hurtigere kan sive gennem tynde lerlag og porøst sand og grus.
- Mikrobielle processer i jorden - vil stoffet være nedbrudt inden det når grundvandet?
- Afstand til dræn, søer og vandløb.
- Findes der grundvandsmagasiner eller boreriger under den konkrete lokalitet – Oplysningerne kan findes på: <http://arealinformation.miljoportal.dk/distribution/>
- Vejrforhold i perioden op til konstatering af overtrædelsen.
- Om der er plantedække på arealet, som evt. vil kunne optage nogle af stofferne.

BEDØMMELSE af krav 1.1, delkrav 1 og 2

Alvor	Overtrædelsen vurderes i forhold til, om der kan gives tilladelse og om der ansøgt om en sådan. Dette vægtes i forhold til, hvor alvorlig den konkrete overtrædelse er i forhold til forureningen eller risikoen herfor. Alvoren af forureningen eller risikoen herfor vurderes under hensyntagen til udbredelse og stoffets farlighed.
Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden hvor overtrædelsen konstateres.
Varighed	Varigheden af en overtrædelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe overtrædelsen har fundet sted.

BEDØMMELSE af krav 1.1, delkrav 3

Alvor	Overtrædelsen i form af manglende eller mangelfulde foranstaltninger til at forebygge forurening af grundvand, vurderes i forhold til, hvor store mængder stoffer, nævnt i liste I og II, der håndteres og opbevares på bedriften. Alvoren af forureningen eller risikoen herfor vurderes under hensyntagen til udbredelse og stoffets farlighed.
Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved ”konstateres” forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsbøringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden hvor overtrædelsen konstateres.
Varighed	Varigheden af en overtrædelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe overtrædelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkeligt til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

En evt. overtrædelse af krav 1.1 vil også være en overtrædelse af Miljøbeskyttelsesloven, hvor kommunen er myndighed. Kontakt derfor kommunen, hvis du konstaterer en overtrædelse i forhold til overtrædelse af Miljøbeskyttelsesloven og for eventuel nærmere vurdering af alvor, omfang og varighed. Det vil være op til kommunen som myndighed at vurdere, om der er behov for at udtage jordprøver.

Hvis der skal udtages jordprøver, er det kommunens opgave. Evt. resultater af en prøveudtagning kan indgå i sagen som dokumentation og grundlag for bedømmelse af overtrædelsen.

1.7 – Indretning af stalde og lignende

---

1. DELKRAV

1. Husdyranlæg, herunder stalde, opsamlingsanlæg, læskure, løbegårde m.v. skal være indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted.
2. Husdyranlæg, herunder stalde, læskure m.v. skal have fast bund eller gulve udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt. For husdyranlæg kan dette delkrav alternativt opfyldes ved:
  - A) overholdelse af krav, som gælder for ikke fast placerede husdyranlæg, bortset husdyranlæg til svin og fjerkræ, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand,
  - B) overholdelse af krav, som gælder for fast placerede læskure, bortset husdyranlæg til svin og fjerkræ, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand,
  - C) overholdelse af krav, som gælder for ridehaller til heste, eller
  - D) overholdelse af de foranstaltninger, som kræves for eksisterende husdyranlæg etableret senest den 31. december 2021, der har et staldsystem omfattet af driftsforskrifterne i landbrugets byggeblade, som var godkendt af Miljøstyrelsen, vedrørende løsdriftstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for ammekøer, ungdyr, får, geder og heste.
3. Gulve i husdyranlæg, herunder i stalde, læskure m.v. skal kunne modstå påvirkningerne fra dyrene og de i stalden anvendte redskaber. Dette delkrav kan også opfyldes ved anvendelse af de alternativer, der er nævnt under krav 1.7, delkrav 2, pkt. A)-D).
4. Afløb fra husdyranlæg herunder stalde, opsamlingsanlæg, læskure, løbegårde m.v. skal føres gennem tætte, lukkede ledninger til en beholder. I husdyranlæg, der er indrettet med dybstrøelse, kan kravet om afløb også opfyldes ved anvendelse af en pumpeump. Pumpeumpen skal udføres i bestandige materialer, der er uigennemtrængelige for fugt med henblik på at sikre, at forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted. Dette delkrav kan også opfyldes ved anvendelse af de alternativer, der er nævnt under krav 1.7, delkrav 2, pkt. A)-D).
5. Udgået
6. Udgået
7. Husdyranlæg, herunder stalde, opsamlingsanlæg, læskure, løbegårde m.v, gulve, afløb fra stalde samt pumpebrønde skal renholdes og vedligeholdes, herunder beskyttes mod tæring, så de begrænser forurening fra dyreholdet til vandmiljøet.
8. Pelsdyrhaller skal være indrettet og konstrueret således,
  - 1) at det undgås, at gødning og regnvand sammenblandes,
  - 2) at der ikke står vand i en eller flere pelsdyrhaller eller mellem pelsdyrhallerne,
  - 3) at området under burene holdes tørt, og

4) at spild fra vandingssystemet ikke giver anledning til afstrømning eller nedsivning af gødningsstoffer

9. I pelsdyrhaller til andre kødædende pelsdyr end ræve, og hvor pelsdyrhallen er uden fast gulv og afløb, skal der til brug for opsamling af gødning være installeret gødningsrender. Gødningsrenderne skal være mindst 28 cm bredde. Opsamlingsbeholdere, der skal installeres i direkte tilknytning til gødningsrenderne, skal være udført af bestandige materialer, være uigennemtrængelige for fugt og have en fast overdækning. I pelsdyrhaller til ræve og andre kødædende pelsdyr end ræve skal der endvidere være et halmlag under burene, dog ikke i forbindelse med udmugning af halm.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning, uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7. omfatter også løbegårde og lignende, hvor der er en så høj koncentration af dyr, at næringsstofferne fra husdyrgødningen set over en årrække ikke kan udnyttes på arealet. Desuden omfatter kravet indretning af ind- og udleveringsfaciliteter.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Staldbyggeri og lignende er som hovedregel godkendt gennem den kommunale sagsbehandling. Normalt er staldbyggeri og faste installationer derfor godkendt ved opførelsen og i overensstemmelse med landbrugets byggeblade.

Hvis der er forhold, du er i tvivl om, vil mange relevante informationer kunne fås ved henvendelse til kommunen (byggetilladelse, afløbsplaner, miljøgodkendelse, resultater af tidligere landbrugstilsyn m.v.).

Vær opmærksom på, at byggebladene "Løsdriftstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for ammekøer og ungdyr m.v." og "Løsdriftstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for får og geder til mælke- og kødproduktion" er udgået og krav til indretning af disse staldtyper er indarbejdet i husdyrgødningsbekendtgørelsen med virkning fra d. 1. januar 2022, jf. nedenfor om alternativ D til delkrav 2-4.

Vedr. alternativerne til opfyldelse af delkrav 2-4

Alternativ A – Ikke fast placerede husdyranlæg uden fast bund og afløb, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand (ikke anvendelig for husdyranlæg til svin og fjerkræ)

Krav til flytning af husdyranlægget

Ikke fast placerede husdyranlæg må højst være placeret det samme sted i 12 måneder ad gangen.

Anlæggene må ikke placeres samme sted eller inden for en radius af 25 m fra samme placering, før der er forløbet 5 år. Hvis anlægget højst er placeret det samme sted i 12 uger ad gangen, må det ikke placeres samme sted, før der er forløbet 1 år. Den ansvarlige for driften skal føre årlig optegnelse over placeringen af husdyranlægget. Den ansvarlige for driften skal opbevare optegnelserne i 5 år og kunne forevise dem på forlangende i forbindelse med kontrol.

Krav til strøelse

Der skal være udlagt et tørt lag sammenpresset halm i 0,3 m tykkelse i hele husdyranlægget, der i fasthed svarer til et stempelslag af en bigballe, før dybstrøelsesarealet tages i brug. Husdyranlæg til får og geder til mælke- og kødproduktion kan udlægge et lag i 0,2 m tykkelse.

Dybstrøelsesmåtten skal til enhver tid have en tørstofprocent på mindst 30. Anvendes der andre typer strøelse end halm, skal den samlede sugeevne af denne kunne opveje effekten fra halm.

Der gælder ingen krav til strøelse for de ikke fast placerede husdyranlæg, der højst er placeret det samme sted 12 uger ad gangen.

Alternativ B – Fast placerede læskure uden fast bund og afløb, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand (ikke anvendelig for husdyranlæg til svin og fjerkræ)

Der skal være udlagt et tørt lag sammenpresset halm i 0,3 m tykkelse i hele husdyranlægget, der i fasthed svarer til et stempelslag af en bigballe, før dybstrøelsesarealet tages i brug. Husdyranlæg til får og geder til mælke- og kødproduktion kan udlægge et lag i 0,2 m tykkelse.

Dybstrøelsesmåtten skal til enhver tid have en tørstofprocent på mindst 30. Anvendes der andre typer strøelse end halm, skal den samlede sugeevne af denne kunne opveje effekten fra halm.

Alternativ C – Ridehaller til heste

Der skal i ridehallen være konstrueret en solid bund, der er udført, så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted.

Der skal endvidere foretages daglig rengøring efter endt ophold på de dage, hvor ridehallen anvendes.

Alternativ D – Husdyranlæg omfattet af byggeblade og etableret senest den 31. december 2021

For eksisterende husdyranlæg, der har et staldsystem omfattet af driftsforskrifterne i landbrugets byggeblade, som var godkendt af Miljøstyrelsen, vedrørende løsdriftstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for ammekøer, ungdyr, får, geder og heste, hvor staldsystemet er etableret senest den 31. december 2021, og der ikke er foretaget ændringer af anlægget, skal følgende sikres:

- 1) Før dybstrøelsesarealet tages i brug, skal der udlægges et tørt lag sammenpresset halm i 0,3 m tykkelse i hele husdyranlægget, der i fasthed svarer til et stempelslag af en bigballe. Husdyranlæg til får og geder til mælke- og kødproduktion kan undtagelsesvis udlægge et lag i 0,2 m tykkelse.
- 2) Dybstrøelsesmåtten skal til enhver tid have en tørstofprocent på mindst 30.

- 3) Der skal løbende tilføres strømmængder, der sikrer en tør og ren overflade for dyrene på dybstrøelsen.
- 4) Anvendes der andre typer strøelse end halm, skal den samlede sugeevne af denne kunne opveje effekten fra halm.
- 5) Hvis dyrene er på stald mere end halvdelen af året, skal der etableres en separat ædeplads med fast bund og gødningen herfra skal enten ledes til gødningslager eller fordeles ud på gødningsmåtten.
- 6) Der må kun anvendes fodermidler, som har begrænsede væskemængder.
- 7) Drikkevandssystemet skal indrettes, så vandspild i gødningsmåtten minimeres.

Hvis anlægget udvides eller ændres, skal et af de øvrige alternativer til overholdelse af delkrav 2-4 anvendes. Når udvidelsen eller ændringen hænger bygningsmæssigt sammen med det eksisterende anlæg, skal også det eksisterende anlæg opfylde et af de øvrige alternativer, medmindre der sikres en klar adskillelse af gødningsmåtten i det eksisterende.

Undtagelse til delkrav 9:

Delkrav 9 stiller krav til gødningsrendernes bredde dog kan der i eksisterende pelsdyrhaller til andre kødædende pelsdyr end ræve, der senest den 31. december 2016 er lovligt indrettet med gødningsrender med en redbredde på mindre end 28 cm, opretholdes denne indretning, indtil der foretages udskiftning af gødningsrenderne som følge af almindeligt slid eller indtil etablering, udvidelse eller ændring af pelsdyrhaller på anlægget.

1.3 DEFINITIONER

Ikke-erhvervsmæssigt dyrehold	<p>Ved ikke erhvervsmæssigt dyrehold forstås et dyrehold der ikke overskrider størrelsesgrænserne på:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 30 høns og 2) 4 voksne hunde med hvalpe under 18 uger samt 3) et dyrehold med enten <ol style="list-style-type: none"> a) 2 malkekøer eller ammekøer med tilhørende kalve (op til 6 måneder), b) 4 stykker kvæg, der ikke er omfattet af litra a, c) 4 heste med tilhørende føl (op til 12 måneder), d) 2 søer med tilhørende smågrise (op til 40 kg), e) 15 producerede slagtesvin, f) 10 moderfår med lam (op til 12 måneder), g) 10 modergeder med kid (op til 12 måneder), h) andre dyretyper end nævnt i litra a-f eller g, hvis det samlede produktionsareal på ejendommen til disse dyretyper ikke overstiger 25 m², eller i) forskellige dyretyper sammensat efter litra a-g eller h, hvis den forholdsmæssige andel af hver dyretype efter litra a-g eller h, ikke tilsammen overstiger 100 %
Husdyranlæg	Stald eller lignende bygning eller anden indretning, hvor husdyr i almindelighed opholder sig eller har adgang til, med tilhørende dyrehold.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere i de tilfælde, hvor KO-kontrollen omfatter ejendomme eller bedrifter, som et led i landbrugsdriften, hvor:

- der findes afløb fra eller pumpeump i husdyranlæg, herunder stalde, læskure, løbegårde m.v.
- der dannes restvand

Kravet er relevant at kontrollere på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold (se definition herfor under afsnittet "Definitioner") og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Miljøstyrelsen kan have godkendt, at der i landbrugets byggeblade er fastsat nærmere angivne driftsforskrifter, der fraviger husdyrgødningsbekendtgørelsens krav for anlæg, herunder staldsystemer. Vær derfor opmærksom på, om driften foretages efter forskrifterne i et af disse byggeblade. Virksomhedsejer bør oplyse omkring ovenfor nævnte byggeblade.

Se byggebladene på Miljøstyrelsens hjemmeside:

<http://mst.dk/erhverv/landbrug/husdyrgoedning/husdyr-byggeblade/>

Vær opmærksom på at byggebladene "Løsdriftstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for ammekøer og ungdyr m.v." og "Løsdriftstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for får og geder til mælke- og kødproduktion" er udgået og krav til indretning af disse staldd typer er indarbejdet i Husdyrgødningsbekendtgørelsen med virkning fra d. 1. januar 2022.

2. KONTROLMETODE

I forbindelse med det fysiske kontrolbesøg, undersøges stalde og lignende bygninger, herunder ikke fast placerede husdyranlæg og læskure, for, om de lever op til delkravene og hvor relevant de heri angivne alternativer som nærmere beskrevet under de generelle bemærkninger i afsnit 1.2. Hvis der konstateres mulige overtrædelser eller konkrete overtrædelser, skal der tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav. Billederne skal være ledsaget af en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

1. bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
2. Målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

Ved revner i gulve og lign. skal det kunne sandsynliggøres, at der er tale om **gennemgående revner**, hvor der er risiko for nedsivning af gødning, restvand og lign. Det kan gøres ved at beskrive revnernes bredde og dybde og foretage en vurdering af risikoen for nedsivning derud fra.

2.1 BEMÆRKNINGER

Fliser, SF-sten og lignende belægninger anses ikke som værende uigennemtrængelige for fugt.

Der gøres opmærksom på følgende byggeblade, der under visse betingelser, som fremgår eksplicit af byggebladene, dispenserer fra reglerne:

- Indretning og drift af udendørs sohold samt
- Produktion af økologiske slagtekyllinger.

Specielt for kalvehytter:

Miljøstyrelsen har tidligere meldt ud (i 2007), at kalvehytter kunne placeres på arealer med et græsdække, der kunne optage næringsstofferne. I kan derfor godt støde på bedrifter, som anvender denne metode, og umiddelbart har fået accept af dette fra kommunen. Med en ændring af husdyrgødningsbekendtgørelsen 1. august 2017 blev det dog helt klart, at placering af kalvehytter på græsarealer ikke kan erstatte kravet om fast bund. Der blev ikke givet en overgangsordning, så kalvehytter skal i alle tilfælde overholde de almindelige regler, eksempelvis ved indretning med fast bund og afløb.

Specielt for pelsdyr:

Med hensyn til kravet om, at der i pelsdyrhaller til ræve og andre kødædende pelsdyr end ræve skal være et halmlag under burene (sidste punktum i delkrav 9) så er dette kun KO-belagt i pelsdyrhaller uden fast gulv.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Som udgangspunkt er staldbyggeri og lignende godkendt af kommunens byggesagsafdeling. Normalt er staldbyggerier og faste installationer derfor indrettet i overensstemmelse med delkrav 1-9.

Kontrollen bør derfor særligt rettes mod forhold, hvor der er slid, skader eller nedbrud i gulve og lignende, som kan føre til utilsigtet forurening. Eller tilfælde, hvor der konstateres overløb f.eks. som følge af stoppede afløb eller hvor afløb ikke føres til beholder.

Hvis der er forhold, du er i tvivl om f.eks. om et byggeri eller en installation er godkendt, kan du kontakte kommunen.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.7:

- Ingen fast bund
- Ingen opsamling af saftafløb, rist eller lign.

Krav 1.7:

- Fast bund, men med store revner
- Manglende afløb
- Manglende tagrender

Krav 1.7:

- Overløb
- Intet hensigtsmæssigt afløbssystem
- Manglende tætte ledninger/rør
- Manglende vedligeholdelse af pumpebrønd

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er stalde og lignende ud-/opført og indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke kan ske?
1	Har gulvene et hensigtsmæssigt afløbssystem?
1	Står kalvehytter på fast støbt bund med korrekte afløbsforhold?
2	Er gulvene i stalde og lignende udført af bestandige materialer , som er uigennemtrængelige for fugt ?
2	Er materialevalget hensigtsmæssigt ift. funktionen?
2.	Overholder ikke fast placerede husdyranlæg uden fast bund og afløb kravene til flytning af anlægget?
2.	Overholder ikke fast placerede husdyranlæg og læskure uden fast bund og afløb samt anlæg omfattet af byggeblade, jf. alternativ D) i delkrav 2, etableret senest 31.12.2021 kravene til dybstrøelses tykkelse og tørstofprocent?
2.	Er ridehaller uden fast bund og afløb konstrueret med en solid bund, så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted?
3	Kan gulvene i stalde og lignende modstå påvirkninger fra dyr og redskaber?
3	Er gulvene uden revner, sprækker eller huller?
4	Føres afløb gennem tætte, lukkede ledninger, eller er der alternativt, hvor der er tale om et husdyranlæg indrettet med dybstrøelse, etableret en pumpeump?
7	Er stalde og lignende, afløb fra stalde, samle- og pumpebrønde ren-og vedligeholdte – herunder beskyttet mod tæring?
8	I pelsdyrhaller: Hvordan opsamles gødning og regnvand? Vandpytter og rent vand er ikke nødvendigvis en overtrædelse.
9	I pelsdyrhaller: Opsamling af gødning: Er det installeret med gødningsrender af mindst 28 cm bredde og for så vidt angår pelsdyrhaller uden fast gulv og afløb med et halmlag under burene? Husk undtagelsen, se note 4

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.7, delkrav 1 vedr. indretning af stalde m.v.

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	0-25 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted, dvs. indrettet med fast gulv og afløb eller pumpeump, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter	26-50 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted dvs. indrettet med fast gulv og afløb eller pumpeump, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter	51-75 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted dvs. indrettet med fast gulv og afløb eller pumpeump, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter	76-100 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted dvs. indrettet med fast gulv og afløb eller pumpeump, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

SKEMA for krav 1.7, delkrav 2-3 vedr. gulve, dybstrøelse m.v.

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	0-5 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet med fast bund eller gulve udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt, og som kan modstå påvirkninger fra dyr og redskaber, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter	6-20 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet med fast bund eller gulve udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt, og som kan modstå påvirkninger fra dyr og redskaber, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter	21-75 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet med fast bund eller gulve udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt, og som kan modstå påvirkninger fra dyr og redskaber, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter	76-100 % af hele ejendommens husdyranlæg er ikke indrettet med fast bund eller gulve udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt, og som kan modstå påvirkninger fra dyr og redskaber, eller så de overholder alternativerne angivet i delkrav 2 eller byggebladens foreskrifter
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

SKEMA for krav 1.7, delkrav 4 og 7 vedr. afløb, restvand og pumpesump

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Manglende ren- eller vedligeholdelse af afløb fra husdyranlæg herunder stalde, opsamlingsanlæg, læskure og løbegårde eller manglende tømning af pumpesumpe	Der er ikke installeret tætte, lukkede ledninger i forbindelse med afløb fra stalde, opsamlingsanlæg, læskure og løbegårde m.v eller der er ikke etableret en pumpesump	Stalde, opsamlingsanlæg, læskure, løbegårde m.v. er ikke indrettet med afløb til opsamlingsbeholder Eller: Afløb fra stalde, opsamlingsanlæg, læskure og løbegårdefører ikke til beholder for flydende husdyrgødning/restvand
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

SKEMA for krav 1.7, delkrav 8 – 9 Pelsdyrhaller skal være indrettet m.v.

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Gødning og vand sammenblandes Eller: Der står vand i eller mellem pelsdyrhallerne Eller: Burene holdes ikke tørre Eller: Der er spild fra vandingsystemet der giver anledning til afstrømning eller nedsivning af gødningsstoffer	Gødning føres til afløb gennem ledninger, der er utætte eller ikke er lukkede ² . Eller: Manglende halmlag under burene - husk undtagelse ³ Eller: Gødningsrender mindre end 28 cm bredde – husk undtagelse	Afløb fører ikke til separat beholder
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer /grundvand
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

² De fleste minkfarme er indrettet med gødningsrender, hvor gødningen enten manuelt eller automatisk skubbes hen i en faldstamme, hvorfra gødningen via rørføringer i jorden ledes til fortank eller direkte til gyllebeholder. Enkelte farme er indrettet sådan, at gødning fra gødningsrenderne i stedet skubbes ned i en opsamlingsbeholder, som efterfølgende tømmes over i gyllebeholderen via en slamsuger. Begge indretninger må anses for at opfylde det generelle krav om, at afløb fra stalde skal føres til beholder for flydende husdyrgødning.

³ Ikke krav om halmlag i (tidsmæssig) forbindelse med udmugning af halm.

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.7, delkrav 1-3 Vedr. gulve, afløb m.v.

Alvor	Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal der som udgangspunkt indgå, om ejendommens husdyranlæg og lignende er indrettet korrekt med fast gulv og afløb eller pumpeump, om de overholder de alternativer, der er nævnt i delkrav 2, eller om de er udført og drevet i overensstemmelse med byggebladene (delkrav 1). Desuden skal det i relevante tilfælde indgå, hvor stor en del af gulvet, herunder gyllekanaler og lignende, der ikke er udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt (delkrav 2) eller hvor stor en del af gulvet, herunder gyllekanaler og lignende, der er ødelagt (delkrav 3). En overtrædelse af de alternativer, som er nævnt i delkrav 2, mht. krav til strøelse eller flytning af husdyranlæg bør som udgangspunkt anses for en overtrædelse af delkrav 2, selvom overholdelse af kravene også tjener til overholdelse af delkrav 3 og 4. Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om der rent faktisk er sket en forurening af grundvand eller overfladevand, eller om der alene er risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå jf. nedenfor.
Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på ejendommen, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (for eksempel forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden, hvor overtrædelsen finder sted.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

BEDØMMELSE af krav 1.7, delkrav 4, 7, 8 og 9

Alvor	Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal der som udgangspunkt indgå, om stalde og lignende, beholderen for restvand og afløb fra stalde, samle- og pumpebrønde er renholdt og vedligeholdt tilstrækkeligt (delkrav 7), om afløb føres gennem tætte ledninger, der kan modstå pumpetrykket, eller om pumpeumpe er udført i bestandige materialer, der er uigennemtrængelige for fugt (delkrav 4) og om halmlag under burene, gødningsrender u. 28 cm bredde. (delkrav 8 og 9)
	Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om der er sket en forurening af grundvand eller

overfladevand, eller om der alene er risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå jf. nedenfor.

Omfang Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejforhold i perioden, hvor overtrædelsen konstateres.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.8 – Opbevaringskapacitet for husdyrgødning ensilagesaft og restvand

1. DELKRAV

1. Bedrifter, der oplagrer husdyrgødning, ensilagesaft eller restvand, skal have en tilstrækkelig opbevaringskapacitet til, at udbringningen kan ske i overensstemmelse med reglerne for anvendelse af husdyrgødning, ensilagesaft og restvand. På ejendomme med dyrehold skal opbevaring til husdyrgødning dog mindst have en kapacitet svarende til 6 måneders tilførsel. Den tilstrækkelige opbevaringskapacitet vil normalt svare til mindst 9 måneders tilførsel, dog normalt mindst 7 måneders tilførsel for kvægbrug, hvor mindst 2/3 af den producerede mængde kvælstof i husdyrgødningen stammer fra kvæg, og hvor dyrene går ude i sommerhalvåret. Kravet om opbevaringskapacitet kan opfyldes ved, at der foreligger skriftlige aftaler om afgivelse eller opbevaring på anden ejendom af husdyrgødning.
2. Tilførslen opgøres som den mængde husdyrgødning, der produceres i det tidsrum, hvor dyrene er på stald, samt hvad der i øvrigt tilledes anlæg til opbevaring af husdyrgødning, herunder restvand og ensilagesaft. Ved opgørelsen kan gødning opbevaret som kompost eller fast gødning i markstak dog fraregnes. Såfremt der foreligger specielle forhold, eksempelvis hvor kødkvæg går ude en stor del af året, skal opbevaringskapaciteten minimum svare til den periode, hvor dyrene er på stald.
3. Udgået

1.1 FORMÅL

I praksis skal der være en tilstrækkelig opbevaringskapacitet for at opnå beskyttelse af overfladevand og grundvand.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Staldbyggeri og lignende er som hovedregel godkendt gennem den kommunale sagsbehandling. Normalt er staldbyggeri og faste installationer derfor godkendt ved opførelsen og i overensstemmelse med landbrugets byggeblade.

Hvis der er forhold du er i tvivl om, vil mange relevante informationer kunne fås ved henvendelse til kommunen (byggetilladelse, afløbsplaner, miljøgodkendelse, resultater af tidligere landbrugstilsyn m.v.).

1.3 DEFINITIONER

Ikke erhvervmæssigt dyrehold	<p>Ved ikke erhvervmæssigt dyrehold forstås et dyrehold der ikke overskrider størrelsesgrænserne på:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 30 høns og 2) 4 voksne hunde med hvalpe under 18 uger samt 3) et dyrehold med enten<ol style="list-style-type: none"> a) 2 malkekøer eller ammekøer med tilhørende kalve (op til 6 måneder), b) 4 stykker kvæg, der ikke er omfattet af litra a, c) 4 heste med tilhørende føl (op til 12 måneder), d) 2 søer med tilhørende smågrise (op til 40 kg), e) 15 producerede slagtesvin, f) 10 moderfår med lam (op til 12 måneder), g) 10 modergedder med kid (op til 12 måneder), h) andre dyretyper end nævnt i litra a-f eller g, hvis det samlede produktionsareal på ejendommen til disse dyretyper ikke overstiger 25 m², eller i) forskellige dyretyper sammensat efter litra a-g eller h, hvis den forholdsmæssige andel af hver dyretype efter litra a-g eller h, ikke tilsammen overstiger 100 %
-------------------------------------	---

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere på ejendomme med erhvervmæssigt dyrehold (se definition herfor under afsnittet "Definitioner") og på ejendomme uden erhvervmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant at kontrollere såfremt bedriften oplagrer husdyrgødning eller overfører husdyrgødning til oplagring på en anden bedrift, f.eks. ved leje af gyllebeholdere eller aftale om afsætning af husdyrgødning.

2. KONTROLMETODE

I forbindelse med forberedelse kan du undersøge i IMK, om der er elementer på ejendommen der kan have interesse at undersøge nærmere i forbindelse med det fysiske kontrolbesøg.

I forbindelse med en ændring i husdyrgødningsbekendtgørelsen d. 1. august 2018 er det blevet præciseret, at den ansvarlige for driften i forbindelse med ændringer, der har indflydelse på kapaciteten på ejendommen, skal udarbejde en opgørelse over den nye samlede opbevaringskapacitet. Opgørelsen og kopi af eventuelle opbevaringsaftaler skal kunne fremvises i forbindelse med kontrol. Aftaler og beregninger skal ikke længere indsendes til kommunen.

Ved kontrolbesøget gennemgår du bedriften for muligheder for manglende kapacitet, med det formål at sikre, at der ikke sker en forurening af overfladevand eller grundvand. Hvis der skulle være en sådan mulighed, undersøg om der er vand, boring eller lignende i nærheden der kunne forårsage spredning eller hurtigere adgang til vandmiljøet (direkte forurening).

Tal desuden med landbruger - spørg ind til forholdene.

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav (misligholdelse) umiddelbart i forbindelse med det fysiske kontrolbesøg. Billederne skal være ledsaget med en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Det er vigtigt, at en overtrædelse bliver grundig beskrevet og dokumenteret.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
- Målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

Ved revner i opbevaringsanlæg skal det kunne sandsynliggøres, at der er tale om **gennemgående revner**, hvor der er risiko for nedsivning af gødning, restvand og lign.

2.1 BEMÆRKNINGER

Husdyrbrug eller andre landbrugsbedrifter, der oplagrer husdyrgødning, skal have en opbevaringskapacitet, der er tilstrækkelig til, at udbringning kan ske i overensstemmelse med reglerne for anvendelse og udbringning af husdyrgødning.

Opmærksomheden i kontrollen skal derfor særligt rettes mod tilfælde, hvor der er overløb eller synlige tegn på manglende opbevaringskapacitet f.eks. en fyldt møddingsplads eller beholder i perioden med forbud mod udbringning af husdyrgødning jf. krav 1.13 eller i perioder, hvor der ikke kan udbringes husdyrgødning på grund af vejrlig eller afgrøder

Hvis du er det mindste i tvivl om der er tilstrækkelig opbevaringskapacitet på ejendommen, skal du bede om at se en **kapacitetsberegning**, bedriftens lagerregnskab for husdyrgødning eller lign. Hvis det ikke kan fremvises ved kontrollen, skal du bede om at få det eftersendt.

Hvis **aftale om levering af husdyrgødning** til opbevaring på anden jordbrugsvirksomhed eller levering til fælles biogasanlæg, forarbejdningsanlæg, forbrændingsanlæg eller brændningsanlæg, ikke foreligger på skrift, er kravet til opbevaringskapacitet ikke opfyldt. Leveringsaftalen kan indsendes som led i høringsprocessen, såfremt at den var gældende på kontroltidspunktet og ikke kunne forevises som nævnt ovenstående.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Kontrollen bør særligt rettes mod forhold, hvor bedriftens opbevaringskapacitet ikke er tilstrækkelig, f.eks. i forhold til mængden af husdyr på bedriften eller hvis der er overløb på tanke m.m. Hvis der foreligger leveringsaftale, kapacitetsberegning, lagerregnskab eller lignende, skal du dokumentere dokumenterne i form af billeder. Disse lægges på sagen i Workzone, foruden at blive sendt til landbruger i forbindelse med en evt. høring.

2.3 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er opbevaringskapaciteten tilstrækkelig iht. at udbringning kan ske i overensstemmelse med reglerne herfor?
1	Kan skriftlig(e) leveringsaftale(r) forevises?
1	Kan der fremvises en opgørelse over kapaciteten?
2	Går dyrene ude i sommerhalvåret ? Ja, kapacitet = 7 mdr. / Nej, kapacitet = 9 mdr. omregningsfaktor; 1,5 m ³ staldgødning pr. m ² møddingsbund (randbelægningen (2 m) indgår ikke i dette areal).
1	Er der et usædvanligt spild af vand via afløb til beholder, som kan have betydning for gødningsbeholderens kapacitet?
1	Kan der fremvises anmeldelser, tilladelser eller godkendelser af opbevaringsbeholderen (gyllebeholder eller møddingsplads)
1	Er der særlige tilladelser – flytning af gylle eksempelvis

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.8 delkrav 1 - 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Mangler opbevaringskapacitet til op til 1 måned	Mangler opbevaringskapacitet til 1 - 2 måneder	Mangler opbevaringskapacitet til over 2 måneder
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1-3 måneder	Over 3 måneder

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.8 delkrav 1 - 2

Alvor	Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, hvor mange måneders opbevaringskapacitet til husdyrgødning, der mangler. Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om der som følge af overtrædelsen er sket overløb fra gyllebeholder med heraf følgende forurening af grundvand eller overfladevand, eller om der er risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå jf. nedenfor. Vedrørende udbringning af husdyrgødning henvises der til krav 1.13 og 1.15.
Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden hvor overtrædelsen konstateres. Det vil formentlig være meget sjældent, at overtrædelse af krav 1.8 rækker ud over egen bedrift.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav. **Husk** at afklare med landbruger, hvor længe det tager at få forholdet i orden igen.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelserne er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.9 – Opbevaring af fast husdyrgødning og bundfald

---

1. DELKRAV

1. Oplagring af fast gødning og bundfald må kun ske på møddinger, der er indrettet som angivet i **delkrav 3, punkt a-g**, eller i lukkede containere, placeret på et befæstet areal med tæthed, som angivet i **delkrav 3, punkt f**, og med afløb til en møddingsaftbeholder eller lignende eller efter reglerne for opbevaring af flydende husdyrgødning.
2. Opbevaringsanlæg for husdyrgødning skal tømmes så ofte, at de ikke løber over. Møddingen skal benyttes på en sådan måde, at gødning ikke flyder uden for pladsen eller der er risiko herfor. Er møddingen begrænset af en randbelægning, må der ikke lægges gødning på denne.
3. For opbevaringsanlæg til fast husdyrgødning gælder, at:
  - a) Møddinger skal være indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted, og således at overfladevand fra omliggende arealer og tage ikke kan løbe ind på møddingarealet.
  - b) Møddinger skal være indrettet med afløb fra laveste punkt til opsamling af møddingsaft, der føres gennem tætte, lukkede ledninger til en opsamlingsbeholder.
  - c) Afløb skal have tilstrækkelig kapacitet til at bortlede møddingsaften.
  - d) Hver af møddingens sidebegrænsninger skal som minimum bestå af en 1 m. høj mur eller en mindst 2 m. bred randbelægning.
  - e) Randbelægning og belægning ved indkørsel i møddingen skal som minimum have 3 % fald mod afløb. Møddingbund skal som minimum have 1 % fald mod afløb.
  - f) Møddingbund og sidebegrænsning skal være udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt således, at de kan modstå påvirkningerne af retøjer og redskaber ved fyldning og tømning, og den oplagrede gødning.
  - g) Møddinger, lukkede containere til opbevaring af fast gødning og afløb fra møddinger skal ren- og vedligeholdes, herunder beskyttes mod tæring, så de begrænser forurening fra dyreholdet til vandmiljøet

4.	Udgået
5.	<p>For opbevaring af fast gødning i marken gælder: Opbevaring af fast gødning i markmødding må kun ske efter kommunalbestyrelsens tilladelse. Kommunalbestyrelsen kan, for landbrugsejendomme i landsbyer, i særlige tilfælde tillade opbevaring af fast gødning i markmødding, hvis det godtgøres, at det ikke er muligt at opnå en miljømæssig tilfredsstillende opbevaring i tilknytning til staldene. En tilladelse skal være ledsaget af sådanne vilkår for placering, indretning og drift af markmøddingen, at der ikke opstår risiko for forurening af grundvandet, og at der ikke kan ske afledning til vandløb (herunder dræn), søer større end 100 m² og kystvande.</p> <p>Markmøddingen skal overholde følgende afstandskrav:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 25 m til vandforsyningsanlæg, der ikke er til almen vandforsyning. 2) 50 m til vandforsyningsanlæg til almen vandforsyning. 3) 15 m til vandløb (herunder dræn) og søer større end 100 m².

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Delkrav 1 anvendes såfremt der konstateres opbevaring af fast gødning andre steder end på en dertil indrettet møddingsplads. Fast gødning skal altid opbevares på en møddingsplads (bortset fra, hvis landbruger har en dispensation fra kommunen til en markmødding).

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Staldbyggeri og lignende er som hovedregel godkendt gennem den kommunale sagsbehandling. Normalt er staldbyggeri og faste installationer derfor godkendt ved opførelsen og i overensstemmelse med landbrugets byggeblade.

Hvis der er forhold du er i tvivl om, vil mange relevante informationer kunne fås ved henvendelse til kommunen (byggetilladelse, afløbsplaner, miljøgodkendelse, resultater af tidligere landbrugstilsyn m.v.).

Vær opmærksom på de særlige regler der gælder for fast gødning, der kan defineres som husdyrgødningsbaseret kompost (se krav 1.10). Husdyrgødningsbaseret kompost må opbevares i marken såfremt tørstofprocenten er mindst 30 % for ethvert delparti. Dybstrøelse, der har ligget i en stald i 3-4 måneder i gennemsnit, er oftest så kompostlignende, at det kan opbevares i marken. Dybstrøelse fra fjerkræstalde kan være kompostlignende allerede efter 1-2 måneder. En undtagelse er dybstrøelse fra svinestalde uden separat gødeareal. Svin fordeler ikke gødningen naturligt over hele måtten, som f.eks. kvæg gør det, men gøder i stedet i afgrænsede områder. Der er derfor risiko for, at gødningsmåtten bliver

uhomogen med områder, hvor tørstofindholdet er betydeligt under 30 %. For at modvirke risikoen for udvaskning fra markstakke fra sådanne stalde, skal der udlægges betydelige mængder halm på jorden under markstakken, f.eks. et lag svarende til et stempelslag af en bigballe.

I svinestalde med separat gødeareal, afsættes en meget stor del af gødningen her, og dybstrøelsen i lejearealet bliver mere homogen og tør. Den kompostlignende gødning fra lejearealet kan dermed umiddelbart opbevares i markstak, mens gødningen fra det separate gødeareal ikke kan opbevares i markstak. Gødningsmåttten under kalve- og svinehytter kan tilsvarende kompostlignende dybstrøelse opbevares i markstak forudsat stakken overdækkes.

Vær også opmærksom på at øvrige markmøddinger kan være etableret efter særlig tilladelse fra kommunen.

1.3 DEFINITIONER

Fast husdyrgødning	Faste ekskrementer, blandinger af faste ekskrementer med strøelse, herunder dybstrøelse og husdyrgødningsbaseret kompost, forarbejdet husdyrgødning med en tørstofprocent på mindst 12, samt blandinger af førnævnte.
Dybstrøelse	En gødningsmåtte, hvor udskilt urin og vandspild opsuges, ved at der løbende tilføres halm eller andet tørstof
Husdyrgødningsbaseret kompost	Dybstrøelse, som har gennemgået en komposteringsproces i stalden m.v. eller på en møddingsplads.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold (se definition herfor under afsnittet "Definitioner") og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant, at kontrollere, når der findes opbevaringsanlæg på eller i tilknytning til bedriften. Kravet er relevant at indberette når bedriften oplagrer fast gødning – eller har rådighed over sådanne opbevaringsanlæg, som et led i driften.

2. KONTROLMETODE

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav. Billederne skal være ledsaget med en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
- Målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

Ved revner i bunde og lign. skal det kunne sandsynliggøres, at der er tale om **gennemgående revner**, hvor der er risiko for nedsivning af gødning, restvand og lign.

2.1 BEMÆRKNINGER

Husdyrgødningsbaseret kompost med en tørstofprocent på 30 eller derover og forarbejdet husdyrgødning med en tørstofprocent på 26 eller derover må opbevares i marken – se desuden krav 1.10. Dybstrøelse, der har ligget i en stald i 3-4 måneder i gennemsnit, er oftest så kompostlignende, at det kan opbevares i marken.

En metode til efterprøvelse af om tørstofprocenten er under 30, er at træde med sin gummistøvle i stakken – hvis der er vand omkring dine gummistøvler, er tørstofprocenten højst sandsynlig under 30.

Der gøres opmærksom på følgende byggeblad, der under visse betingelser, som fremgår eksplicit af byggebladet, dispenserer fra reglerne: "Containere til opbevaring af fast gødning fra heste, mink m.v.":

<https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen undersøg billedmaterialet for muligheder for opbevaring af fast husdyrgødning. Undersøg også gerne billeder fra tidligere år, for at danne dig et overblik over udviklingen og eventuelt varighed.

I forbindelse med kontrolbesøget, spørg landbruger om hvor og hvor meget husdyrgødning han har opbevaret. Undersøg herefter anlæggene. Hovedformålet er at sikre dig, at der ikke sker en forurening fra anlæggene. Undersøg tillige at anlæggene er velegnede til opbevaring af gødning og at de lever op til delkravene, samt at afløbene fungerer efter hensigten og ikke er stoppet til.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.9:

- Manglende randbelægning 2 m
- Manglende mur 1 m
- Overløb?

Krav 1.9:

- Manglende fast bund
- Overløb
- Dræn
- Afstand fra søer og vandløb

2.3 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Oplagres fast gødning uden for opbevaringsanlæg? Delkrav 1 anvendes, når der ikke er en fast møddingsplads eller container til opbevaring
2 og 3	Oplagres fast gødning korrekt ift. kravteksten – dvs. i/på opbevaringsanlæg og ikke andre steder?
2	Er afløbsforhold, placering af fast gødning på mødding og i containere samt tæthed af det befæstede areal korrekt?
2	Er der risiko for at gødning flyder uden for opbevaringsanlægget pga. manglende tømning – eller er det allerede sket?
2	Er der gødning på randbelægning omkring møddingen?
2	Benyttes møddingen på en måde, så gødning flyder uden for møddingen – eller er der risiko herfor?
2	Løber der overfladevand fra omkringliggende arealer eller tage ind på opbevaringsanlægget?
3	Er møddingens sidebegrænsning korrekt – dvs. min. 1 meter høj mur eller 2 meter bred randbelægning (obs.- se krav 2!)?
3	Har randbelægning og belægning ved indkørsel et fald på minimum 3 % mod afløb – dvs. løber møddingssaft i afløb fra randbelægning og ved indkørsel?
3	Har møddingsbund er fald på minimum 1 % mod afløb – dvs. løber møddingssaft mod afløb på dette areal?
3	Er møddingsbund og sidebegrænsning udført af bestandige materialer , som er uigennemtrængelige for fugt – dvs. er de tætte, ligger der møddingssaft uden for opbevaringsanlægget?
3	Er møddingsbund og sidebegrænsning udført således, at de kan modstå påvirkninger fra driften (køretøjer samt redskaber) og af den oplagrede gødning?
3	Er opbevaringsanlæg (mødding, lukkede containere) og afløb ren- og vedligeholdte - herunder beskyttet mod tæring?
5	Fast gødning må kun opbevares i marken med tilladelse fra kommunalbestyrelsen – dvs. spørg landbrugeren om denne har fast gødning liggende i marken OG har en tilladelse til dette? HAR landbrugeren en markmødding, så undersøg om afstandskravene er overholdt?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.9, delkrav 1-2 vedr. drift af møddinger og opbevaringsanlæg for husdyrgødning

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	<1 m ³	1 – 3 m ³	3 – 7 m ³	> 7 m ³
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

SKEMA for krav 1.9, delkrav 3 vedr. indretningen og drift af opbevaringsanlæg til fast husdyrgødning

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		1 overtrædelse	2 overtrædelser	3 overtrædelser og derover
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

SKEMA for krav 1.9, delkrav 5 vedr. fast gødning i marken

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Har ikke tilladelse, men har søgt om tilladelse og kan få det	Har ikke tilladelse, men kan få det	Har ikke tilladelse og kan ikke få det, men iværksætter øjeblikkeligt undersøgelse og afhjælpning af forureningen	Har ikke tilladelse og kan ikke få det
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	1 uge	1 uge til 1 måned	1-3 måneder	Over 3 måneder

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.9, delkrav 1-2 vedr. drift af møddinger og opbevaringsanlæg for husdyrgødning

Alvor Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, hvor meget fast husdyrgødning (m^3), der ikke oplagres på møddinger, i lukkede containere eller i markmødding med tilladelse fra kommunalbestyrelsen, eller hvor stor en mængde fast husdyrgødning/gødningssaft, der er løbet uden for møddingspladsen som følge af manglende afløb (delkrav 1), samt hvor stor en mængde (m^3) fast gødning der er løbet over mødding og container, grundet manglende tømning (delkrav 2). Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om fast gødning er opbevaret uforsvarligt, herunder om der er sket en forurening af grundvand eller overfladevand, eller om der er fremkaldt risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå jf. nedenfor.

Vedrørende mangler i forbindelse med afløb opbevaring af fast/husdyrgødning henvises til **delkrav 1**.

Vedrørende indretning (herunder udførelse/indretning samt drift og vedligehold) af opbevaringsanlæg til fast husdyrgødning henvises til **delkrav 3**.

Vedrørende tilladelse til opbevaring af fast gødning i markmødding henvises til **delkrav 5**.

Omfang Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden hvor overtrædelsen konstateres. Desuden skal der tages hensyn til kvælstofindholdet i den type gødning, som overtrædelsen vedrører.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

BEDØMMELSE af krav 1.9, delkrav 3 vedr. indretningen og drift af opbevaringsanlæg til fast husdyrgødning og afløb herfra

---

Alvor Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, hvor mange overtrædelser der er tale om for så vidt angår indretning og drift af opbevaringsanlæg til fast husdyrgødning. Hvert punkt under delkrav 3 (a-f) udgør 1 overtrædelse. Hvis der indgår flere elementer i et punkt, skal blot ét af elementerne under punktet være overtrådt for, at der foreligger "1 overtrædelse". Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om der er sket en forurening af grundvand eller overfladevand, eller om der alene er risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå, jf. nedenfor.

Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden, hvor overtrædelsen konstateres.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

BEDØMMELSE af krav 1.9, delkrav 5 vedr. fast husdyrgødning i marken

Alvor	Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, om der kunne have været givet tilladelse til opbevaring af fast husdyrgødning i markmødding, såfremt der var blevet søgt herom.
Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden, hvor overtrædelsen finder sted.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.10 – Opbevaring af husdyrgødningsbaseret kompost og forarbejdet husdyrgødning i marken

---

1. DELKRAV

1. Husdyrgødningsbaseret kompost med en tørstofprocent på 30 eller derover og forarbejdet husdyrgødning med en tørstofprocent på 26 eller derover må oplagres i marken. Oplaget må ikke medføre risiko for forurening af grund- eller overfladevand og skal overholde følgende afstandskrav:

- 1) 25 m til vandforsyningsanlæg, der ikke er til almen vandforsyning.
- 2) 50 m til vandforsyningsanlæg til almene vandforsyning.
- 3) 15 m til vandløb (herunder dræn) og søer større end 100 m².

Markstakken skal overdækkes med vandtæt materiale straks efter udlægning.

Husdyrgødningsbaseret kompost og forarbejdet husdyrgødning må højst oplagres samme sted i marken i 12 måneder, og en markstak må ikke placeres samme sted igen før efter 5 år.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Undtagelser:

- Kravet gælder ikke for møddinger med daglig tilførsel fra stalde, hvor der er et staldsystem baseret på fast staldgødning og ajle og evt. med udlægning i en gødningskegle, og hvor staldsystemet er etableret senest den 1. august 2019.
- I forbindelse med udbringning må der i marken placeres midlertidigt oplag af husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning uden overdækning i op til en uge i forbindelse med udbringning fra stald til mark.

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Staldbyggeri og lignende er som hovedregel godkendt gennem den kommunale sagsbehandling. Normalt er staldbyggeri og faste installationer derfor godkendt ved opførelsen og i overensstemmelse med landbrugets byggeblade.

Hvis der er forhold, du er i tvivl om, vil mange relevante informationer kunne fås ved henvendelse til kommunen (byggetilladelse, afløbsplaner, miljøgodkendelse, resultater af tidligere landbrugstilsyn m.v.).

1.3 DEFINITIONER

Fast husdyrgødning	Faste ekskrementer, blandinger af faste ekskrementer med strøelse, herunder dybstrøelse og husdyrgødningsbaseret kompost, forarbejdet husdyrgødning med en tørstofprocent på 12 eller derover, samt blandinger af førnævnte. Som hovedregel skal fast husdyrgødning, herunder dybstrøelse, opbevares på en møddingsplads med fast bund og afløb.
Husdyrgødningsbase ret kompost	Dybstrøelse, som har gennemgået en komposteringsproces i stalden m.v. eller på en møddingsplads.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold (se definition herfor under afsnittet "Definitioner") og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant at kontrollere, såfremt bedriften har en markstak af kompost fra dybstrøelse eller har en sådan til rådighed som led i landbrugsproduktionen eller opbevarer forarbejdet husdyrgødning på bedriftens arealer.

2. KONTROLMETODE

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav. Billederne skal være ledsaget med en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
- Målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

2.1 BEMÆRKNINGER

For dette krav defineres husdyrgødningsbaseret **kompost som dybstrøelse**, som har gennemgået en komposteringsproces i stalden eller på en møddingsplads. For husdyrgødningsbaseret kompost, der opbevares i marken, skal tørstofprocenten være 30 eller derover for ethvert delparti. Dybstrøelse, der har ligget i en stald i mindst 3-4 måneder i gennemsnit, vil ofte være så kompostlignende, at det kan opbevares i marken som kompost. Dybstrøelse fra fjerkræstalde kan være kompostlignende og dermed opfylde

tørstofkravet, allerede efter 1-2 måneder. Til overdækning skal benyttes vandtæt materiale, f.eks. plastfolie eller vandtæt presenning.

Dybstrøelse fra svinestalde uden separat gødeareal kan ikke uden videre opbevares i markstakke. Svin fordeler ikke gødningen naturligt over hele måtten, som f.eks. kvæg gør, men gøder i stedet i afgrænsede områder. Der er derfor risiko for, at gødningsmåtten bliver uhomogen med områder, hvor tørstofprocenten er betydeligt under 30. I svinestalde med separat gødeareal afsættes en meget stor del af gødningen her, og dybstrøelsen i lejearealet bliver mere homogen og tør. Den kompostlignende gødning fra lejearealet kan dermed umiddelbart opbevares i markstak, mens gødningen fra det separate gødeareal ikke kan opbevares i markstak. Gødningsmåtten fra kalve- og svinehytter skal først komposteres, inden den lægges i markstak.

Hvis tørstofsprocenten er under 30, bedømmes overtrædelsen efter krav 1.9 – Opbevaring af fast husdyrgødning.

For forarbejdet husdyrgødning skal tørstofprocenten være på 26 eller derover for ethvert delparti. Forarbejdet husdyrgødning kan f.eks. være restproduktion fra biogas.

Med ”opbevaring i marken” menes, at markstakken opbevares på et areal, hvor der efterfølgende dyrkes en afgrøde, som også høstes eller som har en kvælstofnorm.

Markstakken skal **overdækkes med et vandtæt materiale straks efter udlægning**. Dette gælder dog ikke hvis, udlægningen foregår i et gødningshus eller lign. Er gødningen placeret i et gødningshus eller lign. uden samtidig at være indpakket i et vandtæt materiale, skal dette dog ikke udløse støttetæk, da en opbevaring i et gødningshus er tilstrækkeligt til opfyldelse af nitratdirektivets krav.

En midlertidig opbevaring af kompost eller forarbejdet husdyrgødning på marken i op til en uge i forbindelse med udbringning fra stald til mark betragtes dog ikke som en egentlig oplagring og er derfor ikke omfattet af krav om overdækning. Markstakken skal således være overdækket på alle andre tidspunkter.

Du kan læse mere om kravene til opbevaring af kompost og forarbejdet husdyrgødning i marken og krav til overdækning på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen kan du undersøge billederne af ejendommens arealer, for at se om du kan genkende eventuelle markstakke. Gå gerne tilbage i tid for at undersøge om eventuelle stakke har ligget samme sted i lang tid.

I forbindelse med kontrollen på stedet skal du holde øje med eventuelle markstakke på ejendommen, og om de er overdækkede.

Spørg landbruger om han har markstakke, hvad de består af, hvor længe de har ligget der, og om de er overdækkede. Bemærk i den forbindelse, at den ansvarlige for driften er forpligtet til at føre årlig optegnelse over oplaget, herunder oplysninger om oplagingsperiode og oplagets placering. Optegnelserne

skal opbevares i 5 år og kunne forevises på forlangende i forbindelse med kontrol, jf. husdyrgødningsbekendtgørelsen.

3 FOKUSSPØRGSMAÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Har komposten (hele oplaget – ikke kun dele deraf) en tørstofprocent på 30 eller derover - dvs. består hele oplaget af omsat dybstrøelse med korrekt tørstofprocent?
1	Har den forarbejdede husdyrgødning en tørstofprocent på 26 eller derover?
1	Er afstandskravene, jf. note 8 overholdt?
1	Har oplaget medført forurening eller medfører oplaget risiko for forurening af grund- eller overfladevand?
1	Er oplaget overdækket med vandtæt materiale? – oplaget må være uoverdækket i op til 1 uge i perioder, hvor udbringning fra stald til mark foretages.
1	Hvor længe har oplaget været placeret på denne lokalitet (max. 12 mdr.)? – dvs. tjek tilgængelige luftfotos.
1	Har der været placeret et oplag på denne lokalitet inden for de sidste 5 år? – dvs. tjek den krævede dokumentation og tilgængelige kort i IMK

4 EKSEMPLER

Krav 1.10:

- Manglende overdækning
- Tjekke IMK for afstandskravet
- Saftafløb
- Overdækningen skal være vandtæt

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.10, delkrav 1

KARAKTER	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		1 overskridelse af afstandskrav	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 overskridelser af afstandskrav <p>og/eller</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Oplag af husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning har medført risiko for forurening ■ Oplag af husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning er ikke overdækket, men der er ikke observeret saftafløb ■ Husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning er oplagret i marken samme sted over 12 måneder og har medført risiko for forurening ■ Husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning er placeret på samme sted indenfor 5 år og har medført risiko for forurening 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Flere overskridelser af afstandskrav <p>og/eller</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Oplag af husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning har medført forurening ■ Oplag af husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning er ikke overdækket, og der er observeret saftafløb ■ Husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning er oplagret i marken samme sted over 12 måneder og har medført forurening ■ Husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning er placeret på samme sted indenfor 5 år og har medført forurening

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.10, delkrav 1

Alvor

Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse for oplagring af kompost eller forarbejdet husdyrgødning i marken skal det som udgangspunkt indgå, hvor mange af afstandskravene, der er overskredet for så vidt angår afstand til enkelt vandforsyningsanlæg, der ikke er til almen vandforsyning vandforsyningsanlæg til almen vandforsyning og til vandløb (herunder dræn) og søer større end 100 m². Desuden skal det indgå i vurderingen, om der er sket en forurening, eller om der alene er fremkaldt risiko herfor. Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå, jf. nedenfor.

Afstandskrav:

Til vandforsyningsanlæg, der ikke er til almen vandforsyning:	25 m
Til vandforsyningsanlæg til almen vandforsyning:	50 m
Til vandløb (herunder dræn) og søer større end 100 m ² :	15 m

Afstandskravene skal opfyldes hver for sig.

Hvis tørstofprocenten er under hhv. 30 (kompost) eller 26 (forarbejdet husdyrgødning), bedømmes overtrædelsen efter krav 1.9 – Opbevaring af fast husdyrgødning.

Omfang Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden, hvor overtrædelsen konstateres.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen er det muligt, at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.11 – Opbevaring af ensilage

---

1. DELKRAV

1. For opbevaring af ensilage gælder, at:

- a) Saftgivende ensilage, herunder ensilage af roetop, roeffald og ikke-forvejret græs, skal opbevares i et ensilageopbevaringsanlæg
- b) Ikke-saftgivende ensilage skal opbevares i enten et ensilageopbevaringsanlæg eller indpakket i vandtæt materiale (uåbnede wrapballer) eller på markarealer, hvor næringsstofferne fra ensilagerester og lignende kan optages af de efterfølgende afgrøder.
- c) Åbnede wrapballer må dog midlertidigt henligge uden for ensilageopbevaringsanlæg og markarealer, hvor næringsstofferne fra ensilagerester og lignende kan optages af de efterfølgende afgrøder, mens de er i anvendelse, når følgende betingelser er opfyldt:
  - a. De åbnede wrapballer skal opbevares på en måde, hvor der ikke er fare for afstrømning af ensilagesaft til vandløb, herunder dræn, søer større end 100 m² og kystvande.
  - b. Ensilagerester på arealet skal fjernes efter anvendelse af de enkelte wrapballer.
  - c. Opsamlede ensilagerester skal opbevares som anden ensilage eller fast husdyrgødning.
- d) Ensilageopbevaringsanlæg skal være indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke kan finde sted, og således at overfladevand fra omliggende arealer og tage ikke kan løbe ind på anlægget.
- e) Hver af ensilageopbevaringsanlæggets sider skal have en sidebegrænsning bestående af en mindst 1 m høj mur eller en mindst 2 m bred randbelægning. De 2 meter randbelægning skal som minimum have 3 pct. fald mod afløb. Ensilageopbevaringsanlæggets bund skal som minimum have 1 pct. fald mod afløb. Sidebegrænsningen på en side af anlægget, hvorfra der er fald mod afløb, kan bestå af en vulst, der er mindst 0,1 m over terræn og mindst 0,6 m bred i bunden. Vulsten skal være nedfræset i en dybde af mindst 0,03 m.
- f) Ensilageopbevaringsanlæggets bund og sidebegrænsning skal være udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt og således, at de kan modstå påvirkningerne fra køretøjer og redskaber ved fyldning og tømning og den oplagrede ensilage.
- g) Ensilageopbevaringsanlæg skal være indrettet med et afløb fra laveste punkt til opsamling af ensilagesaft eller restvand samt fast bund og sidebegrænsning, eller som tårnsiloer.
- h) Afløb skal have tilstrækkelig kapacitet til at bortlede eventuelle saftafløb.
- i) På et ensilageopbevaringsanlæg med randbelægning må der ikke lægges ensilage på randbelægningen. På et ensilageopbevaringsanlæg med vulst må der ikke lægges ensilage på den del af ensilageopbevaringsanlæggets bund, der ligger 2 m eller nærmere vulsten.
- j) Ensilageopbevaringsanlæg og afløb fra ensilageopbevaringsanlæg skal renholdes og vedligeholdes, herunder beskyttet mod tæring, så de begrænser forurening fra dyreholdet til vandmiljøet.
- k) Afløb fra ensilageopbevaringsanlæg skal føres gennem tætte, lukkede ledninger.
- l) Udgået
- m) Udgået
- n) På ensilageopbevaringsanlæg med randbelægning skal der altid være afløb i umiddelbar tilknytning til en randbelægning. Har ensilageopbevaringsanlægget mere end én randbelægning, kan det ene afløb

erstattes af en rørledning til afløbet med det laveste punkt med tilstrækkelig kapacitet til at bortlede evt. saftafløb. Såfremt rørledningen er placeret uden for anlægget, skal denne være tæt og lukket.

o) På ensilageopbevaringsanlæg med en vulst skal der altid i umiddelbar tilknytning til en vulst være et afløb eller en rørledning til et afløb med tilstrækkelig kapacitet til at bortlede eventuelle saftafløb. Såfremt rørledningen er placeret uden for anlægget, skal denne være tæt og lukket.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Staldbyggeri og lignende er som hovedregel godkendt gennem den kommunale sagsbehandling. Normalt er staldbyggeri og faste installationer derfor godkendt ved opførelsen og i overensstemmelse med landbrugets byggeblade.

Ift. punkt b må ensilage i markstak gerne placeres det samme sted inden for 5 år, bare der har været en afgrøde i mellem så næringsstofferne fra ensilageresterne og lignende er blevet optaget af de efterfølgende afgrøder. Dette bliver ofte forvekslet med kravet om, at der skal gå min. 5 år imellem placering af markstak med husdyrgødningsbaseret kompost (krav 1.10).

Hvis der er forhold, du er i tvivl om, vil mange relevante informationer kunne fås ved henvendelse til kommunen (byggetilladelse, afløbsplaner, miljøgodkendelse, resultater af tidligere landbrugstilsyn m.v.).

1.3 DEFINITIONER

Ensilage	Ensilage er vegetabiliske produkter, som ved opbevaring gennemgår en ensileringsproces. Derfor gælder reglerne også for eksempelvis kartoffelpulp og majs, der under oplagring med henblik på senere anvendelse i biogasanlæg ensilerer, men de gælder til gengæld ikke for eksempelvis ammoniakbehandlet halm og melasse.
Ikke forvejret græs	Græs der er snittet direkte fra marken og kørt direkte i silo eller lagt i stak på marken.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold (se definition herfor under afsnittet "Definitioner") og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant at kontrollere, såfremt landbruger opbevarer ensilage på sin bedrift som led i landbrugsproduktionen eller har opbevaringsanlæg af denne art til rådighed.

2. KONTROLMETODE

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav. Billederne skal være ledsaget med en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
- målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

Ved revner i opbevaringsanlægget skal det kunne sandsynliggøres, at der er tale om gennemgående revner, hvor der er risiko for nedsivning af gødning, restvand og lignende.

2.1 BEMÆRKNINGER

Vær opmærksom på, at for anlæg, der er etableret før den 1. august 2002, og som udelukkende anvendes til opbevaring af ikke-saftgivende ensilage gælder alene kravet om fast bund. Hvis du er i tvivl om anlæggets alder, så anvend luftfoto eller kontakt kommunen.

Husk at notere i kontrolrapporten / fotoalbum, hvilke litra, I vurderer som overtrådt.

Bestemmelsen i 1.a gælder også for andre ensilage typer end de i 1.a nævnte. Der er lempeligere krav til opbevaring af ikke-saftgivende ensilage end til opbevaring af saftgivende ensilage. For en afklaring af begrebet ikke-saftgivende ensilage henvises til vedlagte notat, der er udarbejdet af landbrugserhvervet og tiltrådt af Miljøstyrelsen http://husdyrvejledning.mst.dk/media/186683/notat-vedroerende-ikke-saftgivende-ensilage_7-9-2000.pdf I visse tilfælde kan eksempelvis majsensilage være saftgivende.

Der bør altid foretages en konkret vurdering af ensilagen i forbindelse med kontrol, og ikke alene lægges vægt på hvilken type ensilage, der er oplagt.

Bemærk, at kravet om afløb fra ensilageopbevaringsanlægget ikke gælder for ensilageopbevaringsanlæg, der udføres som **tårnsiloer** (jf. g). Ensilageopbevaringsanlæg kan ofte opføres uden miljøgodkendelse eller tilladelse, men kræver anmeldelse efter bygningsreglementet og husdyrgødningsbekendtgørelsen eller husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen.

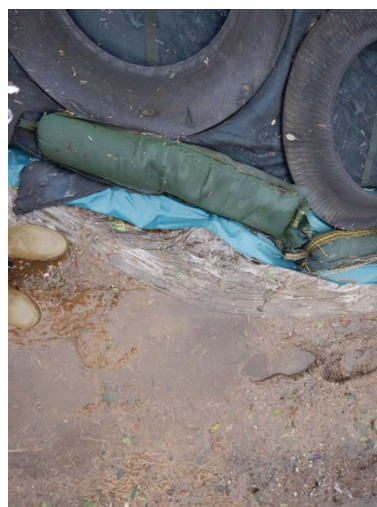
Hvis det, f.eks. ud fra luftfotos, kan konstateres, at ensilagen ikke opbevares i et godkendt ensilageopbevaringsanlæg, men at der etableres nye oplag på præcis det samme sted år efter år, kan det betragtes som, at et fast ensilageopbevaringsanlæg ikke er indrettet korrekt.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen kan du undersøge billedmaterialet af bedriften, hvilket kan give dig et indtryk af om der opbevares ensilage på bedriften.

I forbindelse med kontrollen på stedet, tal med landbruger. Spørg ind til om han opbevarer ensilage og hvordan. Undersøg pladsen for opbevaring af ensilage, for at se om den lever op til de krav, som beskrives i kravet.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.11:

- Manglende randbelægning: 1 m høj mur eller 2 meter bred randbelægning og min. 3 pct. fald til afløb.
- Manglende afløb til beholder
- Ensilage må ikke lægges på randbelægningen

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1a	Er ensilagen saftafgivende? – dvs. test/tjek det. Der henvises til de indledende bemærkninger til dette afsnit for så vidt angår den nærmere vurdering af, om ensilage er saftgivende.
1a	Opbevares saftafgivende ensilage korrekt? – dvs. på et ensilageopbevaringsanlæg.

1b	Opbevares ikke-saftgivende ensilage korrekt? Tjek at ensilagen opbevares i et ensilageopbevaringsanlæg, som wrapballer eller på markarealer, hvor næringsstofferne fra afgrøderester og lignende kan optages af de efterfølgende afgrøder.
1b	Er der ensilagesaft ved/omkring oplaget? (Ensilagen kan som udgangspunkt have været tørt/ikke-saftgivende, men kan efterfølgende have opsuget fugt/væske, hvorved den er blevet saftgivende).
1c	Er der åbnede wrapballer, der henligger uden for et ensilageopbevaringsanlæg eller markarealer? Tjek, at ensilagen er anvendelig, dvs. ikke er rådnet, da wrapballen i modsat fald ikke lever op til kravet om at være i anvendelse. Tjek, at det omkringliggende område er friholdt for afgrøderester. Ved vurderingen af, om der er tale om et markareal, hvor næringsstofferne fra afgrøderester og lignende kan optages af de efterfølgende afgrøder, er det normalt tilstrækkeligt at konstatere, at arealet indgår i dyrkningsarealet modsat eksempelvis en gårdsplads.
1d, 1e, 1f, 1h	Opfylder ensilageopbevaringsanlægget indretningskravene mht. tilløb af vand fra omkringliggende arealer og tage, afløb, sidebegrænsning eller randbelægning, fald mod afløb ved hhv. randbelægning (3 %), indkørsel (3 %) og bund af ensilageopbevaringsanlægget (1 %), materialer, som er uigennemtrængelige for fugt, lovlige konstruktion af ensilageopbevaringsanlægget i bestandige materialer, således at anlægget kan modstå påvirkninger fra drift (indlægning og udtagning) samt fra ensilageindhold, ensilagesaft kan alene ledes bort via dertil indrettede afløb (lukkede, tætte ledninger, som kan modstå påvirkning, hvis afløb sættes under pumpetryk)?
1i	Ligger der ensilage på randbelægningen (2 meter randbelægning skal holdes fri for ensilage) eller ligger der ensilage på den del af ensilageopbevaringsanlæggets bund, der ligger 2 m eller nærmere vulsten ?
1j	Ensilageopbevaringsanlægget samt afløb er ren- og vedligeholdte herunder beskyttet mod tæring?
1h	Har afløb en have tilstrækkelig kapacitet til at bortlede eventuelle saftafløb?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.11, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		1 overtrædelse	2 overtrædelser	3 overtrædelser eller mere
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.11, delkrav 1

Alvor	Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, hvor mange overtrædelser, der er tale om, hvad angår ensilageopbevaring. Hvert punkt a-m kan udgøre en overtrædelse. Hvis der indgår flere elementer i et punkt, skal blot ét af elementerne under punktet være overtrådt for, at der foreligger "1 overtrædelse". Husk at notere i kontrolrapporten/fotoalbum hvilke litra, I vurderer som overtrådt. Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om der er sket en forurening, eller om der alene er fremkaldt risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå, jf. nedenfor.
Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.12 – Opbevaring af flydende gødning, samt ensilagesaft og restvand

1. DELKRAV

1.	Beholdere til flydende husdyrgødning, ensilagesaft og restvand skal være udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt.
2.	Beholderne skal dimensioneres i forhold til kapaciteten, således at de kan modstå påvirkning, herunder fra omrøring, overdækning og tømning.
3.	Opbevaringsanlæg for flydende husdyrgødning samt ensilagesaft og restvand skal tømmes så ofte, at de ikke løber over.
4.	Beholdere for flydende husdyrgødning samt ensilagesaft og restvand skal renholdes og vedligeholdes, herunder beskyttet mod tæring, så de til enhver tid overholder husdyrgødningsbekendtgørelsens krav.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Staldbyggeri og lignende er som hovedregel godkendt gennem den kommunale sagsbehandling. Normalt er staldbyggeri og faste installationer derfor godkendt ved opførelsen og i overensstemmelse med landbrugets byggeblade.

Hvis der er forhold du er i tvivl om, vil mange relevante informationer kunne fås ved henvendelse til kommunen (byggetilladelse, afløbsplaner, miljøgodkendelse, resultater af tidligere landbrugstilsyn m.v.).

1.3 DEFINITIONER

Ensilagesaft	Væske, der løber fra ensilage, herunder sukkerroeaffald og lignende, under opbevaringen bortset fra væske, der betragtes som restvand.
Flydende husdyrgødning	Ajle, møddingsaft, gylle, herunder i afgasset form, forarbejdet husdyrgødning med en tørstofprocent under 12 og et kvælstofindhold over 0,3 kg N/ton blandinger af disse og blandinger af fòrnævnte med

	andre stoffer, produkter og materialer, herunder i afgasset form, med mindre blandingen er restvand.
Gødningsopbevaringsbeholder	En beholder til opbevaring af flydende husdyrgødning
Opsamlingsanlæg	Del af husdyranlæggets staldsystem, hvor husdyrgødning midlertidigt opsamles, i form af fortank til flydende husdyrgødning eller beholder i tilknytning til gødningsrender. Større fortanke anvendt til opsamling inden afhentning og anvendelse på et biogasanlæg vil derfor normalt kunne defineres som et opsamlingsanlæg.
Restvand	Følgende typer af væsker, hvor kvælstofindholdet i væsken er på 0,3 kg N pr. ton eller derunder: <ul style="list-style-type: none"> • Malkerumsvand • Vand fra vask af foderrekvisitter og lignende fra almindelig landbrugsdrift • Produkter fra forarbejdningsanlæg med en tørstofprocent under 12. • Væske fra ensilageopbevaringsanlæg med ikke-saftgivende ensilage • Væske der udelukkende er opsamlet fra ensilageopbevaringsanlæg senere end 1 måned fra ilægning af saftgivende ensilage • Vand fra vask af fjerkræstalde

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere på ejendomme med erhvervmæssigt dyrehold (se definition herfor under afsnittet "Definitioner") og på ejendomme uden erhvervmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant at kontrollere, når bedriften benytter ovenstående opbevaringsanlæg eller har disse til rådighed som led i landbrugsproduktionen.

2. KONTROLMETODE

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav. Billederne skal være ledsaget af en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- Bl.a. art/type/indhold, placering/lokaltet
- Målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

Ved revner i opbevaringsanlæg skal det kunne sandsynliggøres, at der er tale om **gennemgående revner**, hvor der er risiko for nedsivning af gødning, restvand og lign

2.1 BEMÆRKNINGER

Opsamlingsbrønde osv. f.eks. i forbindelse med en ensilageplads hører til selve anlægget (hhv. ensilage- eller staldanlægget) og kan ikke betegnes som et opbevaringsanlæg. Ved overtrædelser hvor f.eks. en pumpebrønd er løbet over, er det således en overtrædelse af krav 1.11 - Opbevaring af ensilage i stedet for krav 1.12 - opbevaring af flydende husdyrgødning, ensilagesaft osv.

Beholdere til opbevaring af flydende gødning, ensilagesaft, restvand m.v., skal leve op til husdyrgødningsbekendtgørelsens krav til styrke og tæthed. Beholderne kan i nogle tilfælde opføres uden miljøgodkendelse, men kræver anmeldelse efter bygningsreglementet, husdyrgødningsbekendtgørelsen eller husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen. Miljøstyrelsen har i 2015 udgivet et vejledende byggeblad for gyllebeholdere <http://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2015/04/978-87-93352-01-8.pdf>. Samtidigt skal der foretages et uafhængigt tilsyn med beholdere over 100 m³ mindst hvert 5. eller 10. år jf. [bekendtgørelse om kontrol af beholdere til opbevaring af flydende husdyrgødning og ensilagesaft.](#)

Du kan læse mere om beholderkontrol her: <http://www.beholderkontrol.dk>

<https://mst.dk/erhverv/landbrug/holderkontrolordningen/>

Der gøres opmærksom på følgende byggeblade, der under visse betingelser, som fremgår eksplicit af byggebladene, dispenserer fra reglerne:

- "Jordbassin/lagune beklædt med polymermembran til opbevaring af gylle" samt
- "Lagune beklædt med polymermembran til opbevaring af kartoffelfrugtvand".

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen af kontrollen, kan du undersøge billedmaterialet for at se om der er opbevaringsanlæg, der kunne indikere, at der opbevares flydende gødning, ensilagesaft eller restvand på bedriften.

I forbindelse med kontrollen på stedet, tal med landbruger. Spørg ind til om han opbevarer flydende gødning, ensilagesaft eller restvand på ejendommen ensilage og hvordan det opbevares. Undersøg stedet for opbevaring af materialerne, for at se om den lever op til de krav som beskrives i kravet.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.12:

- Beholder ikke vedligeholdt/tæring
- Risiko for overløb
- Skal være udført af materiale, som er uigennemtrængelige for fugt
- Er der en handlingsplan fra anden myndighed?

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er beholdere til flydende husdyrgødning, ensilagesaft og restvand udført af materialer, som er uigennemtrængelige for fugt – dvs. trænger der fugt gennem beholderne?
2	Er beholderne dimensioneret korrekt ift. påvirkningerne fra driften – herunder tømning, omrøring og overdækning? – dvs. er beholderen dimensioneret korrekt ift. anvendelsen af den/dem?
3	Er der/har der været overløb fra beholderen – dvs. bliver den ikke tømt tit nok?
4	Er beholderne ren- og vedligeholdte – herunder beskyttet mod tæring?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.12, delkrav 1 - 4

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Beholderen er ikke renholdt og vedligeholdt tilstrækkeligt	Beholderen er udført af forkert materiale eller er dimensioneret for lille	Beholderen er udført af forkert materiale OG dimensioneret for lille, og /eller opbevaringsanlæg flyder over
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED	Mindre end 1 uge	1 uge til 1 måned	1 – 3 måneder	Over 3 måneder

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.12, delkrav 1 - 4

Alvor Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, hvorvidt beholderen er udført af korrekt materiale (delkrav 1), er dimensioneret i forhold til kapaciteten (delkrav 2), tømmes så ofte at de ikke løber over (delkrav 3) samt renholdes og vedligeholdes tilstrækkeligt, herunder beskyttet mod tæring, (delkrav 4). Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om der er sket en forurening, eller om der alene er risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå, jf. nedenfor.

Omfang Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden, hvor overtrædelsen konstateres.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.13 – Udbringningsperioder for gødning

---

1. DELKRAV

1.	I perioden fra efter høst, dog senest 1. oktober, indtil 1. februar må der ikke udbringes flydende organisk gødning eller kvælstofholdig kunstgødning
2.	Udgået
3.	I perioden fra 1. september indtil 1. marts må der ikke udbringes flydende organisk gødning bortset fra ensilagesaft i flerårige afgrøder uden årlig høst.
4.	Udgået
5.	I perioden fra efter høst, dog senest 1. september, indtil følgende tidspunkter, må der ikke udbringes fast organisk gødning bortset fra have- og parkaffald og biokul: 1) 1. november på lerjord (JB-nr. 7-9) 2) 1. december på lerjord og humusjord (JB-nr. 5, 6, 10 og 11) 3) 1. februar på sandjord (JB-nr. 1-4)
6.	Udgået
7.	Udgået
8.	Udgået

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15, kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Det bemærkes generelt for krav 1.13, at der ikke gælder ikke nogen udbringnings- og arealrestriktioner for restvand. Endvidere bemærkes, at restriktionerne ikke gælder i væksthuse og lukkede systemer.

Fra delkrav 1 gælder der følgende specifikke undtagelser, jf. gødningsanvendelsesbekendtgørelsens § 9:

I perioden fra efter høst til før 15. oktober må der udbringes flydende organisk gødning og kvælstofholdig kunstgødning på arealer med frøgræs, for hvilke der er indgået kontrakt med frøavlsfirma om levering af frø i den kommende sæson.

I perioden fra efter høst indtil 1. oktober må der udbringes flydende organisk gødning og kvælstofholdig kunstgødning på arealer omfattet af nr. 1-3:

- 1) Etablerede, overvintrende fodergræsmarker, herunder marker med udlæg af græs eller kløvergræs udsået senest i forbindelse med forårssåningen. Undtagelsen omfatter dog ikke arealer med udlæg af græs eller kløvergræs i majs.
- 2) Arealer, hvor der den følgende vinter skal være vinterraps.
- 3) Arealer, hvor der senest 20. august etableres grøngødning med gul sennep, olieræddike eller blandinger heraf, og hvor der efterfølgende etableres sukkerroer, hvor der er indgået kontrakt med en sukkerfabrik om afsætning af sukkerroerne.

I perioden fra 1. oktober indtil 1. februar må der udbringes **rodfrugtvaskevand** med i alt op til 60 kg kvælstof pr. hektar og 50 mm pr. hektar svarende til 500 m³ pr. hektar på græsarealer udsået senest i forbindelse med forårssåningen, arealer med efterafgrøder af græs uden kvælstoffikserende afgrøder udlagt i foråret i vårafgrøder undtagen majs og arealer med flerårige energiafgrøder. Arealerne må ikke ompløjes eller nedvisnes før 1. februar i den planperiode, hvor rodfrugtvaskevandet er udbragt, og arealerne må ikke gødes med anden gødning eller afgræsses efter 1. september.

I perioden fra 1. oktober indtil 15. november må der udbringes **grønsaft** med maksimalt 20 kg kvælstof pr. hektar og 40 tons saft pr. hektar på etablerede græsarealer. Græsarealerne må ikke ompløjes før 1. februar.

På marker, der hovedsageligt er beliggende i kommuner, hvor der fra og med uge 30 og inden udgangen af uge 38 samlet set har været 30 pct. mere nedbør end klimanormalen 1961-1990 ifølge opgørelser fra DMI for ugerne 30-38, og hvor der fra og med uge 21 og inden udgangen af uge 38 samlet set har været mere nedbør end klimanormalen for 1961-1990 ifølge opgørelser og definitioner fra DMI for ugerne 21-38, kan flydende organisk gødning udbringes indtil 15. oktober på arealer, der er omfattet af delkrav 3, nr. 1 eller 2. Miljøstyrelsen annoncerer på styrelsens hjemmeside, www.mst.dk, hvilke kommuner der det pågældende år er omfattet af denne undtagelse.

I perioden fra efter høst, dog senest 1. oktober, indtil 1. februar må andre afgrøder end vårsåede afgrøder tildeles kvælstofholdig kunstgødning. Vintersæd må dog alene tildeles kvælstofholdig kunstgødning i perioden fra efter høst indtil 1. oktober og højst i mængder op til 15 kg kvælstof pr. hektar, der skal tildeles i forbindelse med etableringen. Den ansvarlige for driften skal kunne dokumentere overholdelsen af dette ved opbevaring af en erklæring om tidspunktet for udbringningen og den udbragte mængde kvælstof. Den ansvarlige for driften skal opbevare dokumentationen i 5 år og fremvise den på forlangende i forbindelse med kontrol.

I perioden fra 1. september indtil 1. marts må der ikke udbringes flydende organisk gødning bortset fra ensilagesaft i flerårige afgrøder uden årlig høst.

Der kan udbringes ensilagesaft i perioden fra 1. november indtil 15. november. I perioden fra efter høst indtil 1. november må der udbringes ensilagesaft på bevoksede arealer eller på arealer, hvor der er afgrøder den følgende vinter.

Fra delkrav 3 gælder der følgende specifikke undtagelser:

Begrænsningerne i adgangen til at udbringe flydende organisk gødning omfatter ikke restvand. Bl.a. væske fra ensilageopbevaringsanlæg med ikke-saftgivende ensilage betegnes som restvand og væske herfra må derfor gerne udbringes/udsprinkles med sprinkleranlæg hele året, hvis det kan gøres miljømæssigt forsvarligt.

Begrænsningerne i adgangen til at udbringe gødning gælder ikke i væksthuse og lukkede systemer.

Fra delkrav 5 gælder der følgende specifikke undtagelser, jf. gødningsanvendelsesbekendtgørelsens § 9:

I perioden fra efter høst indtil 1. februar må andre afgrøder end vårsåede afgrøder tildeles kvælstofholdig kunstgødning. Vintersæd må dog alene tildeles kvælstofholdig kunstgødning i perioden fra efter høst indtil 1. oktober og højst i mængder op til 15 kg kvælstof pr. hektar, der skal tildeles i forbindelse med etableringen. Den ansvarlige for driften skal kunne dokumentere overholdelsen af dette ved opbevaring af en erklæring om tidspunktet for udbringningen og den udbragte mængde kvælstof. Den ansvarlige for driften skal opbevare dokumentationen i 5 år og fremvise den på forlangende i forbindelse med kontrol.

Der kan udbringes fast organisk gødning i perioden fra efter høst indtil før etablering af afgrøder på arealer, hvor der senest 1. september etableres græs, vinterraps, vintersæd eller grøngødning med gul sennep, olieræddike eller gul sennep og olieræddike forud for sukkerroer til fabrik.

Der kan udbringes spildevandsslam i perioden fra efter høst indtil 20. oktober på arealer, hvor der er afgrøder den følgende vinter.

Fast organisk gødning, hvor den anvendte andel af det totale indhold i kvælstof efter reglerne i bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning er mindst 90 pct., kan tildeles i samme omfang som kvælstofholdig kunstgødning nævnt i første afsnit under dette afsnit. Den ansvarlige for driften skal kunne dokumentere overholdelsen af dette ved opbevaring af en erklæring om produktnavn og den anvendte andel af det totale indhold af kvælstof i den organiske gødning, der er udbragt efter disse regler, tidspunktet for udbringningen og den udbragte mængde. Den ansvarlige for driften skal opbevare dokumentationen i 5 år og fremvise den på forlangende i forbindelse med kontrol.

Gødningsanvendelsesbekendtgørelsen indeholder ikke en lukkeperiode specifikt for fast husdyrgødning på permanente/flerårige græsmarker, som ikke høstes, herunder tages slet.

Fast husdyrgødning må derfor som udgangspunkt udbringes hele året på arealer med græs, der ikke tages slet af. Dermed har jordbundstypen ingen betydning.

Hvis der tages slet, betragtes dette som høst af arealet, og de fastsatte regler gælder således herfor.

Husdyrgødning skal dog altid udbringes på arealer med afgrøder med en kvælstof- eller fosfornorm. En større andel af de permanente græsarealer har hverken en kvælstof- eller en fosfornorm, og det betyder, at der ikke må udbringes husdyrgødning på disse.

1.3 DEFINITIONER

Gødning	Organisk gødning, kunstgødning og bioaske.
Organisk gødning	Stoffer, produkter og materialer af animalsk eller vegetabilsk oprindelse, der indeholder hovednæringsstofferne kvælstof eller fosfor, og som ikke er kunstgødning eller bioaske.
Bundfald	Sedimenteret husdyrgødning i beholdere med flydende husdyrgødning, som ikke længere kan omrøres i beholderen.
Ensilagesaft	Væske, der løber fra ensilage, herunder sukkerroeffald og lignende, under opbevaringen bortset fra væske, der betragtes som restvand.
Husdyrgødning	Følgende typer af gødning fra dyretyper, for hvilke der i bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning er fastsat normer for indholdet af kvælstof og fosfor, i enhver anden form end aske: <ul style="list-style-type: none"> • Fast husdyrgødning. • Flydende husdyrgødning. • Mave- og tarmindeholdet fra slagtede husdyr. • Bundfald.
Fast husdyrgødning	Faste ekskrementer og blandinger af faste ekskrementer med strøelse, herunder dybstrøelse og husdyrgødningsbaseret kompost, og fiberfraktioner.
Flydende husdyrgødning	Ajle, gylle og møddingsaft, herunder i afgasset form, og væskefraktioner med et kvælstofindhold over 0,3 kg kvælstof pr. ton.
Kunstgødning	Uorganiske gødninger og urea, der indeholder hovednæringsstofferne kvælstof eller fosfor og er fremstillet ved en industriel proces, og som ikke er bioaske eller husdyrgødning.
Rodfrugtvaskevand	Betegnes som flydende organisk gødning. Vand fra vask af rodfrugter, vand fra transport af hele rodfrugter og vand fra renholdelsesopgaver, hvor der udelukkende er anvendt NaOH (base) og syre.
Grønsaft	Betegnes som flydende organisk gødning. Pressesaft, som fremkommer ved presning af græs og lucerne i produktionen af enten grønpiller eller grønhø.

Restvand	Følgende typer af væsker, hvor kvælstofindholdet i væsken er på 0,3 kg kvælstof pr. ton eller derunder: <ul style="list-style-type: none"> • Malkerumsvand • Vand fra vask af foderrekvisitter og lignende fra almindelig landbrugsdrift. • Væskefraktioner. • Væske fra ensilageopbevaringsanlæg med ikke-saftgivende ensilage • Væske der udelukkende er opsamlet fra ensilageopbevaringsanlæg senere end 1 måned fra ilægning af saftgivende ensilage. • Vand fra vask af fjerkræstalde.
Separeret husdyrgødning	Flydende husdyrgødning, der ved separering er opdelt i en væskefraktion og en fiberfraktion.
Væskefraktion	Den flydende fraktion fra separeret flydende husdyrgødning.
Fiberfraktion	Den faste fraktion fra separeret flydende husdyrgødning.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere i perioder, hvor udbringning ikke er tilladt iht. ovenstående.

3. KONTROLMETODE

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav. Billederne skal være ledsaget af en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
- Målestoksforhold på en måde, som relaterer sig til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

I forhold til overtrædelser af betingelserne for udbringning af rodfrugtvæskevand og grønsaft i de særlige udbringningsperioder for disse typer af flydende affald indhentes kopi af orienteringsskrivelse om hvilke arealer, der anvendes til udbringning heraf, og om de udbragte mængder og kvælstofindholdet hos den virksomhed, der har produceret rodfrugtvæskevandet eller grønsaften.

I forhold til kontrol af overholdelse af betingelserne for udbringning af kunstgødning og forædlet organisk gødning i efteråret i forbindelse med etablering af vintersæd eller som gødsning af specialafgrøder, skal der indhentes en erklæring fra jordbrugsvirksomheden om, at betingelserne herfor er overholdt.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen.

2.1 BEMÆRKNINGER

Med virkning fra 1. august 2022 udvides den eksisterende mulighed for at tildele kunstgødning til vintersæd i efteråret til også at omfatte specialafgrøder (afgrænset i bekendtgørelsen som ”andre afgrøder end vårsæd”). Desuden tillades det at tildele forædlet organisk gødning med et udnyttelseskrav på mindst 90 pct. i samme omfang, som det er tilladt at tildele kunstgødning. Den ansvarlige for driften skal som dokumentation i 5 år opbevare en erklæring om tidspunktet for udbringningen og den udbragte mængde kvælstof og fremvise den på forlangende i forbindelse med kontrol.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen af kontrollen er det begrænset, hvad du kan undersøge. Men du kan undersøge billedmaterialet for, om landbruger opbevarer husdyrgødning, afgasset vegetabilsk biomasse, ensilagesaft, restvand, affald eller kunstgødning og dermed, om der er mulighed for, at det anvendes på arealerne.

I forbindelse med kontrollen på stedet, tal med landbruger. Spørg ind til, hvilke gødningstyper han anvender på arealerne, og hvordan det udbringes. Kravet kontrolleres primært ved observation af udbringningen eller ved konstatering af udbringning på arealer, der ikke må udbringes på eller at det er udbragt uden for udbringningsperioderne.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.13: Skal kontrolleres visuelt

- Perioder kan eventuel ses i realiseret gødningsplan/gødningsregnskab
- Er der etableret vinterafgrøder/afgrøder der må gødes i de forskellige perioder
- Afdække og interview landbruger om de faktiske udbringningstidspunkter
- Kan landbruger oplyse perioderne?
- Markbesigtigelse?

Kontrol med overholdelse af betingelserne for udbringning af rodfrugtvaskevand og grønsaft i de særlige udbringningsperioder udføres som dokumentkontrol.

4. BEDØMMELSESSKEMA

SKEMA for krav 1.13, delkrav 1, 3 og 5

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Ulovligt udbringningstidspunkt - på under 0,5 ha	Ulovligt udbringningstidspunkt - på 0,5 til 1 ha	Ulovligt udbringningstidspunkt - på over 1 ha
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevandsressourcer
VARIGHED		Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.13, delkrav 1, 3 og 5

Alvor Ved en vurdering af alvor af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, om der er sket en overskridelse af udbringningstidspunkter. Den endelige bedømmelse af alvor af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå, jf. nedenfor.

Omfang Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden, hvor overtrædelsen konstateres.

Varighed Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen er det muligt, at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.14 – Udbringningsmetoder for husdyrgødning og kunstgødning

1. DELKRAV

1.	Udgået
2.	Udgået
3.	Udbringning af husdyrgødning og kunstgødning til arealerne skal ske med en udbringningsteknik, der sikrer en ensartet fordeling.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

1.3 DEFINITIONER

Udbringningsteknik, der sikrer en ensartet fordeling af gødning	Udbringningsteknikkerne udlægning med slæbeslange, slæbesko og ved nedfældning, er alle teknikker, der sikrer en ensartet fordeling af gødning. Det samme gælder brug af almindelige landbrugsmaskiner og –redskaber, som gødningsspredere til mineralsk gødning og møgspredere til fast husdyrgødning.
Husdyrgødning	Følgende typer af gødning fra dyretyper, for hvilke der i bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning er fastsat normer for indholdet af kvælstof og fosfor, i enhver anden form end aske: <ul style="list-style-type: none"> • Fast husdyrgødning. • Flydende husdyrgødning. • Mave- og tarmindeholdet fra slagtede husdyr. • Bundfald.
Kunstgødning	Uorganiske gødninger og urea, der indeholder hovednæringsstofferne kvælstof eller fosfor og er fremstillet ved en industriel proces, og som ikke er bioaske eller husdyrgødning.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere i perioder, hvor udbringning er tilladt.

2. KONTROLMETODE

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav (misligholdelse) f.eks. hvis der bruges en forkert udbringningsmetode, eller hvis afgrøden/marken er "oversvømmet" med husdyrgødning. Billederne skal være ledsaget af en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- Bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
- Målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

2.1 BEMÆRKNINGER

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen af kontrollen er det begrænset hvad du kan undersøge. Du kan dog undersøge, om landbruger opbevarer husdyrgødning eller ensilagesaft og dermed om der er mulighed for, at det anvendes på arealerne.

I forbindelse med kontrollen på stedet, tal med landbruger. Spørg ind til om han anvender husdyrgødning og ensilagesaft på arealer, og hvordan det udbringes. Kravet kontrolleres primært ved observation af udbringningen.

2.3 EKSEMPLER

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
3	Er gødning ikke udbragt efter korrekt metode? – dvs. ved anvendelse af udbringningsteknik, der sikrer ensartet fordeling? De metoder der bruges i erhvervet.
3	Kan overtrædelsen dokumenteres tilstrækkeligt? Foto på kontroltidspunktet, hvis der bruges en forkert teknik. Eller hvis afgrøden/marken er "oversvømmet" med husdyrgødning.

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.14 delkrav 3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR			Der er anvendt ulovlig udbringningsmetode	
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening i fjernområdet, herunder enhver form for forurening af/risiko for forurening af drikkevands-ressourcer
VARIGHED		Karakteren for varighed følger karakteren	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

BEDØMMELSE af krav 1.14, delkrav 3

Alvor	Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse skal det som udgangspunkt indgå, hvorvidt der er anvendt en udbringningsteknik, der sikrer en ensartet fordeling af gødningen. Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå, jf. nedenfor.
Omfang	Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand). Ved "konstateres" forstås her, at forureningen eller risikoen for forurening kan dokumenteres. Dokumentation af risikoen for forurening kan underbygges ved beregninger eller lignende. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb, grundvandsmagasiner, drikkevandsboringer, nitratfølsomt indvindingsopland m.m. og vejrforhold i perioden hvor overtrædelsen konstateres.
Varighed	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

Der er ikke mulighed for at give en karaktersum på 5 eller derunder for en overtrædelse af dette krav. Dette indebærer at der ikke er mulighed for at give en advarsel for dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.15 – Udbringnings- og arealrestriktioner for gødning

1. DELKRAV

1.	Gødning må ikke udbringes på en måde og på sådanne arealer, at der er fare for afstrømning til vandløb, herunder dræn, søer større end 100 m ² og kystvande. Udbringning af gødning på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord er ikke tilladt. Husdyrgødning må ikke udbringes på en måde og på sådanne arealer, at der er fare for afstrømning til vandforsyningsanlæg.
2.	Gødning må ikke udbringes på stejle skrånninger med en hældning på mere end 6° ned mod åbne vandløb, søer større end 100 m ² eller kystvande inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller kystvandets afgrænsning ved daglige vande.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 1.7 – 1.15 kan overtrædelsen IKKE også være en overtrædelse af krav 1.1. Hvis der er sket en forurening af grundvandet med husdyrgødning uden at ét eller flere af kravene 1.7 – 1.15 er overtrådt, kan overtrædelsen indberettes under 1.1.

Krav 1.7 – 1.15 kontrolleres også ved de kommunale miljøtilsyn. Du kan desuden finde yderligere oplysninger om de kommunale tilsyn, vejledninger m.m. her: <https://mst.dk/erhverv/landbrug/>

Delkrav 2 omfatter ikke stejle skrånninger med en hældning på mellem 6° og 12°, for så vidt angår

- 1) flydende organisk gødning og vandige ekstrakter af bioaske, som nedfældes i parallel retning i forhold til det nærliggende vandmiljø,
- 2) flydende kunstgødning, og
- 3) fast kunstgødning, der er placeret i forbindelse med såning eller nedbragt.

1.3 DEFINITIONER

Gødning	Organisk gødning, kunstgødning og bioaske.
Organisk gødning	Stoffer, produkter og materialer af animalsk eller vegetabilsk oprindelse, der indeholder hovednæringsstofferne kvælstof eller fosfor, og som ikke er kunstgødning eller bioaske.
Ensilagesaft	Væske, der løber fra ensilage, herunder sukkerroeffald og lignende, under opbevaringen bortset fra væske, der betragtes som restvand

Husdyrgødning	<p>Følgende typer af gødning fra dyretyper, for hvilke der i bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning er fastsat normer for indholdet af kvælstof og fosfor, i enhver anden form end aske:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fast husdyrgødning. • Fydende husdyrgødning. • Mave- og tarmindeholdet fra slagtede husdyr. • Bundfald.
Fast husdyrgødning	Faste ekskrementer og blandinger af faste ekskrementer og strøelse, herunder dybstrøelse og husdyrgødningsbaseret kompost, og fiberfraktiner.
Flydende husdyrgødning	Ajle, gylle og møddingsaft, herunder i afgasset form, og væskefraktiner med et kvælstofindhold over 0,3 kg kvælstof pr. ton.
Kunstgødning	Uorganiske gødninger og urea, der indeholder hovednæringsstofferne kvælstof eller fosfor og er fremstillet ved en industriel proces, og som ikke er bioaske eller husdyrgødning.
Rodfrugtvaskvand	Betegnes som flydende organisk gødning. Vand fra vask af rodfrugter, vand fra transport af hele rodfrugter og vand fra renholdelsesopgaver, hvor der udelukkende er anvendt NaOH (base) og syre.
Grønsaft	Betegnes som flydende organisk gødning. Pressesaft, som fremkommer ved presning af græs og lucerne i produktionen af enten grønpiller eller grønhø.
Restvand	<p>Følgende typer af væsker, hvor kvælstofindholdet i væsken er på 0,3 kg kvælstof pr. ton eller derunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malkerumsvand • Vand fra vask af foderrekvisitter og lignende fra almindelig landbrugsdrift • Produkter fra forarbejdningsanlæg med en tørstofprocent under 12. • Væske fra ensilageopbevaringsanlæg med ikke-saftgivende ensilage • Væske der udelukkende er opsamlet fra ensilageopbevaringsanlæg senere end 1 måned fra ilægning af saftgivende ensilage • Vand fra vask af fjerkræstalde.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere i perioder, hvor udbringning er tilladt og med lave temperaturer, tøbrud og/eller megen nedbør. Ligeledes bør bedriftens terrænforhold medtages i forberedelserne, når kontrol af kravet er relevant.

2. KONTROLMETODE

Der skal tages billeder af manglende opfyldelse af KO-krav (misligholdelse) samt af arealer, som umiddelbart ikke overholder kravene til udbringning af husdyrgødning under den forudgående forberedelse. Billederne skal være ledsaget med en grundig og fyldestgørende beskrivelse.

Beskrivelsen skal bestå af en forklaring om:

- bl.a. art/type/indhold, placering/lokalitet
- Målestoksforhold på en måde, som relaterer til bedømmelseskriterierne i karakterskemaet; alvor, omfang og varighed.

Billedteksten kan **ikke** fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

2.1 BEMÆRKNINGER

Med henblik på vurdering af, om kravet er overholdt, skal der i kontrolrapporten være en angivelse af på hvilken mark/hvilket marknummer, overtrædelsen er konstateret med angivelse af marknummer og markbloksnummer jf. markkort. Hvis en mark kun delvist er omfattet af overtrædelsen, skal der endvidere vedlægges et kort med angivelse af, hvor overtrædelsen er registreret.

Billeddokumentation er nødvendig med tydelig angivelse af f.eks. frossen jord, snedække, afstrømning osv.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen af kontrollen kan du undersøge, om bedriften indeholder skrånende arealer. Du kan avende de 2 kortlag, der findes i IMK henholdsvis kortlaget der viser hældningen mellem 6 og 12° og kortlaget der viser hældningen over 12°. Undersøg desuden via IMK om bedriften indeholder søer, vandløb eller lignende hvortil der kan være en fare for afstrømning.

Undersøg derudover også gerne vejrforholdene i området. Er der mulighed for frost i jorden, vandmættethed i jorden med mere?

Desuden kan du undersøge billedmaterialet for, om landbruger opbevarer gødning og dermed om der er mulighed for at han anvender det på arealerne.

Kravet er primært relevant at kontrollere i vintermånederne eller hvis arealerne hælder mere end 6° ned mod vandløb og søer m.m.

I forbindelse med kontrollen på stedet, tal med landbruger. Spørg ind til hvilke gødningstyper, han anvender på hvilke arealer, og hvornår det udbringes. Kravet kontrolleres primært ved observation af udbringningen eller ved konstatering af udbringning på arealer, der ikke må udbringes på.

Hvis du på den fysiske kontrol konstaterer, at der forekommer fare for afstrømning til et vandforsyningsanlæg, kan oplysninger om vandforsyningsanlægget fremsøges her:

<https://www.geus.dk/produkter-ydelser-og-faciliteter/data-og-kort/national-boringsdatabase-jupiter>

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.15:

Delkrav 1:

- Udbringning på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord er ikke tilladt.
- Tjek for vandforsyningsanlæg

Delkrav 2:

- Tjek IMK
- Afstrømning ved søer og åbne vandløb og er afstanden på 20 m.
- Hældning på mere end 6 grader

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er udbringning sket således, at der er fare for afstrømning? – dvs. samles den udbragte gødning i småsøer/-pytter på arealerne?
1	Har udbringningen medført fare for afstrømning via overfladen eller dræn?
1	Udbringning må ikke ske på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord – dvs. tjek om jorden er omfattet af ovenstående tilstande? Brug jordspyd med angivelse af måleenhed.
1	Har udbringningen af husdyrgødning givet fare for afstrømning til vandforsyningsanlæg?
2	Er udbringning sket på arealer med en hældning på mere end 6 grader ned mod åbne vandløb, søer over 100 m ² eller kystvande inden for en afstand af 20 meter? – dvs. undersøg kortmaterialet hjemmefra for arealer/lokaliteter med hældning på mere end 6 grader.

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.15, delkrav 1 og 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR			Fare for afstrømning	Der er sket afstrømning
OMFANG	Der er ikke konstateret en forurening	Forurening inden for egen bedrift	Forurening af overfladevand eller grundvand herunder drikkevand til vandforsyningsanlæg i nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Forurening af overfladevand eller grundvand herunder drikkevand til vandforsyningsanlæg i fjernområdet
VARIGHED		Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.15, delkrav 1 og 2

Alvor Udbringning af gødning vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord er i alle tilfælde en overtrædelse af krav 1.15, delkrav 1. Ved vurdering af alvor af en overtrædelse, hvor de ovenfor nævnte produkter udbringes, så der er fare for afstrømning til vandløb, herunder dræn, søer større end 100 m² og kystvande samt vandforsyningsanlæg for så vidt angår husdyrgødning, skal der indgå en samlet vurdering af det konkrete forhold, f.eks. om der er sket en forurening, eller om der alene er fremkaldt risiko herfor. I denne vurdering vil også omfanget af overtrædelsen kunne indgå, jf. nedenfor.

Omfang Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om forureningen eller risikoen for forurening kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet. Vurdering af omfang er altid en konkret vurdering afhængig af bl.a. jordbundsforhold, afstand til dræn, søer, vandløb og vejrforhold i perioden, hvor overtrædelsen konstateres.

Varighed Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

Der er ikke mulighed for at give en karaktersum på 5 eller derunder for en overtrædelse af dette krav. Dette indebærer at der ikke er mulighed for at give en advarsel for dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.16 – 2 metersbræmmer langs vandløb og søer

---

1. DELKRAV

1	Gødning må ikke udbringes i en bræmme på 2 meter langs åbne, naturlige vandløb og søer. Det samme gælder langs kunstige vandløb og søer der i Lov om vandplanlægning enten skal opfylde miljømålene ”godt økologisk potentiale” eller ”maksimalt økologisk potentiale”.

1.1 FORMÅL

Formålet med 2-meter bræmmen efter **vandløbsloven** er at bevare vandløbets eller søens bred i en stabil tilstand og dermed beskytte bredden mod udskridning m.v., bl.a. i forbindelse med landbrugers anvendelse af tunge maskiner. En stabil bred medfører, at tilførslen af sand og jord til vandløb og søer nedbringes, dels fordi bredden beskyttes mod udskridning, dels fordi bræmmens planter virker som et filter ved overfladisk afstrømning fra markerne.

KO-kravet omhandler udelukkende et gødskningsforbud. Dette forbud udspringer af gødningsanvendelsesbekendtgørelsen. Det er formuleret således, at gødskning på de arealer, der er omfattet af vandløbslovens § 69, stk. 1, ikke er tilladt.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

I forbindelse med KO-kontrollen gennemføres også en national kontrol med 2-metersbræmmer. Hvis der forekommer 2 meter bræmmer på virksomhedens arealer, skal der således også på Retssikkerhedsbrevet krydses af under ”Regler om natur- og miljøbeskyttelse” og i VAKS skal kravet krydses af som OK/FJL. Det er kun i detilfælde, hvor der **ikke** er 2-metersbræmmer på virksomhedens arealer, at krydset i retssikkerhedsbrevet under ”Regler om natur- og miljøbeskyttelse” kan undlades. Ligeledes skal der i VAKS kun krydses af under ”ikke relevant” for kravet, hvis der ingen 2 meter bræmmer er på virksomheden.

Formålet med 2-metersbræmmer er uforandret i forhold til tidligere, men fra 2015 er det kun gødskning i 2 meter bræmmen, der er KO-belagt. Dette indebærer at dyrkning, jordbearbejdning, plantning, hegnsætning, terrænregulering og bygningsværker stadig er overtrædelser, men de er overtrædelser af de nationale regler efter vandløbsloven. Ingen af disse 6 overtrædelsesmuligheder er KO-belagt.

2-metersbræmmen skal betragtes som en del af vandløbet eller søen, jf. vandløbsloven

Som tidligere nævnt, er opretholdelsen af 2-metersbræmmerne national lovgivning jf. vandløbsloven. Det er Landbrugsstyrelsen, der er kontrolmyndighed på dette, men kommunen, der er håndhævelsesmyndighed. Du skal derfor lave en national overtrædelse i VAKS på KSK 5821_23, hvis du i forbindelse med kontrol af Krav 1.16 konstaterer en overtrædelse af den nationale lovgivning, hvor 2 meter bræmmen er beskadiget. Se yderligere i afsnit om National kontrol og i quickguiden til kontrol af 2 meter bræmmer.

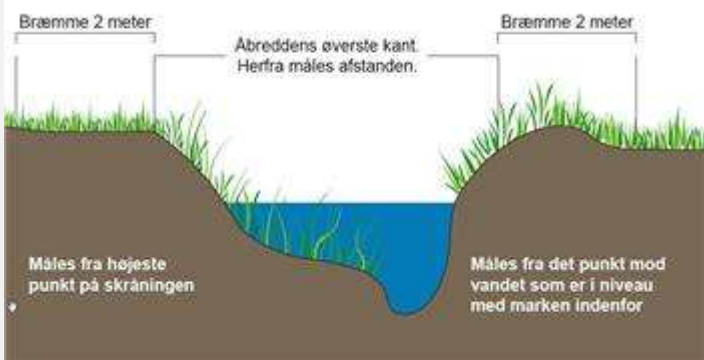
OFFENTLIG ADGANG

Der er ikke offentlig adgang til 2-metersbræmmerne, medmindre de grænser op til udyrkede arealer, hvor der i forvejen er offentlig adgang.

Ifølge naturbeskyttelsesloven er der offentlig adgang til arealer i form af færdsel til fods og ophold, hvis der er adgang til arealerne på lovlig vis, f.eks. ad anlagte veje eller befæstede stier. Det vil f.eks. være tilfældet, hvor bræmmen er en del af et større udyrket areal, hvortil der er offentlig adgang. Ordet "arealer" omfatter ikke veje, hvilket betyder, at der ikke bliver adgang til bræmmen, blot fordi en vej, der er offentlig tilgængelig, krydser bræmmen.

Bræmmen kan desuden være offentlig tilgængelig, hvis landbruger har givet tilladelse hertil.

1.3 DEFINITIONER

2-metersbræmme	Dette krav vedrører bræmmer, der ligger langs vandløb og søer og er 2 meter bred. Kravet gælder ikke for rørlagte strækninger. Kravet gælder alle i henhold til vandløbsloven naturlige vandløb og søer, der ligger i landzone, bortset fra isolerede søer under 100 m ² .
Kronekant	Kronekant = "den øverste kant" Bræmmen på 2 meter langs vandløb og søer beregnes fra vandløbets eller søens øverste kant. Den øverste kant er overgangen fra det skrånende terræn mod vandløbet eller søen til det flade terræn, der normalt kan jordbehandles. "Den øverste kant" af visse søer er overgangen mellem bevoksningen af vand- og sumplanter og egentlig landplanter.
Naturligt vandløb	Det ændrer ikke et vandløbs status som naturligt vandløb, at der på et tidspunkt er foretaget regulering (bortset fra rørlægning). Dette indebærer, at oprindelige naturlige vandløb, der i dag fremstår som stærkt regulerede, også er omfattet af kravet. Genåbning af en rørlægning af et naturligt vandløb vil medføre, at vandløbet atter anses for naturligt, og at kravet igen er gældende.
Naturlige-søer	Ved naturlige søer forstås søer, der topografisk indgår i det pågældende landskab eller miljø. Det ændrer ikke på en naturlig søs status, at der på et tidspunkt er foretaget regulering

Kunstigt anlagte søer og vandløb	De vandløb og søer der er kunstigt anlagte, er kun omfattet af kravet, hvis de i lov om vandplanlægning har fastsat miljømålet godt økologisk potentiale eller maksimalt økologisk potentiale.
Kravet gælder ikke for:	Kravet gælder ikke for de vandløb og søer, som ikke er omfattet af vandløbsloven. Det drejer sig om: "enkeltmandsvandløb", vandløb, der med eventuelle tilhørende søer fra udspring til udløb i havet udelukkende løber på en ejendom "enkeltmandssøer", søer uden til- og afløb, som udelukkende er beliggende på én ejendom – uanset søens størrelse Isolerede søer (dvs. søer uden til- og afløb) under 100 m ² , uanset om der er tale om en naturlig sø, og uanset om søen har mere end 1 bredejer
Græsning og høslæt	Både græsning og høslæt er tilladt i 2 meter bræmmen. Høslæt skal dog ske, så det ikke indebærer risiko for udskridning af bræmme eller bred
Bekæmpelsesmidler	Det er tilladt at anvende bekæmpelsesmidler i 2 meter bræmmen. Men det formodes, at der er en begrænset interesse herfor pga. dyrkningsforbuddet (national regel).
Hegning	Det er ikke tilladt at opstille nye hegn langs vandløb og søer inden for 2 meter bræmmen. Kommunen kan dog fortsat påbyde landbruger at opsætte hegn, af hensyn til løsgående dyr, også indenfor 2 meter bræmmen (national regel).
Plantning	Der må ikke foretages beplantning i bræmmen. Vandløbsmyndigheden (kommunen) kan dog fortsat foretage beplantning langs offentlige vandløb, også i 2 meter bræmmen (national regel).
Terrænændring	Det er ikke tilladt at foretage terrænregulering inden for 2 meter bræmmen. Dvs. udgravning, opfyldning og lignende (national regel).
Bygningsværker	Det er ikke tilladt at opføre bygningsværker inden for 2-meter bræmmen. Det kan for eksempel være udsigtsplatforme (national regel)

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året på en KO-kontrol, hvis landbruger har vandløb og søer på bedriften.

2. KONTROLMETODE

Information om hvilke vandløbsstrækninger, der er naturlige og/eller skal opfylde miljømålet godt økologisk potentiale eller maksimalt økologisk potentiale, fremgår af 2-metersbræmmelaget i IMK. Vær opmærksom på, at bræmmelaget ikke er opdateret.

Det er kun søer og vandløb markeret i IMK med bræmmemarkering, der er omfattet af kravet om 2 m bræmmer.

Gennemførelsen af kontrollen af gødskningsforbuddet i bræmmen, sker på baggrund af en visuel kontrol af arealet.

Ved den visuelle kontrol skal du se efter 2 ting:

1. Dels om der er tydelige tegn på gødskning:
  - Ved tilstedeværelsen af mindre gødningskorn fra handelsgødning,
  - Spor af rester fra husdyrgødning og anden organisk gødning,
  - Slæbe-/kørespor i afgrøden
2. Og dels på en vurdering af, om der er manglende forskel i udvikling og vækst i bræmmen og det lovligt dyrkede areal, der grænser op til bræmmen

Til fastsættelse af udstrækningen af arealet, der er blevet gødsket, kan du måle 2 meter fra kronekanten, som er vandløbets eller søens øverste kant: Du kan anvende 2 meter mål, lpad, tommestok eller lignende til opmålingen.

Overtrædelsesarealet er det areal indenfor 2-metersbræmmen, der er blevet gødsket. Du skal i IMK angive de antal cm af bredden, som er blevet gødsket, samt længden af arealet, som er blevet gødsket.

Figur Kronekant

Der er ikke forbud mod sprøjtning i 2-metersbræmmen. Vær dog opmærksom på om arealet er anmeldt med MFO, i så fald er det ikke tilladt at anvende sprøjtemidler. Ifølge miljøbeskyttelseslovens § 27 må stoffer, der kan forurene vandet, ikke tilføres vandløb eller sø. Sprøjtning i bræmmen kan derfor være problematisk. Konkrete afstandskrav til vandmiljøet for de enkelte pesticider fremgår mere specifikt af de enkelte midlers etiket.

2.1 BEMÆRKNINGER

Vær opmærksom på, at du skal lave en national overtrædelse i 5821_23, hvor du også kan generere et kommunebrev, som du skal sende til den relevante kommune, hvis du konstaterer en væsentlig overtrædelse på en 2-metersbræmme.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Inden kontrollen påbegyndes, kan du i forbindelse med kontrolforberedelsen undersøge, om landbruger har 2 meter bræmmer på sin bedrift. Dette kan du gøre ved at anvende IMK. Vær opmærksom på at

bræmmelaget ikke er opdateret. Du kan se 2metersbræmme laget, som ligger i temaknappen. Sæt hak i Bræmmer2m:

Herefter kan laget ses i IMK. Det er kun søer markeret i IMK med bræmmemarkering, der er omfattet af kravet om 2-metersbræmmer.

2-metersbræmmer vises også på kontrolgrundlaget i de tilfælde, hvor der er søgt støtte til bræmmearealerne f.eks. hvis arealerne anvendes som MFO.

Figur 29. 2-metersbræmmelaget i IMK.

I forbindelse med KO-kontrolbesøget skal du kontrollere, om der er sket:

- Gødskning i bræmmen

Kontrollen gennemføres ved, at du skal se efter spor af gødskning i bræmmen. Det kan for eksempel være korn efter handelsgødning eller rester af husdyrgødning eller anden organisk gødning. Der skal ikke foretages jordprøver i forhold til gødskning i 2-metersbræmmen.

Derudover kan du være opmærksom på de nationale regler, som du skal orientere kommunen om:

- Dyrkning i bræmmen
- Jordbehandling
- Plantning
- Hegnssætning
- Terrænregulering
- Bygningsværker

OPMÅLING

Hvis der konstateres overtrædelser af KO-kravet i 2-metersbræmmen på flere adskilte bræmmestykker, bedømmes hvert bræmmestykke for sig, og der gives en selvstændig karakter i henhold til skemaet. Den overtrædelse, der resulterer i den højeste karakter, indberettes til Landbrugsstyrelsen.

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Spørg ind til placeringen af 2-metersbræmmerne
1	Er der gødsket i bræmmerne?
1	Hvor stort et område er der gødsket i? Længde og bredde

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.16, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Der er gødsket i gennemsnit 25 cm af bræmmens bredde på op til 75 m langs vandløbet/søen	Der er gødsket i gennemsnit op til 25 cm af bræmmens bredde på 76 til 150 m langs vandløbet/søen Der er gødsket i gennemsnit 26 til 50 cm af bræmmens bredde på op til 150 m langs vandløbet/søen	Der er gødsket i gennemsnit op til 50 cm af bræmmens bredde på 151 til 500 m langs vandløbet/søen. Der er gødsket i gennemsnit 51 til 150 cm af bræmmens bredde på op til 250 m langs vandløbet/søen Der er gødsket i gennemsnit mere end 150 cm af bræmmens bredde på op til 25 m langs vandløbet/søen.	Der er gødsket i gennemsnit op til 50 cm af bræmmens bredde på over 500 m langs vandløbet/søen Der er gødsket i gennemsnit 51 til 150 cm af bræmmens bredde på over 250 m langs vandløbet/søen Der er gødsket i gennemsnit mere end 150 cm af bræmmens bredde på over 25 m langs vandløbet/søen bræmmens bredde på over 25 m langs vandløbet/søen
OMFANG		Overtrædelsen vedrører kun egen bedrift	Overtrædelsen vedrører nærområdet	Overtrædelsen vedrører fjernområdet
VARIGHED	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.16, delkrav 1

Alvor Alvoren af en manglende overensstemmelse afhænger navnlig af størrelsen af dens virkninger under hensyntagen til formålet med det pågældende krav. Bræmmen medvirker til at reducere udvaskning af nitrater fra landbruget.

Alvor vurderes i forhold til hvor mange cm, der er gødet i bræmmen, holdt op imod vandløbstrækningen.

Ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse vil det således som udgangspunkt kunne indgå, i hvor høj grad kravet om 2-metersbræmmer er overtrådt med hensyn til gødsning. Den endelige bedømmelse af alvoren af overtrædelsen må dog altid bero på en samlet vurdering af det konkrete forhold.

Omfang Omfanget af en manglende overensstemmelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den manglende overensstemmelse har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til om effekten af en overtrædelse kan registres eller om overtrædelsen med stor sandsynlighed vurderes at påvirke vandløbet eller søen på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (for eksempel forurening med næringsstoffer).

Varighed Karakteren for varighed følger karakteren for alvor.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler i henhold til dette krav.

4. NATIONALE KRAV

Jævnfør Bek. om tilsyn med bræmmer lands vandløb og søer fører Landbrugsstyrelsen kontrol med 2 m bræmmen. Ved en mulig overtrædelse af Vandløbslovens § 69, stk. 1 skal Landbrugsstyrelsen derfor underrette vandløbsmyndigheden (kommunen) om den mulige overtrædelse.

Du skal derfor kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende og orientere om den mulige overtrædelse. Kommunen overtager herefter den videre sagsbehandling efter vandløbsloven.

Landbrugsstyrelsen er myndighed på den nationale kontrol af gødsugning i 2 m bræmmen, jf.

gødningsanvendelsesbekendtgørelsens § 10, stk. 10. Du skal derfor, hvis du konstaterer gødsugning i 2 m bræmmen, foretage

en høring af den nationale overtrædelse jf. gødningsanvendelsesbekendtgørelsen via KO -høringen. Du skal derfor ikke lave en selvstændig høring på den nationale overtrædelse.

Når du beskriver overtrædelsen af krav 1.16 i VAKS skal du under feltet "beskrivelse af overtrædelse" indsætte følgende tekst:

Som det fremgår af fotodokumentationen, er vandløbet/søen beskyttet af en 2-meter bræmme.

En overtrædelse af forbuddet mod udbringning af gødning i 2-metersbræmmen har betydning både efter EU-reglerne om krydsoverensstemmelse og de danske regler.

Vi vil derfor senere også tage stilling til, hvordan en eventuel overtrædelse får betydning efter de danske regler. Du vil i den forbindelse høre nærmere fra os.

Når du er færdig med 5050_xx KSKet, skal du sætte statuskoden til FJL (fejl). Herefter oversendes sagen til KO-web til videre sagsbehandling. Samtidig sendes en mail til Jordbrugskontrol: jordbrugskontrol@lbst.dk – mærket "Overtrædelse på gødsugning i 2 m bræmmen". Husk at opgive sagsnummer. Husk at gemme diverse sagsakter, fotoalbum, eventuelle høringssvar og notater i Workzone.

Beskrivelse af håndteringen af MFO i forbindelse med 2-metersbræmme kontrol kan læses Quickguide til kontrol af 2-metersbræmmer, som ligger på Kontrolportalen.

1.17 – Udarbejdelse af gødningsregnskaber

---

1. DELKRAV

1.	Virksomheden skal hver planperiode senest den følgende 31. marts udarbejde gødningsregnskab for den afsluttede planperiode. Det udfærdigede gødningsregnskab skal kunne forevises på anfordring ved Landbrugsstyrelsens kontrolbesøg.
2.	Virksomhedens gødningsregnskab skal opbevares i mindst 5 år.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Der kan ikke laves en overtrædelse af krav 1.17 d1 i perioden d. 1/1 til 31/3, idet fristen for indberetning af gødningsregnskab for f.eks. 2022/2023 er den 31/3 2024. Delkrav 1 kan kun bruges i det aktuelle år. Hvis gødningsregnskabet ikke er udarbejdet længere tilbage i tid, er det en overtrædelse af delkrav 2.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Delkrav 2 er relevant at kontrollere hele året, og kan i 2024 kontrolleres for planperioden 2021/2022 og bagudrettet. Delkrav 1 om udarbejdelse af gødningsregnskab 22/23 kan først kontrolleres efter indberetningsfristen den 31/3 2024.

2. KONTROLMETODE

Da det ikke er et krav, at alle jordbrugere skal være med i Register for Gødningsregnskab og derfor også skal indberette et gødningsregnskab, kan der opstå to situationer i forbindelse med kontrollen på stedet. Disse situationer er beskrevet nedenfor.

Kontrollen omfatter både virksomheder, der er tilmeldt Register for Gødningsregnskab og virksomheder uden for registret.

A. VIRKSOMHEDEN ER TILMELDT REGISTER FOR GØDNINGSREGNSKAB

Før kontrolbesøget undersøges i Kontrolgrundlaget/den kontrolforberedende rapport om virksomheden har indberettet et gødningsregnskab for planperioden 2022/2023. Alle virksomheder, der er tilmeldt Register for Gødningsregnskab, skal indberette et gødningsregnskab.

Kontrol af delkrav 1:

Delkrav 1 er OK, når der er udarbejdet gødningsregnskab for planperioden 2022/2023. Hvis gødningsregnskabet er indberettet på landbrugsindberetning.dk, er det derfor også udarbejdet, og kravet er OK.

Hvis virksomheden ikke har indberettet et gødningsregnskab, skal du ved kontrolbesøget undersøge, om det er udarbejdet og findes på bedriften enten som original eller kopi. Hvis gødningsregnskabet ligger hos konsulenten/revisor, skal virksomheden fremskaffe en kopi, som skal sendes til Landbrugsstyrelsen (lokalafdelingen) inden 14 dage, for at krav 1.17 er overholdt.

Hvis gødningsregnskabet ligger på bedriften og opfylder formkravene, er krav 1.17 overholdt, dvs. gødningsregnskabet skal være udarbejdet på et af Landbrugsstyrelsen godkendt skema.

Hvis der ikke kan findes et gødningsregnskab for 2022/2023 eller kopi heraf på bedriften, eller hvis det ikke kan rekvireres hos landbrugers konsulent, skal sagen sendes i høring.

Kontrolløren skal oplyse jordbruger om, at gødskningslovens bestemmelser om udarbejdelse og indberetning af gødningsregnskab, ikke er opfyldt (national bestemmelse). Det fremgår af bekendtgørelse af lov nr. 1053 af 10. juli 2023 om jordbrugets anvendelse af gødning (gødskningsloven) og om næringsstofreducerende tiltag § 42 samt af bekendtgørelsens nr. 1144 af 14. juli 2022 om jordbrugets anvendelse af gødning i planperioden 2022/2023 § 11 (gødskningsbekendtgørelsen), at gødningsregnskabet skal være udarbejdet og indberettet senest d. 31. marts 2024.

Kontrol af delkrav 2:

Hvis gødningsregnskabet ikke er indberettet på landbrugsindberetning.dk, skal det ligge på bedriften.

Delkrav 2 skal kontrolleres for de seneste 5 år. Hvis virksomheden har været tilmeldt Register for Gødningsregnskab i flere planperioder inden for de seneste 5 år, skal det kontrolleres, om der er udarbejdet gødningsregnskaber for de konkrete planperioder. Er det tilfældet, er delkrav 2 OK.

Hvis gødningsregnskabet er indberettet for sent anses det ikke som en overtrædelse af kravet.

B. VIRKSOMHEDEN ER IKKE TILMELDT REGISTER FOR GØDNINGSREGNSKAB

Hvis kontrolløren i forbindelse med forberedelsen af kontrollen konstaterer, at en virksomhed ikke er med i Register for Gødningsregnskab, skal kontrolløren undersøge, om virksomheden har været gødningsregnskabspligtig i planperioden 2022/2023. Kontrolløren skal derfor se i virksomhedens markplan og bede om, at se virksomhedens bilag vedr. besætninger.

I kontrolgrundlaget kan det ses hvilke husdyr, der er registreret i besætningen. For kvæg er det pga. enkeltdyrsregistreringen muligt at se oplysningerne om antal i planperioden 2022/2023 i Landbrugsindberetning/GHI. For andre typer husdyr er der ikke muligt at se antal dyr i den forgangne planperiode alene på grundlag af GHR/GHI. Kontrollen af registreringspligten sker ud fra jordbrugers oplysninger om virksomhedens besætninger, modtaget gødning og markplan.

Gødningsregnskabspligten for virksomheden indtræder kun hvis:

- Virksomhedens samlede husdyrbesætning producerer gødning, eller virksomheden modtager husdyrgødning, forarbejdet husdyrgødning, afgasset biomasse eller anden organisk gødning med et samlet kvælstofindhold, der overstiger 1.000 kg kvælstof pr. år. Normproduktionen kan beregnes i

gødningsberegneren på landbrugsindberetning.dk. De forskellige dyregruppers normproduktion for kvælstof og fosfor kan desuden findes i den aktuelle gødningsbekendtgørelse.

- Virksomhedens samlede husdyrbesætning producerer gødning, eller virksomheden modtager husdyrgødning, forarbejdet husdyrgødning, afgasset biomasse eller anden organisk gødning, der har et samlet kvælstofindhold, der overstiger 100 kg kvælstof pr. hektar areal med afgrøder, som er omfattet af en nærmere fastsat kvælstof- eller fosfornorm.
- Virksomheden disponerer over et areal med afgrøder på 10 ha eller derover, som er omfattet af en kvælstofnorm på mere end 0 kg kvælstof eller fosfornorm på mere end 0 kg fosfor. Hvis der ikke er indberettet GKEA med gødningskvoteberegning, kan du se i den aktuelle gødningsbekendtgørelse, om en afgrøde i markplanen er omfattet af en kvælstofnorm eller fosfornorm.

Hvis der er tvivl om den enkelte virksomhed er gødningsregnskabspligtig kan Charlotte Engelbrecht fra Team Kvælstof kontaktes på CHAENG@lbt.dk eller tlf. 72 42 91 68.

Gødningsregnskabet skal opbevares i 5 år.

- Hvis det konstateres, at virksomheden ikke er pligtig til at være tilmeldt Register for Gødningsregnskab, afsluttes krav krav 1.17 med "ikke relevant".
- Hvis det på baggrund af kontrollen konstateres, at virksomheden er gødningsregnskabspligtig, gøres landbrugeren opmærksom på, at virksomheden skal tilmeldes registret inden for 14 dage. Tilmeldingen vil være gældende for indeværende planperiode, dvs. enten planperioden 2023/2024 eller 2024/2025, afhængigt af, om kontrollen gennemføres før eller efter den 31. juli 2024. Landbrugeren skal derfor desuden sende en mail til jordbrugskontrol@lbt.dk, hvor han beder om at blive tilmeldt registeret fra og med planperioden 2022/2023.
- Hvis punkt 2 bliver relevant, skal du orientere Jordbrugskontrol om situationen. Du skal derfor sende en mail til jordbrugskontrol@lbt.dk, med et link til sagen, og med en sigende titel i emnelinjen på mailen f.eks. "gødningsregnskab – fysisk kontrol af krav krav 1.17". Det er dog vigtigt, at du på sagen har beskrevet, hvad du har konstateret, hvorfor virksomheden er pligtig til at være tilmeldt registeret, samt at du har påpeget det over for landbruger. Hvis det på baggrund af kontrollen ydermere konstateres, at virksomheden har været gødningsregnskabspligtig i planperioden 2021/2022, og der ikke er udarbejdet et gødningsregnskab for planperioden 2021/2022 og evt. tidligere planperioder, medfører det en høring på krav 1.17. Kontrolløren skal i begge tilfælde straks kontakte Jordbrugskontrol, Team Kvælstof pr. mail og give besked herom.

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.17, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Gødningsregnskab et er udarbejdet, men skemakrav ikke opfyldt ⁴	Gødningsregnskabet er udarbejdet, men ikke forskriftmæssigt ⁵	Der er ikke udarbejdet gødningsregnskab på kontroltidspunktet	Der er ikke udarbejdet gødningsregnskab på kontroltidspunktet, og heller ikke efter 14 dages høringsfrist
OMFANG	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor
VRIGHED	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.1 RETNINGSLINJER FOR BEDØMMELSE

Ved bedømmelse af en overtrædelse, er karakteren for kriteriet alvor bestemmende for karaktergivningen af omfang og varighed, der sættes til samme karakter som kriteriet alvor.

BEDØMMELSE af krav 1.17, delkrav 1

Alvor	Vurderes efter om gødningsregnskabet foreligger, om skemakrav er opfyldt og om oplysningerne i gødningsregnskabet er forskriftsmæssige
Omfang	Karakteren for alvor er bestemmende for karakteren for omfang, der sættes til samme karakter som kriteriet alvor
Varighed	Karakteren for alvor er bestemmende for karakteren for varighed, der sættes til samme karakter som kriteriet alvor

⁴ Med "skemakrav" menes, at der ikke er anvendt godkendt skema til udarbejdelsen af gødningsregnskabet. Hvis der kun er tale om en for sen indberetning af GR sanktioneres dette ikke som en overtrædelse af kravet.

⁵ "Forskriftmæssigt" betyder her, at GR ikke er fuldstændig udfyldt eller har væsentlige fejl eller mangler.

SKEMA for krav 1.17, delkrav 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Gødningsregnskabet kan ikke fremvises for den seneste afsluttede	Gødningsregnskabet kan ikke fremvises på de seneste 2 afsluttede planperioder	Gødningsregnskabet kan ikke fremvises på de seneste 3 afsluttede planperioder	Gødningsregnskabet kan ikke fremvises på de seneste 4 afsluttede planperioder
OMFANG	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor
VARIGHED	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

BEDØMMELSE af krav 1.17, delkrav 2

Alvor	Vurderes efter hvor mange afsluttede planperioder/gødningsregnskaber der mangler
Omfang	Karakteren for alvor er bestemmende for karakteren for omfang, der sættes til samme karakter som kriteriet alvor
Varighed	Karakteren for alvor er bestemmende for karakteren for varighed, der sættes til samme karakter som kriteriet alvor

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelsesskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelsesskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelsesskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSEL (SAMLET KARAKTER MAX 5)

Hvis landbrugeren har udarbejdet gødningsregnskabet, men skemakrav ikke er opfyldt, skal landbrugeren afhjælpe bagatelovertredelsen inden 6 måneder. Det sker ved at landmanden indberetter gødningsregnskab til Landbrugsstyrelsen (lokalafdelingen) på et godkendt skema.

4. NATIONALE KRAV

Der er nationale krav om udarbejdelse og indsendelse af gødningsregnskabet. For mere information se:

<https://lbst.dk/landbrug/goedning/vejledning-om-goedsknings-og-harmoniregler/>

1.19 – Administrativt krav: Ligevægten mellem virksomhedens kvælstofforbrug og behov

---

Kontrollen af de administrative krav gennemføres i Team Kvælstof, Jordbrugskontrol. Hvis du er interesseret i yderligere information om kontrollen af disse krav, henvises der til Team Kvælstofadministration, Jordbrugskontrol.

1.21 – Etablering af plantedække

Kravet opdateres i løbet af 2024 i forbindelse med opdatering af plantedækkebekendtgørelsen. Kravstekst og bedømmelseskemaer tilpasses derfor først i den forbindelse. Ændringer til krav, bedømmelseskemaer og kontrolmetode udsendes som kontrolmeddelelse og offentliggøres separat.

1.22 – Administrativt krav: Grænser for tildeling af organisk gødning (organisk kvælstofarealkrav)

Kontrollen af de administrative krav gennemføres i Team Kvælstof, Jordbrugskontrol. Hvis du er interesseret i yderligere information om kontrollen af disse krav, henvises der til Team Kvælstof, Jordbrugskontrol.

1.23 – Beskyttelse af naturtyper

1. DELKRAV

1. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttede. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.
2. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af:
  - 1) Heder
  - 2) Moser og lign.
  - 3) Strandenge og strandsumpe, samt
  - 4) Ferske enge og biologiske overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, der er nævnt ovenfor, er større end 2.500 m² i sammenhængende areal.
3. Der må heller ikke foretages ændring i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2.500 m², når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttet

1.1 FORMÅL

Formålet er at beskytte levestederne på disse arealer for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU. Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Forekomster af de § 3-beskyttede naturtyper er **vejledende** registrerede i Danmarks Miljøportal. Hvis et konkret areal (bortset fra vandløb) opfylder kriterierne for at være et § 3 areal, er det beskyttet, uanset om det er registreret eller ej.

Det skal bemærkes, at arealer både kan "vokse sig ind i" og "vokse sig ud af" beskyttelsen efter naturbeskyttelseslovens § 3. Dette forhold er en anerkendelse af naturens dynamik.

I forhold til kontrol af KO på § 3-arealer lægger Landbrugsstyrelsen et kort over § 3-arealerne, som kan ses på IMK (internet markkort) ud på hjemmesiden, så landbruger har adgang til disse oplysninger. Kortet opdateres én gang om året – forud for KO-kontrollens opstart. Typisk vil det være lagt ud i slutningen af året, og i hvert fald inden KO-kontrollen i det følgende kalenderår påbegyndes. Kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis der skulle være tilkommet et nyt § 3-areal i løbet af året, medtages dette areal ikke i den aktuelle kontrol. Hvis et areal vurderes af kommunen til ikke længere at være omfattet af § 3-beskyttelsen, eller hvis arealet er fejlregistreret som § 3-areal i IMK, vil landbruger i det tilfælde heller ikke blive sanktioneret.

Miljøstyrelsen er overordnet ressortmyndighed for lovgivningen om naturbeskyttelseslovens § 3, men den enkelte kommune er administrativ myndighed, og det er således den enkelte kommune, der foretager registrering og afregistrering af de enkelte naturarealer, træffer afgørelse om påbud og forbud og som behandler ansøgninger om dispensationer..

Hvis landbruger har fået dispensation fra § 3-beskyttelsen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal, vil landbruger i givet fald være i besiddelse af skriftlig dokumentation for en sådan dispensation fra kommunen. Hvis du er i tvivl, kan du altid kontakte den relevante kommune.

Jævnfør de nationale regler i naturbeskyttelsesloven må der ikke foretages ændringer i tilstanden af de nævnte naturtyper. KO-kravet omhandler dog kun ændringer i tilstanden af de nævnte naturtyper, som skyldes landbrugerens aktivitet. I denne kontrol skelnes der mellem om arealer er indefor eller udenfor Natura 2000. Generelt gælder det, at hvis du bliver opmærksom på tilstandsændringer, som ikke skyldes landbrugers aktivitet, skal dette indberettes til den aktuelle kommune, selv om det ikke er en del af denne kontrol.

Kontrollen bør særligt rettes mod forhold, hvor der ses tydelige tegn på, at der er foretaget tilstandsændringer af beskyttet natur på - og i forbindelse med - landbrugers ansøgte arealer, med det formål at udvide det dyrkede areal. Ligeledes skal der være særlig fokus på alle tilstandsændringer af §3 natur inden for Natura 2000 områder, der er områder, der er særligt beskyttede af EU-regler.

Naturbeskyttelseslovens § 3 rummer et forbud mod "tilstandsændringer" og er som sådan ikke afgrænset til bestemte aktiviteter. Det afgørende er, om en aktivitet medfører en tilstandsændring eller ej - og ikke hvilken aktivitet, der er tale om. Derfor kan der ikke udarbejdes en udtømmende positiv/negativ liste, men blot gives eksempler.

Opmagasiner af byggeaffald eller jordfyld, etablering af tilkørselsveje eller vendepladser, pløjning, opdyrkning, gødsning, kalkning og sprøjtning er eksempler på overtrædelser af § 3. . Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

Inden for Natura 2000 områder er der som udgangspunkt tale om en KO-overtrædelse uanset hvilken tilstandsændring, der er tale om, men som dog skyldes landbrugers aktivitet.

Uden for Natura 2000 områder er der som udgangspunkt tale om en KO-overtrædelse i tilfælde af:

- Ændringer i strid med § 3-beskyttelsen i form af opfyldning eller dræning af sø eller mose
- Ændringer i strid med § 3-beskyttelsen i form af jordbearbejdning, herunder pløjning, harvning, fræsning og/eller såning

1.3 DEFINITIONER

Biologiske overdrev

Ved overdrev forstås naturligt veldrænede, vedvarende græsarealer. Overdrev er således tørbundsarealer med lysåben græs- og urtevegetation, der ikke er i omdrift med pløjning mv, og som oftest er præget af græsning eller ophørt drift.

Ved definitionen af biologisk overdrev lægges der vægt på de botaniske kriterier, de tørre jordbundsforhold samt de landskabelige forhold, og ikke alene på om arealerne historisk har været anvendt som græsningsarealer (historiske overdrev). Krat og træopvækst kan indgå som en del af de beskyttede overdrev.

Ferske enge

Ferske enges plantesamfund er lysåbent og domineret af græsser og urter, der tåler græsning og/eller slåning. Græsserne er normalt dominerende, og de kan være såvel vilde arter, som kulturbetingede (udsåede). De ferske enge er beliggende på relativt lavtliggende og oftest relativt fugtige arealer. Ferske enge kan være græssede, slåede eller uudnyttede. De ferske naturenge omlægges ikke eller kun sjældent, mens de ferske kulturenge må omlægges hvert 7.-10. år eller sjældnere, hvis det har været en del af den hidtidige drift.

Heder

Heder forekommer på tør, næringsfattig, ofte sandet jord. Heder er oftest domineret af dværgbuske, som hedelyng og revling, samt af græsser. Derudover forekommer våde heder med arter såsom klokkelyng, mosebølle, rosmarinlyng og blåtop.

På mange hedearealer udgør buske og træer som eg, birk, ene og selvsåede nåletræer et væsentligt element i vegetationen, undertiden i form af krat. En særlig type hede er klitheden, som findes langs Vestkysten.

Heder kan være udyrkede, ekstensivt græssede eller mekanisk afhøstede områder og kan eventuelt være periodisk afbrændte.

Moser og lignende

Begrebet "moser og lignende" i lovens forstand omfatter udyrkede eller ekstensivt udnyttede områder præget af en ferskvandspåvirket naturlig eller overvejende naturlig vegetation, som er knyttet til gennemsnitlig høj vandstand.

Begrebet er således en fællesbetegnelse for en række plantesamfund tilknyttet vådbund, der har betegnelse efter vegetationens sammensætning (f.eks. rørsump, starsump, ellesump, birkekær, pilekrat, m.v.), eller efter vandtilførslen (højmose, kærmose, vældmose). Eller efter andre forhold (f.eks. rigkær, fattigkær, m.v.)

	
<p>Søer</p>	<p>Der findes ca. 120.000 søer i Danmark større end 100 m².</p> <p>Ved beregningen af arealet af en beskyttet sø indgår udstrækningen af den åbne vandflade og den tilstødende vegetation af vand- og sumplanter f.eks. rørskov samt evt. temporær udtørret søbund. Temporære søer er omfattet af beskyttelsen, hvis de ikke er indgået i omdrift og er en integreret del af et beskyttet område.</p> <p>Benævnelsen af søtype, og om søerne er menneskeskabte, er i sig selv ikke vigtig, men det er det forhold, at der har udviklet sig et karakteristisk naturligt dyre- og planteliv i tilknytning til søen, der er afgørende.</p>
<p>Reversibilitet</p>	<p>Spørgsmålet om reversibilitet handler om, hvorvidt og hvor hurtigt et beskadiget naturareal kan genoprettes som naturareal på baggrund af det konkrete indgreb.</p>
<p>Strandenge og strandsumpe</p>	<p>Begrebet strandenge omfatter engstrækninger ved kysten. Det er relativt flade, lavtliggende arealer med en naturlig, og i nogen grad saltpåvirket, vegetation bestående af græsser og urter, som danner en mere eller mindre sammenhængende grønsvær. De afgørende kriterier er plantevæksten samt områdets landskabelige karakter og beliggenhed. Også strandoverdrev (mere</p>

tørre partier f.eks. på strandvolde og højere terræn) og strandsumpe (se nedenfor) indgår som en del af de beskyttede strandenge.

Ind mod land afgrænses strandengen hyppigt af et terrænskel i form af en niveauændring, hegn, skelgrøft, vej eller andet, som danner grænse for engen med den nuværende eller tidligere udnyttelse.

Strandsumpe er kystnære områder, hvis vegetation er domineret af store sumpplanter som tagrør, strandkogleaks, blågrøn kogleaks og enkelte andre arter. Strandsumpe forekommer ofte på de mest fugtige og eventuelt permanent vanddækkende dele af kyststrækninger. Strandsumpe udnyttes ofte ikke landbrugsmæssigt.

Der henvises til Miljøstyrelsens vejledning om beskyttede naturtyper:

http://mst.dk/media/113519/vejled_1_.pdf

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse til de konkrete beskyttede arealer.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold (§ 3-områder, naturtyper) - gerne tilbage i tiden for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen. Du kan også tage kontakt til kommunen, hvis du er i tvivl om et naturareals beskyttelsesstatus.

Ved dette krav skal du anvende kortlaget, der hedder ”§ 3 2024” og ”Natura 2000”. I Kortlaget ”§ 3 2024” vil der være en beskrivelse af, hvilken naturtype der er tale om. Der vil være en label på elementet, som beskriver naturtypen.

Der skal i kontrolsituationen skelnes imellem, om ansøgers arealer er beliggende inden for eller uden for Natura 2000-områder (alle tilstandsændringer er som udgangspunkt en overtrædelse af §3, men i krydsoverensstemmelsessammenhæng skelnes imellem tilstandsændringer inden og uden for Natura 2000).

§ 3 arealer uden for Natura 2000:

Baseret på erfaringerne fra hidtidige konkrete controlsager er det besluttet, at kun følgende typer tilstandsændringer uden for Natura 2000-områderne indtil videre er en overtrædelse af krydsoverensstemmelseskravet:

- Ændringer i strid med § 3-beskyttelsen i form af opfyldning eller dræning af sø eller mose
- Ændringer i strid med § 3-beskyttelsen i form af jordbearbejdning, herunder pløjning, harvning, fræsning og/eller såning

Dermed sikres det, at landmanden på forhånd ved, hvilke typer indgreb, der udgør en overtrædelse af krydsoverensstemmelsesreglerne og dermed udløser en krydsoverensstemmelsessanktion.

Hvis landbrugers arealer ligger uden for Natura 2000 skal du gøre følgende:

- Gennemgå som udgangspunkt alle ansøgte arealer i kontrolåret 2024
- Find frem til ansøgers arealer ved at anvende IMK og se ortofotos
- Undersøg om tilstandsændringen er foretaget inden for de sidste 4 år fra kontroldatoen
- Hvis der er tydelige tegn på, at der er foretaget tilstandsændringer på arealer, der ejes/forpagtes af ansøger og som grænser op til arealer, hvor der er søgt støtte til, inddrages de i kontrollen

Overtrædelsen består i selve indgrebet, som forårsager den ulovlige tilstandsændring - og således ikke den fortsatte drift/dyrkning af det beskyttede areal efter tilstandsændringen. Du skal derfor forholde dig til, hvornår den pågældende tilstandsændring er foretaget. Der er en generel forældelsesfrist på krydsoverensstemmelsesovertrædelser på 4 år. Det er vigtigt at fastslå i hvilket år tilstandsændringen er foretaget, da det kan have betydning for, hvilken ansøger, der skal sanktioneres for den eventuelle overtrædelse. Der er ingen forældelsesfrist på nationale overtrædelser af § 3, så du kan i alle tilfælde indberette overtrædelser til den relevante kommune, selv om overtrædelsen er forældet jf. kondtionalitetsreglerne. Hvis du er i tvivl om, om tilstandsændringen skal oprettes som en overtrædelse, eller hvis du er i tvivl om overtrædelsesåret, så kontakt supporten eller sagsbehandlingen.

Hvis du skulle støde på en form for tilstandsændring af §3 uden for Natura 2000, som ikke er omfattet af beskrivelsen af tilstandsændringer i krav1.23, men som du vurderer, også er en overtrædelse af §3, skal du kontakte Jordbrugskontrol. Jordbrugskontrol vil på den baggrund føre en manuel opgørelse over de andre former for tilstandsændringer, der observeres på kontrollen, og evt. få disse tilføjet til listen over tilstandsændringer uden for Natura 2000, der skal omfattes af krav 1.23 i det efterfølgende kontrolår.

§ 3 arealer inden for Natura 2000:

Som udgangspunkt er alle tilstandsændringer, også af § 3 beskyttede vandløb en overtrædelse af kravet.

Hvis landbrugers arealer ligger inden for Natura 2000-områder, skal du gøre følgende:

- Gennemgå alle ejede og evt. forpagtede arealer (samt ansøgte) i kontrolåret 2024
- Find frem til ansøgers arealer/matrikler, hvor der ikke er ansøgte, ved at anvende IMK, ois.dk eller miljøportalen
- Undersøg om tilstandsændringen er foretaget inden for de sidste 4 år fra kontroldatoen
- Spørg under kontrollen ind til alle ejede og forpagtede arealer

Overtrædelsen består i selve indgrebet, som forårsager den ulovlige tilstandsændring - og således ikke den fortsatte drift/dyrkning af det beskyttede areal efter tilstandsændringen. Du skal derfor forholde dig til, hvornår den pågældende tilstandsændring er foretaget. Der er en generel forældelsesfrist på krydsoverensstemmelsesovertrædelser på 4 år. Der er ingen forældelsesfrist på nationale overtrædelser af § 3, så du kan i alle tilfælde indberette overtrædelser til den relevante kommune, selv om overtrædelsen er forældet jf. krydsoverensstemmelsesreglerne. Hvis du er i tvivl om, om tilstandsændringen skal oprettes som en overtrædelse eller hvis du er i tvivl om overtrædelsesåret, så kontakt supporten eller sagsbehandlingen.

Hvis du konstaterer en tilstandsændring i et Natura 2000 område, skal du ved beskrivelsen af overtrædelsen foretage en vurdering af, om tilstandsændringen er foretaget i hhv. fuglebeskyttelsesområde eller i et habitatområde eller i et eventuelt overlap imellem de to områder. Dette fastlægger du ved at tilvælge førnævnte kortlag i IMK (hhv. "Fuglebeskyttelse" og "Habitat" under kortlaget "Natura 2000"). Beskrivelsen af, i hvilket område den potentielle overtrædelse er foretaget skal indgå i den objektive beskrivelse af overtrædelsen, dvs. at det noteres på sagen inden oversendelse til sagsbehandling.

Hvis tilstandsændringen ikke er foretaget i kontrolåret, skal du *ikke* sende sagen i høring, jf. afsnit nedenfor.

Generelt for både arealer inden for og uden for Natura 2000-områder:

Efterfølgende **skal** du kontakte kommunen for at få verificeret § 3-beskyttelsen. Dette gøres ved at tage kontakt til kommunen og bede dem komme med en udtalelse/afgørelse af, om området er omfattet af § 3-beskyttelsen. Der ligger et mailudkast på kontrolportalen under "Andre dokumenter" på miljø siden "Henvendelse til kommunen ang. fuglekrav" som kan anvendes. Du kan godt sende sagen i høring med en foreløbig vurdering. Udgangspunktet skal så fald være, at det berørte område er § 3-beskyttet. Herefter afventer du kommunens svar på henvendelsen. Hvis tilstandsændringen ikke er foretaget i kontrolåret, skal du *ikke* sende sagen i høring, jf. afsnit nedenfor.

Hvis du modtager svar fra kommunen inden for 1 måned, journaliseres det på sagen, og sagen oversendes til sagsbehandling. Hvis kommunen ikke har orienteret landbrugeren om deres vurdering, skal du orientere ham om denne.

Hvis kommunen ikke vender tilbage med en vurdering senest 1 måned efter henvendelsen, oversendes sagen til sagsbehandling. Der noteres på sagen, at der ikke er modtaget svar fra kommunen. Sagsbehandling overtager herefter sagen.

Lodsejeren kan undtagelsesvist have fået dispensation fra § 3-beskyttelsen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil lodsejeren være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes kommunen. Hvis landbruger har fået dispensation for at foretage tilstandsændringen, er det ikke en overtrædelse af kravet.

Det er vigtigt i forhold til den efterfølgende sagsbehandling, at du tydeligt beskriver kontrolfundet, herunder hvad tilstandsændringen består i, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det vil sige, at du skal beskrive og eventuelt begrunde, hvad du har konstateret, hvor det er konstateret, hvordan forholdene på stedet er, og hvor længe forholdet evt. har stået på. Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand. Dette skal gøres for hver enkelt overtrædelse. Begrundelsen skal ledsages af billeder. Det er vigtigt at fastslå i hvilket år tilstandsændringen er foretaget, da det kan have betydning for, hvilken ansøger, der skal sanktioneres for den eventuelle overtrædelse. Kommunens vurdering vedlægges sagen.

Overtrædelsen registreres i det år, hvor overtrædelsen er sket jf. luftfotos eller anden dokumentation – evt. på baggrund af en vurdering fra kommunen.

Tilstandsændringen er *ikke* sket i kontrolåret

Hvis tilstandsændringen ikke er sket i 2024 (dog senest 4 år forud for kontrolagen), skal du *ikke* sende sagen i høring, men overdrage den til sagsbehandlingen (jordbrugskontrol@lbst.dk) med følgende oplysninger:

- Overtrædelsesår
- Støttemodtager i overtrædelsesåret (du kan finde oplysningen ved i IMK i temaet ”marker 20xx”)
- Forespørgslen til og evt. svar fra kommunen, som også skal journaliseres på sagen
- Fotoalbum som powerpoint-fil med:
  - a. Kortmateriale, hvor tilstandsændringen er tydeligt indtegnet med angivelse af areal
  - b. Ortofoto fra 1-2 år forud for overtrædelsesåret
  - c. Fotodokumentation fra kontrollen med beskrivelse af tilstandsændringen

Til landbrugers orientering noteres det i kontrolrapporten for 2024 (hvis landbrugeren var støtteansøger i overtrædelsesåret) fx:

På kontrollen konstaterede vi en mulig overtrædelse af Naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttelse af naturtyper. Ulovlige tilstandsændringer af § 3 arealer er omfattet af krydsoverensstemmelse. Den mulige overtrædelse vedrører ikke dette støtteår, men kan have betydning for din udbetaling i tidligere støtteår. Du vil derfor høre fra os igen i den forbindelse.

Opfølgning

Vær opmærksom på at alle § 3 overtrædelser skal meldes til kommunen. Både dem der er en del af denne kontrol og dem der falder udenfor.

2.1 BEMÆRKNINGER

Valg af henholdsvis kvadratmeterangivelse og procentvis udregningsmetode i forbindelse med bedømmelsen bestemmes ud fra den opgørelsesmetode, som medfører den laveste karakter i bedømmelsen af omfang. Det er således den metode, der indebærer den laveste karakter, som skal danne baggrund for vurderingen.

Ved den i kravet omtalte "ændring" forstås en ændring af områdets naturtilstand, jf. Miljøstyrelsens vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede naturtyper:

<https://mst.dk/service/publikationer/publikationsarkiv/2019/dec/vejledning-om-naturbeskyttelseslovens-3-beskyttede-naturtyper/>

Hvis en konstateret overtrædelse er resultatet af en handling, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

For kontrollen af dette krav drejer det sig om, at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af de nævnte naturtyper, som skyldes landbrugers aktivitet. Naturtyperne er fordelt på 3 delkrav på følgende måde:

- 1) Kontrollen af dette delkrav indeholder kontrollen af søer over 100 m² og vandløb eller dele af vandløb, der er udpeget som beskyttede.
- 2) Kontrollen af dette delkrav vedrører følgende naturtyper som, enkeltvis eller tilsammen, er større end 2500 m²:
  - a) Heder
  - b) Moser og lignende
  - c) Strandenge og strandsumpe
  - d) Ferske enge og biologiske overdrev
- 3) Kontrollen af dette delkrav drejer sig om tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2500 m², men ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der er omfattet af beskyttelse.

2.3 EKSEMPLER

Brug IMK og tjek bedriftens arealer – er der § 3 arealer og er de beliggende inden eller uden for Natura 2000?

Signaturforklaring:

Lilla - §3 2021 sø

Laksefarvet –

strandbeskyttelseslinje

Orange – §3 2021 overdrev

Turkis - §3 2021 strandeng

Blå – GLM-landskabslement

Naturbeskyttelseslovens § 3 rummer et forbud mod "tilstandsændringer" og er som sådan ikke afgrænset til bestemte aktiviteter. Det afgørende er, om en aktivitet medfører en tilstandsændring eller ej - og ikke hvilken aktivitet, der er tale om. Derfor kan der ikke udarbejdes en udtømmende positiv/negativ liste, men blot gives eksempler inden for Natura 2000.

Opmagasiner af byggeaffald eller jordfyld, etablering af tilkørselsveje eller vendepladser, pløjning, opdyrkning, gødsning, kalkning og sprøjtning er eksempler på overtrædelser inden for Natura 2000 områder - medmindre det er en del af hidtidige, lovlige drift af det enkelte § 3-beskyttede areal. Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

Uden for Natura 2000 områder er kontrollen begrænset som nævnt under afsnittet "kontrolmetode".

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1, 2 og 3	Findes der beskyttede naturtyper på bedriften? Og ligger disse inden for eller uden for Natura 2000-områder?
1	Er der ændret i tilstanden af § 3-søer eller § 3-vandløb på bedriften?
2	Er der foretaget ændringer i tilstanden af heder, moser og lign., strandenge og strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev på bedriften?
3	Er der foretaget ændringer i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2500 m ² , men ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb omfattet af beskyttelse?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.23, delkrav 1-3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Reversibel skade med mulighed for reetablering inden for 1 år.	Reversibel skade med mulighed for reetablering uden tab af naturkvalitet inden for 1-2 år.	Reversibel skade, hvor der er forsvundet arter og/eller naturtyper, som det vil tage mere end 2 år at reetablere	Irreversibel skade hvor reetablering er umulig.

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
OMFANG	Søer: 0 % - 25 % eller 0 – 40 m ² . Landjord: 0 % - 25 % eller 0 – 700 m ² .	Søer: 25 % -50 % eller 40 – 50 m ² . Landjord: 25 % -50 % eller 700 – 1300 m ² .	Søer: 50 % - 75 % eller 50 - 60 m ² . Landjord: 50 % - 75 % eller 1.300 – 2.500 m ² .	Søer: Over 75 % eller over 60 m ² . Landjord: Over 75 % eller over 2.500 m ² .
VARIGHED	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren

3.1 RETNINGLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.23, delkrav 1-3

Alvor Vurderes efter reversibilitet af den foretagne ændring, og hvor lang tid det tager at reetablere områdets oprindelige naturtilstand. Den tid, der medgår til at lovliggøre det ulovlige forhold, vil således skulle indgå ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse.

Omfang Vurderes som den procentdel, som arealet med det ulovlige forhold udgør af det konkrete område med den pågældende naturtype. Som naturtype defineres henholdsvis søer, vandløb, heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af hvilken bedømmelse der giver den laveste karakter.

Varighed Varighedskarakteren følger alvorskarakteren

I forbindelse med vurdering af alvorskarakteren kan forskellige faktorer inddrages. Det skal bl.a. tages i betragtning, hvilken naturtype, der i det enkelte tilfælde er tale om. F.eks. vil det som udgangspunkt være svært og tage lang tid at genetablere en mose, hvorimod en sø vil kunne reetableres hurtigere. Desuden skal der også indgå i vurderingen, om der stadig er noget af den beskyttede naturtype tilbage, eller om naturtypen helt er fjernet. Hvis naturtypen er fjernet, vil skaden som oftest være irreversibel. Hvis der derimod kun er fjernet en lille del af naturområdet, vil naturtypen hurtigere kunne brede sig igen og skaden vil derfor være mindre.

3.2 SKØN

Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt, at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, skal du kontakte kommunen, der også kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til kommunen, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder og gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen vil indgå i grundlaget for den nationale behandling af overtrædelsen.

1.24 – Beskyttelse af klitfredede arealer

---

1. DELKRAV

- 1 Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder og andre klitfredede arealer, herunder placeres bebyggelse, campingvogne og lignende.
- 2 Der må ikke etableres hegn og arealerne må ikke afgræsses, jf. dog delkrav 3.
- 3 På klitfredede arealer er det endvidere ikke tilladt at:
  - a. Fjerne eller beskadige træer, planter eller indretninger, der tjener til sandflugtens dæmpning
  - b. Køre med motorkøretøjer, herunder knallerter, uden for lovligt anlagte veje
  - c. Campere, opstille telte, bænke eller faste indretninger
  - d. Foretage gravearbejde
  - e. Afbrænde vegetation, kvas eller lignende
  - f. Forbuddet i punkt b og e gælder ikke på den ubevoksede strandbred

1.1 FORMÅL

Formålet er at beskytte levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU.

Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Kystdirektoratet er myndighed for klitfredede arealer, jf. naturbeskyttelseslovens §§ 8 og 9. På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler skal du altid kontakte Kystdirektoratet og lade dem foretage vurderingen af, om tilstandsændringen af et klitfredet areal er omfattet af KO, hvis du finder en mulig overtrædelse af dette krav.

I forhold til kontrol af krydsoverensstemmelse på klitfredede arealer lægger Landbrugsstyrelsen et kort ud over de klitfredede arealer på IMK. KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som klitfredet areal i IMK, vil landmanden kunne gøre Landbrugsstyrelsen opmærksom herpå. Landbrugsstyrelsen undersøger derefter forholdet hos Kystdirektoratet, da det kun er Kystdirektoratet, der kan afgøre, om der er fejl i registreringen. I givet fald vil det konstaterede forhold ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis landbruger har fået dispensation fra klitfredningen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil landmanden være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes Kystdirektoratet.

Du skal ikke nødvendigvis kontakte Kystdirektoratet, inden du gennemfører kontrollen, men du skal altid kontakte Kystdirektoratet, inden du fastslår, om der er en overtrædelse og fastsætter karaktererne.

KO-kravet pålægges nationale regler, som i sin helhed bidrager til implementeringen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Der er ikke i de nationale regler hjemmel til at sondre mellem, hvorvidt en overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 8 medfører/ikke medfører en negativ påvirkning af levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i området. Der er tale om en beskyttelse, der sikrer en generel friholdelse af kystområderne for tilstandsændringer. Hermed varetages landskabelige, biologiske og rekreative hensyn. Klitfredningen har endvidere til formål at forebygge og bekæmpe sandflugt. Det er således ikke muligt inden for rammerne af de nationale regler at inddrage en helhedsvurdering som bygger på, om der sker en forstyrrelse af de "økologiske krav" til fugles levesteder. Det er således nødvendigt at Kystdirektoratet foretager vurderingen af, om der i hvert enkelt tilfælde er sket en overtrædelse af KO-reglerne.

Det er vigtigt i forhold til den efterfølgende sagsbehandling i Kystdirektoratet, at du tydeligt beskriver kontrolfundet. Det vil sige, at du skal beskrive og eventuelt begrunde, hvad, hvor og hvordan forholdene så ud, og hvor længe den enkelte overtrædelse evt. har stået på.

KONKRET VURDERING

Når du finder en mulig overtrædelse af KO på en kontrol, skal Kystdirektoratet vurdere forholdet og give det karakterer ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af langbrugere, men Kystdirektoratet skal altid foretage en konkret vurdering ved bedømmelsen. Hvis Kystdirektoratet finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i deres vurdering. Kystdirektoratets vurdering indsættes i kontrolrapporten sammen med deres vurdering af karaktererne.

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående i Kystdirektoratet

1.24	Christina Hattesen-Hangård Hanne Rungø Hilligsøe	cvj@kyst.dk hrh@kyst.dk	20 93 17 86 20 85 56 17
------	---	--	----------------------------

1.3 DEFINITIONER

Byggeri

Visse former for byggeri er tilladt. Det kræver dog en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, fordi placering og ydre udformning skal godkendes. I denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i et klitfredet område, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted.

For at der kan være tale om en arealmæssig overtrædelse, skal arealer være beliggende inden for klitfredet areal.

Klitarealer

Følgende arealer er klitfredede:

1. Strandbredden langs Skagerrak og Vesterhavet
2. Arealet mellem klitfredningslinjen og de strandbredder, der er nævnt ovenstående
3. Arealer, der er klitfredede efter den tidligere lovgivning om sandflugtens bekæmpelse
4. Arealer, der er klitfredede efter ministerens beslutning.

Klitfredningslinjen er fastlagt ved miljø- og fødevareministerens bestemmelse efter de hidtil gældende regler. Klitfredningslinjen er registreret i matriklen og noteret i tingbogen. Miljø- og Fødevareministeren kan fastsætte regler om, at klitfredningen ikke skal gælde for nærmere angivne arter af anlæg, der tillige vedrører søterritoriet. Tilsvarende gælder for diger, høfder, bølgebrydere og andre anlæg, som kræver tilladelse i henhold til lov om kystbeskyttelse. Miljø- og Fødevareministeren kan fastsætte regler om anvendelse af de klitfredede arealer, herunder forbyde bestemte former for anvendelse.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold (klitfredet areal) - gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "Klitarealer". KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort.

Der skal i kontrolsituationen skelnes imellem, om ansøgers arealer er beliggende inden for eller uden for Natura 2000-områder.

Konstaterer du en mulig overtrædelse, skal du dokumentere dem/-n med beskrivelse af kontrolfundet, herunder ændringen, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om du vurderer, at det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand.

Overtrædelsen består i selve indgrebet, som forårsager den ulovlige tilstandsændring, og således ikke den fortsatte drift/dyrkning af det beskyttede areal. Du skal derfor forholde dig til, hvornår det pågældende indgreb har fundet sted.

Hvis det kan konstateres, ud fra f.eks. kortmateriale i IMK, at tilstandsændringen er foretaget i kontrolåret, laves en overtrædelse som en del af den aktuelle KO-kontrol. Hvis det ud fra kortmaterialet kan fastslås, at tilstandsændringen ikke er foretaget i kontrolåret, men inden for de sidste fire år fra kontrolldagen (Hvilket er fristen for forældelse af KO-overtrædelser) skal der oprettes en AKO i det år, hvor overtrædelsen, i form af tilstandsændringen, er foretaget.

Hvis støttemodtager ikke er den samme i hhv. kontrolåret og overtrædelsesåret, skal AKOen oprettes på den støttemodtager, der ansøgte om støtte i året for overtrædelsen. CVR oplysninger på tidligere ansøgere på de enkelte arealer findes i IMK under korttemaet "Default", hvor ansøgere fremgår med CVR nummer i de forskellige ansøgningsår (under laget "Marker 20xx"). Hvis der ikke er søgt støtte til arealet i det pågældende overtrædelsesår skal der ikke oprettes en AKO.

OBS: Tilstandsændringer af klitfredede arealer, uden for Natura 2000 områder foretaget før d. 3. maj 2018 ER IKKE omfattet af kravet.

Tilstandsændringer af klitfredede arealer inden for Natura 2000 områder foretaget før d. 3. maj 2018 ER omfattet af kravet (dog maksimalt 4 år tilbage jf. fristen for forældelse).

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Hvis du på tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om en konstateret mulig overtrædelse repræsenterer en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode på 4 år, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for den mulige overtrædelse, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Lodsejeren kan undtagelsesvist have fået dispensation fra klitfredning, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil lodsejeren være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkningen af kravene skal du rette henvendelse til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

For **delkrav 3** gælder reglerne ikke landbrugsmæssig drift, herunder græsning, af arealer, der indtil den 1. juli 1992 lovligt har været anvendt landbrugsmæssigt, bortset fra tilplantning.

Hvor klitfredning er trådt i kraft efter 1. juli 1992, gælder denne undtagelse for arealer, der indtil datoen for klitfredning lovligt har været anvendt landbrugsmæssigt, bortset fra tilplantning.

Landbrugsmæssig drift, herunder græsning på arealer, der hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt, er **ikke** omfattet af krav 1.24 (forbuddet).

Tilplantning, herunder med juletræer og flerårige energiafgrøder m.v., er dog ikke tilladt, da tilplantning er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer, jf. ovenfor under 1 d.

Plantning til sandflugtsdæmpning er ikke irreversibel.

Loven og kravbeskrivelsen indeholder undtagelser for fortsættelse af hidtidig landbrugsdrift, herunder græsning og sædvanlig hegning på landbrugsejendomme, genplantning af skove og beplantning i haver, samt mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger.

Der kan dispenseres fra forbuddet mod tilstandsændringer. Praksis er meget restriktiv. Hvis landbruger påpeger, at han har opnået en dispensation, skal han kunne dokumentere det på kontroltidspunktet. I tvivlstilfælde kontaktes Kystdirektoratet.

I tilfælde af, at der konstateres forhold, som strider mod klitfredningen, hvor overtrædelsen er forårsaget af andre borgere, skal landbrugeren ifølge den nationale lovgivning straks melde overtrædelsen til Kystdirektoratet. Hvis overtrædelsen er resultatet af en handling, som ikke direkte kan tilskrives den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

Kontrollen af dette krav vedrører kun klitfredede arealer⁶.

Der skal i kontrolsituationen skelnes imellem, om ansøgers arealer er beliggende inden for eller uden for Natura 2000 områder.

Eksempler på handlinger, der er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer inden for klitfredningen, og som generelt er vurderet til potentielt at kunne stride mod habitatdirektivet og/eller fuglebeskyttelsesdirektivet:

Både inden for og uden for Natura 2000-områder:

- Jordbearbejdning på arealer, der ikke hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt.⁷
- Terrænændringer/gravning⁸.
- Rydning af vegetation der tjener sandflugtsdæmpende formål⁹.
- Etablering af nye veje og stier uden for dyrkede arealer.¹⁰
- Tilplantning uden for eksisterende haver og læhegn.¹¹
- Opførelse af større byggeri og anlæg uden for eksisterende byggefelt.¹²

Kun inden for Natura 2000-områder på arealer, der er kortlagt som habitatnatur, potentielt levested for arter og/eller potentiel ynglelokalitet for fugle:

- Enhver jordbearbejdning.¹³
- Enhver tilplantning.¹⁴
- Enhver opførelse af bebyggelse.¹⁵

---

⁶ Klitfredningslinjen er som hovedregel 300 meter. I nogle områder omfatter klitfredningen dog arealer, der ligger med større afstand til kysten, ligesom beskyttelseszonen kan være mindre end 300 meter i bebyggede områder.

Klitfredningen er registreret i matrikelregisteret og er noteret i tingbogen for den pågældende ejendom.

⁷ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1, og klitfredningsbekendtgørelsen § 1, stk. 1.

⁸ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1 og klitfredningsbekendtgørelsen § 1, stk. 1.

⁹ Klitfredningsbekendtgørelsen § 1, stk. 1

¹⁰ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

¹¹ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

¹² Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

¹³ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1 og klitfredningsbekendtgørelsen § 1, stk. 1.

¹⁴ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

¹⁵ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

- Enhver placering af anlæg,¹⁶
- Enhver etablering af befæstede arealer.¹⁷
- Enhver etablering og ændring af stier og veje.¹⁸
- Placering af campingvogne, skurvogne og lignende¹⁹

Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser af national lovgivning.

Der kan være meddelt en konkret dispensation til sådanne aktiviteter, hvilket ejendommens ejer må dokumentere.

Forbuddet i krav 1.24 gælder **ikke** for:

- a. Foranstaltninger til dæmpning af sandflugt, der udføres af Naturstyrelsens naturforvaltningsenhed eller efter påbud
- b. Landbrugsmæssig drift, herunder græsning, på arealer, der hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt, bortset fra tilplantning
- c. Sædvanlig hegning på ovennævnte arealer, såsom lette trådhegn og lignende (under pkt. b)
- d. Genplantning af skovarealer og beplantning i lovligt etablerede haver
- e. Havneanlæg og de arealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål, for så vidt angår foranstaltninger til havneformål
- f. Mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger, herunder udskiftning af vinduer og tage m.v., når bygningshøjden ikke derved forøges eller kun forøges i ubetydeligt omfang
- g. Byggeri, der er erhvervmæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugs- eller skovbrugsejendom eller for udøvelsen af fiskerierhvervet, og som opføres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygninger. Der kræves dog miljøministerens (delegeret til Kystdirektoratet) tilladelse for så vidt angår de nævnte bygningers nærmere beliggenhed og ydre udformning.

2.3 EKSEMPLER

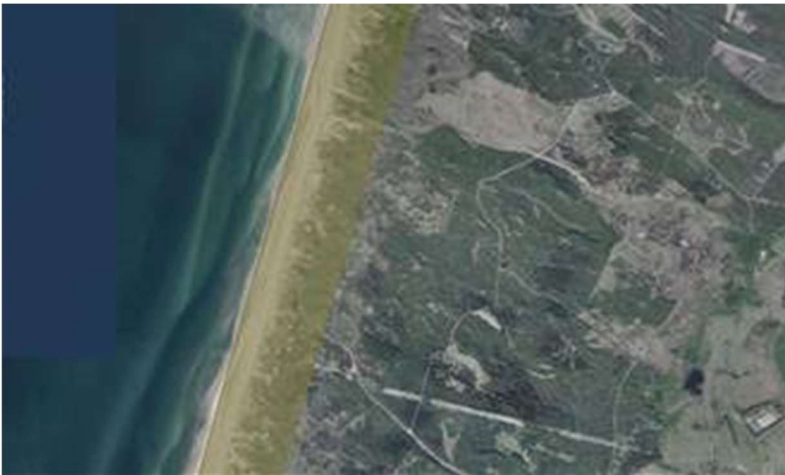
---

¹⁶ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

¹⁷ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

¹⁸ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

¹⁹ Naturbeskyttelsesloven § 8, stk. 1

Husk at tjekke i IMK, om arealet ligger i klitarealer.

Signatur forklaring:
Mørkegrøn – klitarealer

Bemærk, at klitfredningstemaet er tilknyttet matrikelkort. Vær derfor opmærksom på, at umatrikulerede arealer også kan være klitfredede, selv om det ikke fremgår af kortet. Det kan særligt gøre sig gældende for umatrikulerede strandarealer, hvis arealet inde bagved er klitfredet.

Eksempler på forhold, som er forbudt, fremgår af punkt 2.2. Overtrædelser af disse forbud kan være overtrædelser af KO-kravet. Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser. **Derfor skal en eventuel overtrædelse altid sendes til vurdering i Kystdirektoratet.**

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1, 2 og 3	Findes der klitfredede arealer? Og ligger disse inden for eller uden for Natura 2000-områder?
1	Er der foretaget nogen ændring på arealet eller ændring i tilstanden på arealet? Se supplerende spørgsmål herunder
1	Er der opført ny bebyggelse, herunder skure?
1	Er der opstillet campingvogne, pavilloner, hytter, sheltere og lign.?
1	Er der foretaget udvidelse af eksisterende bygninger?
1	Er der etableret befæstede stier, pladser el. lign.?
1	Er der etableret trapper eller andre anlæg?
	Er der etableret juletræsbeplantning eller flerårige energiafgrøder?
1	Er der etableret ny beplantning uden for lovligt etableret have?
2	Er der etableret hegn på arealet? Bliver arealet afgræsset?
3	Er der foretaget nogen ændringer på arealet, herunder fjernet eller beskadiget træer, planter eller lignede, der har til formål at bekæmpe eller forebygge sandflugt?
3	Er der kørt med motorkøretøjer eller knallerter, uden for anlagte veje? Dette er undtaget på den ubevoksede strandbred.
3	Anvendes arealet til camping? Er der opstillet telte, bænke eller faste indretninger?
3	Er der foretaget gravearbejde på arealet?

3	Er der afbrændt materiale, vegetation, kvas eller lignende på arealet? Dette er undtaget på den ubevoksede strandbred.
---	--

3. BEDØMMELSE – FORETAGES AF KYSTDIREKTORATET

Det er Kystdirektoratet, der afgør, om der er sket en overtrædelse af de nationale regler, og det er således også Kystdirektoratet, der foretager vurderingen og karatergivningen, som danner grundlag for Landbrugsstyrelsens bedømmelse af en KO-overtrædelse. Nedenstående bedømmelsesskema er således en hjælp til Kystdirektoratet til vurdering og bedømmelse af overtrædelsen. Skemaet er vejledende. Hvis Kystdirektoratet bedømmer en overtrædelse anderledes end skemaet, skal dette begrundes.

I bedømmelsen lægges der vægt på hvorvidt overtrædelsen er sket inden for Natura 2000-områder på arealer, der er kortlagt som habitatnatur, potentielt levested for arter og/eller potentiel ynglelokalitet for fugle. En overtrædelse er som udgangspunkt mere alvorlig, hvis den sker inden for denne type arealer.

SKEMA for krav 1.24, delkrav 1 – 3

KARAKTER	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Fjernelse eller beskadigelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning. Beskedne bygningsændringer og beskedne tilstandsændringer i øvrigt, hvor dispensation ville være meddelt. Erhvervsmæssigt nødvendige småbygninger uden placerings- og udformningsgodkendelse efter § 8 a, stk. 1, nr. 7.	Opførelse af småbygninger og små bygningsudvidelser uden dispensation. Hegn i enkel udførelse opsat i strid med undtagelsen i § 8 a, stk. 1, nr. 3. Mindre beplantninger. Græsning, hvor forudgående dispensation er påkrævet.	Opførelse af - bygninger og bygningsudvidelser uden dispensation eller placerings- og udformningsgodkendelse. Gravning, jordpåfyldning og lignende terrændring Hegn opsat i strid med undtagelsen i § 8 a, stk. 1, nr. 3 Større beplantning. Længerevarende græsning, hvor	Opførelse af større bygninger og væsentlige bygningsudvidelser uden dispensation eller placerings- og udformningsgodkendelse Større terrændringsarbejder. Høje eller lange hegn, der er opsat i strid med undtagelsen i § 8 a, stk. 1, nr. 3. Skovtilplantning og tilplantning med f.eks. juletræer eller flerårige

			forudgående dispensation er påkrævet.	energiafgrøder (f.eks. energipil). Dyrkning, hvor forudgående dispensation er påkrævet.
OMFANG	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: Under 10 % af den dæmpede del af ejendommen eller under 350 m².</p> <p>Byggeri: Under 10 m².</p> <p>Hegn: Enkel udførelse under 5 m længde.</p> <p>Tilplantning: Under 10 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet - eller under 350 m².</p> <p>Terrænændring: Under 5 m² og ikke dybt.</p> <p>Dyrkning og græsning: Under 10 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller under 350 m².</p>	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: 10 % - 25 % af den dæmpede del af ejendommen eller 350 – 700 m².</p> <p>Byggeri: 10 - 20 m²</p> <p>Hegn: Enkel udførelse og 5 - 20 m længde.</p> <p>Tilplantning: 10-25 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 350-700 m².</p> <p>Terrænændringer: 5-25 m².</p> <p>Dyrkning og græsning: 10 – 25 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 350-700 m².</p>	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: 25 - 50 % af den dæmpede del af ejendommen eller 750 – 1300 m².</p> <p>Byggeri: 20 - 50 m².</p> <p>Hegn: Dominerende og/eller 20 - 50 m.</p> <p>Tilplantning: 25-50 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 700-1300 m².</p> <p>Terrænændringer: 25-50 m².</p> <p>Dyrkning og græsning: 25 – 50 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 700-1300 m².</p>	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: Over 50 % af den dæmpede del af ejendommen eller over 1300 m².</p> <p>Byggeri: Over 50 m².</p> <p>Hegn: Dominerende og/eller over 50 m.</p> <p>Tilplantning: Over 50 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller over 1300 m².</p> <p>Terrænændringer: Over 50 m² og/eller af større omfang (dybde/højde).</p> <p>Dyrkning og græsning: 50-100 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet - eller over 1300 m².</p>
VARIGHED	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE – FORETAGES AF KYSTDIREKTORATET

BEDØMMELSE af krav 1.24, delkrav 1 - 3

Alvor	Vurderes efter byggeriets art, størrelse og placering i landskabet, samt om det er nye bygninger eller udvidelser eller ændringer af eksisterende. For øvrige forhold vurderes alvor efter arten af forholdet. I bedømmelsen af alvor kan desuden indgå, hvorvidt tilstanden kan reetableres, delvist reetableres eller slet ikke reetableres.
Omfang	Vurderes efter hvor stort et areal i m ² eller %, der er gjort indgreb i. Valg af henholdsvis kvadratmeterangivelse og procentvis udregningsmetode bestemmes ud fra den opgørelsesmetode, som medfører den laveste karakter i bedømmelsen af omfang. Det er således den metode, der indebærer den lavestekarakter, som skal danne baggrund for vurderingen. Vurdering af den procentdel, som arealet med det ulovlige forhold udgør af støtteansøgerens samlede klitfredede areal. For byggeri er karakteren for omfang bestemmende for karakteren for varighed. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af hvilken bedømmelse der giver den laveste karakter.
Varighed	Varighedskarakteren følger alvorskarakteren

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal Kystdirektoratet vurdere forholdet konkret, og de skal give det en karakter – ud fra deres vurdering og ud fra det relevante bedømmelsesskema. KaraktertilDELING skal som udgangspunkt følge bedømmelsesskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men der skal altid foretages en konkret vurdering. Hvis Kystdirektoratet finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelsesskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at Kystdirektoratet kan foretagevurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres en mulig overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte Kystdirektoratet, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler og foretage en vurdering i forhold til KO. Når du oversender en sag til Kystdirektoratet, så husk at oplyse, hvilket matrikelnummer overtrædelsen er konstateret på. Dette gør identifikationen for Kystdirektoratet nemmere. Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer den potentielle overtrædelse grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen som udgangspunkt også vil danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen.

1.25 - Beskyttelse af strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen

---

1. DELKRAV

1. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af strandbred og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen, herunder placeres bebyggelse, campingvogne og lignende, og der må ikke etableres hegn.

1.1 FORMÅL

Formålet med kravet er at sikre beskyttelse af strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen, jf. § 15 i naturbeskyttelsesloven.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Kystdirektoratet er ressortmyndighed for strandbeskyttede arealer, jf. naturbeskyttelseslovens § 15. På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler skal du kontakte Kystdirektoratet og lade dem foretage vurderingen af, om tilstandsændringen er omfattet af KO, hvis du finder en mulig overtrædelse af dette krav.

I forhold til kontrol af krydsoverensstemmelse på strandbeskyttede arealer lægger Landbrugsstyrelsen et kort, hvor strandbeskyttelseslinje kan ses, på IMK. KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som strandbeskyttet i IMK, vil landmanden kunne gøre Landbrugsstyrelsen opmærksom herpå. Landbrugsstyrelsen undersøger derefter forholdet hos Kystdirektoratet, da det kun er Kystdirektoratet, der kan afgøre, om der er fejl i registreringen. I givet fald vil det konstaterede forhold ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis landbruger har fået dispensation fra strandbeskyttelsen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil landmanden være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes Kystdirektoratet.

Du skal ikke nødvendigvis kontakte Kystdirektoratet, inden du gennemfører kontrollen, men du skal altid kontakte Kystdirektoratet, inden du fastslår, om der er en overtrædelse og fastsætter karaktererne, da Kystdirektoratet skal bedømme overtrædelsen.

KO-kravet pålægger nationale regler, som i sin helhed bidrager til implementeringen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Der er ikke i de nationale regler hjemmel til at sondre mellem, hvorvidt en overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 15 medfører/ikke medfører en negativ påvirkning af fuglelivet i området. Der er tale om en beskyttelse, der sikrer en generel friholdelse af kystområderne for tilstandsændringer. Hermed varetages landskabelige, biologiske og rekreative hensyn. Det er således ikke muligt inden for rammerne af de nationale regler at inddrage en helhedsvurdering, som bygger på, om der sker en forstyrrelse af de "økologiske krav" til fugles levesteder. Det er således nødvendigt, at

Kystdirektoratet foretager vurderingen af, om der i hvert enkelt tilfælde er sket en overtrædelse af KO-reglerne.

Det er vigtigt i forhold til den efterfølgende sagsbehandling hos Kystdirektoratet, at du tydeligt beskriver kontrolfundet. Det vil sige, at du skal beskrive og eventuelt begrunde, hvad, hvor og hvordan forholdene så ud og hvor længe den eventuelle overtrædelse har stået på.

KONKRET VURDERING

Når du finder en mulig overtrædelse af KO på en kontrol, skal Kystdirektoratet vurdere forholdet konkret og de skal give det en vurdering evt. ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal foretages af kystdirektoratet og skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af langbrugere, men Kystdirektoratet skal **altid foretage en konkret vurdering**. Hvis Kystdirektoratet finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i deres vurdering. Kystdirektoratets vurdering indsættes i kontrolrapporten sammen med karaktererne.

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående i Kystdirektoratet (KDI)

1.25	Christina Hattesen-Hangård	cvj@kyst.dk	<u>20 93 17 86</u>
	Hanne Rungø Hilligsøe	hrh@kyst.dk	<u>20 85 56 17</u>

1.3 DEFINITIONER

Byggeri

Visse former for landbrugsbyggeri er tilladt inden for strandbeskyttelseslinjen. Det kræver dog en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, fordi placering og ydre udformning skal godkendes. I denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i et område, der er omfattet af § 15 i naturbeskyttelsesloven, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted.

Der kan uden forudgående dispensation lovligt opføres et skur på op til 10 m² i en lovligt etableret have, hvis det ikke opføres mere end 15 meter fra boligen, og hvis der ikke i forvejen er et lovligt skur i tilknytning til boligen. Desuden kan der uden forudgående dispensation opføres et drivhus på op til 10 m² i en lovligt etableret have, hvis det ikke opføres mere end 15 meter fra boligen (gælder kun helårsbeboelse).

Vær opmærksom på de arealmæssige begrænsninger for disse krav.

Strandbeskyttelseslinjen

Strandbeskyttelseslinjen er fastlagt ved Miljø- og Fødevareministerens bestemmelse efter de hidtil gældende regler. Strandbeskyttelseslinjen er registreret i matriklen og noteret i tingbogen.

Miljøministeren kan fastsætte regler om, at kravet ikke skal gælde for nærmere angivne arter af anlæg, der tillige vedrører søterritoriet. Tilsvarende gælder for diger, høfder, bølgebrydere og andre anlæg, som kræver tilladelse i henhold til lov om kystbeskyttelse.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet, skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold (strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen), gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "Strandbeskyttelseslinje". KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort.

Konstaterer du en mulig overtrædelse, skal du dokumentere dem/-n med beskrivelse af kontrolfundet, herunder ændringen, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand.

Overtrædelsen består i selve indgrebet, som forårsager den ulovlige tilstandsændring, og således ikke den fortsatte drift/dyrkning af det beskyttede areal. Du skal derfor forholde dig til, hvornår det pågældende indgreb har fundet sted.

Hvis det kan konstateres, ud fra f.eks. kortmateriale i IMK, at tilstandsændringen er foretaget i kontrolåret, laves en overtrædelse som en del af KO-kontrollen. Hvis det ud fra kortmaterialet kan fastslås at tilstandsændringen ikke er foretaget i kontrolåret men inden for de sidste fire år fra kontrol dagen (Hvilket er fristen for forældelse af KO-overtrædelser) skal der oprettes en AKO i det år, hvor overtrædelsen, i form af tilstandsændringen, er foretaget.

Hvis støttemodtager ikke er den samme i hhv. kontrolåret og overtrædelsesåret, skal AKOen oprettes på den støttemodtager, der ansøgte om støtte i året for overtrædelsen. CVR oplysninger på tidligere ansøgere på de enkelte arealer findes i IMK under korttemaet "Default", hvor ansøgere fremgår med CVR nummer i de forskellige ansøgningsår (under laget "Marker 20xx"). Hvis der ikke er søgt støtte til arealet i det pågældende overtrædelsesår skal der ikke oprettes en AKO.

OBS: Tilstandsændringer af strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen, uden for Natura 2000 områder foretaget før d. 3. maj 2018 er ikke omfattet af kravet.

Tilstandsændringer af strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen inden for Natura 2000 områder foretaget før d. 3. maj 2018 ER omfattet af kravet (dog maksimalt 4 år tilbage jf. fristen for forældelse).

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Hvis du på tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om en konstateret mulig overtrædelse repræsenterer en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode på 4 år, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for den mulige overtrædelse, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkningen kravene skal du rette henvendelse til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

Landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning er undtaget fra forbuddet mod tilstandsændringer. Som tilplantning betragtes f.eks. også juletræer og flerårige energiafgrøder.

Der kan dispenseres fra forbuddet mod tilstandsændringer. Praksis er meget restriktiv. Hvis landbruger påpeger, at han har opnået en dispensation, skal han kunne dokumentere det på kontroltidspunktet. I tvivlstilfælde kontaktes Kystdirektoratet.

I tilfælde af, at der konstateres forhold, som strider mod strandbeskyttelsen, hvor overtrædelsen er forårsaget af andre borgere, skal landbrugeren ifølge den nationale lovgivning straks melde overtrædelsen til Kystdirektoratet. Hvis overtrædelsen er resultatet af en handling, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

Kontrollen af dette krav vedrører kun arealer inden for strandbeskyttelseslinjen²⁰.

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbred og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen.

---

²⁰ Linjen er som hovedregel 300 meter. Beskyttelseszonen er dog mindre på en række kyststrækninger, hvor der er bebyggelse. Strandbeskyttelseslinjen er registreret i matrikelregisteret og er noteret i tingbogen for den pågældende ejendom.

Der skal i kontrolsituationen skelnes imellem, om ansøgers arealer er beliggende inden for eller uden for Natura 2000 områder.

Eksempler på handlinger, der er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer inden for strandbeskyttelseslinjen, og som generelt er vurderet til potentielt at kunne stride mod habitatdirektivet og/eller fuglebeskyttelsesdirektivet.

Både inden for og uden for Natura 2000-områder:

- Permanente terrænændringer.
- Etablering af nye veje og stier uden for dyrkede arealer.
- Tilplantning uden for eksisterende haver og læhegn.
- Opførelse af større byggeri og anlæg uden for eksisterende byggefelt

Inden for Natura 2000-områder på arealer, der er kortlagt som habitatnatur, potentielt levested for arter og/eller potentiel ynglelokalitet for fugle:

- Enhver terrænændring.
- Enhver tilplantning.
- Enhver opførelse af bebyggelse.
- Enhver placering af anlæg.
- Enhver etablering af befæstede arealer.
- Enhver etablering og ændring af stier og veje.
- Placering af campingvogne, skurvogne og lignende.

Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

Kystdirektoratet skal i hvert enkelt tilfælde kontaktes for afklaring af evt. KO overtrædelser i konkrete sager.

Der kan være meddelt en konkret dispensation til sådanne aktiviteter, hvilket bedriftens ejer må dokumentere.

Forbuddet i krav 1.25 gælder **ikke for:**

- 1) landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning,
- 2) genplantning af skovarealer og beplantning i lovligt eksisterende haver,
- 3) sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme,
- 4) bestående forsvarsanlæg, der anvendes til forsvarsformål,
- 5) mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger, herunder udskiftning af vinduer og tage m.v., når bygningshøjden ikke derved forøges eller kun forøges i ubetydeligt omfang,
- 6) byggeri, der er erhvervmæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugs- eller skovbrugsejendom eller for udøvelsen af fiskerierhvervet, og som opføres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygninger, idet der dog kræves miljøministerens tilladelse, for så vidt angår de nævnte bygningers nærmere beliggenhed og ydre udformning,
- 7) arealoverførsel i jordbrugserhvervet eller salg af jordlodder på op til 2 ha i jordbrugserhvervet,
- 8) plantning af få enkeltstående træer uden for haver,
- 9) kyststrækninger, der er klitfredede, jf. §§ 8 og 9, og
- 10) læskure til græssende dyr til brug for kogræsserlav og tilsvarende foreninger og til dyrehold i forbindelse med naturpleje, jf. naturbeskyttelseslovens § 15 a, stk. 5.

- 11) en bolig genopføres på en lovligt eksisterende sokkel, hvis boligen har samme dimensioner som den bolig, den erstatter.
- 12)

Placering af læskure som nævnt ovenfor, må kun ske efter forudgående anmeldelse. Anmeldelse skal overholde betingelserne i naturbeskyttelseslovens § 15 a, stk. 5.

Anmelderordningen kan benyttes af kogræsserlaug og lignende private foreninger, der har et fællesskab om udegående, græssende husdyr – uanset om der er tale om et egentligt naturplejeformål.

Landbruget har også mulighed for at anvende anmelderordningen, når landbruget kan dokumentere, at dyrene anvendes til naturplejeformål. Det kan f.eks. være ved en plejeaftale med staten eller kommunen.

Mindre bygninger, anlæg og installationer, der ligger i tilknytning til boligen og højst 15 meter fra denne kan uden dispensation opsættes, såfremt der er tale om en lovligt etableret have. Eksempelvis en terrasse i niveau med og i sammenhæng med beboelse, et gyngestativ, højbede og en sandkasse og andre legeredskaber samt et mindre skur på op til 10 m², medmindre der allerede lovligt er opført et skur i tilknytning til boligen. På tilsvarende måde kan der opføres et mindre drivhus på op til 10 m² i forbindelse med helårsbeboelse.

Der er endvidere en række undtagelser for havne, der er lokalplanlagte til havneformål.

2.3 EKSEMPLER

Tjek IMK. Husk at tjekke, om arealet ligger i strandbeskyttelseslinje.

Signaturforklaring:
Laksefarvet –
strandbeskyttelseslinje

Bemærk at strandbeskyttelsestemaet er tilknyttet matrikelkort. Vær derfor opmærksom på, at umatrikulerede arealer også kan være strandbeskyttede, selv om det ikke fremgår af kortet. Det kan særligt gøre sig gældende for umatrikulerede strandarealer, hvor det bagvedliggende areal er omfattet af strandbeskyttelseslinjen.

Eksempler på forhold, som er forbudt, fremgår af punkt 2.2. Overtrædelser af disse forbud er overtrædelser af KO-kravet. Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser. **Derfor skal en eventuel overtrædelse altid sendes til vurdering i Kystdirektoratet.**

2.4 ANMELDEORDNING LÆSKURE

Anmelderordningen kan benyttes af kogræsserlaug og lignende private foreninger, der har et fællesskab om udegående, græssende husdyr – uanset om der er tale om et egentligt naturplejeformål.

Landbruget har også mulighed for at anvende anmelderordningen, når landbruget kan dokumentere, at dyrene anvendes til naturplejeformål. Det kan f.eks. være ved en plejeaftale med staten eller kommunen.

Anmeldelsen skal ske til Kystdirektoratet. Inden for to uger fra den dag anmeldelsen er modtaget af Kystdirektoratet, vil anmelder enten få en ok-meddelelse, hvorefter læskuret kan opsættes, eller et afslag på anmeldelsen. Læskuret skal have en størrelse, udformning og placering, så det overholder Fødevarestyrelsens retningslinjer for udegående dyr. Læskuret må ikke være større, end at det kan rumme det antal dyr, der skal afgræsse arealet.

I forbindelse med læskure kan kontrollørerne henvende sig til Kystdirektoratets hovedpostkasse: kdi@kyst.dk. Angående tilbagemelding til kontrollørerne vil Kystdirektoratet bestræbe sig på at besvare inden for syv dage.

2.5 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Findes der strandbeskyttede arealer på bedriften? Og ligger disse inden for eller uden for Natura 2000-områder?
1	Er der foretaget nogen ændring på arealet eller ændring i tilstanden på arealet? Se supplerende spørgsmål herunder
1	Er der etableret hegn på arealet? Sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme er dog tilladt.
1	Er der opført ny bebyggelse, herunder skure?
1	Er der opstillet campingvogne, pavilloner, hytter, sheltere og lign.?
1	Er der foretaget udvidelse af eksisterende bygninger?
1	Er der etableret befæstede stier, pladser el. lign.?
1	Er der etableret trapper eller andre anlæg?
1	Er der etableret juletræsbeplantning eller flerårige energiafgrøder?
1	Er der etableret ny beplantning uden for lovligt etableret have?
1	Er der foretaget permanente terrænændringer?

3. BEDØMMELSE – FORETAGES AF KYSTDIREKTORATET

Det er Kystdirektoratet, der afgør, om der er sket en overtrædelse af de nationale regler, og det er således også Kystdirektoratet, der foretager vurderingen og karatervurderingen, som danner grundlag for Landbrugsstyrelsens overtrædelse. Nedenstående bedømmelseskema er således en hjælp til Kystdirektoratet til vurdering og bedømmelse af overtrædelsen. Skemaet er vejledende. Hvis Kystdirektoratet bedømmer en overtrædelse anderledes end skemaet, skal dette begrundes.

I bedømmelsen lægges der vægt på hvorvidt overtrædelsen er sket inden for Natura 2000-områder på arealer, der er kortlagt som habitatnatur, potentielt levested for arter og/eller potentiel ynglelokalitet for fugle. En overtrædelse er som udgangspunkt mere alvorlig, hvis den sker inden for denne type arealer.

SKEMA for krav 1.25, delkrav 1

KARAKTER	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	<p>Beskedne bygningsændringer, hvor dispensation ville være meddelt. Erhvervsmæssigt nødvendige småbygninger uden placerings- og udformingsgodkendelse efter § 15 a, stk. 1, nr. 6.</p> <p>Beskedne terrænændringer</p>	<p>Opførelse af småbygninger og bygningsudvidelser uden dispensation. Hegn i enkel udførelse opsat i strid med undtagelsen i § 15 a, stk. 1, nr. 3.</p> <p>Mindre beplantninger</p> <p>Mindre terrænændringer</p>	<p>Opførelse af bygninger og bygningsudvidelser uden dispensation eller placeringsgodkendelse.</p> <p>Gravning, jordpåfyldning og lignende terrænændringer.</p> <p>Hegn opsat i strid med undtagelsen i § 15 a, stk. 1, nr. 3.</p> <p>Højere beplantning.</p>	<p>Opførelse af større bygninger og væsentlige bygningsudvidelser uden dispensation eller placeringsgodkendelse.</p> <p>Større gravearbejder og terrænændringsarbejder.</p> <p>Høje eller lange hegn, der er opsat i strid med undtagelsen i § 15 a, stk. 1, nr. 3.</p> <p>Skovtilplaning og tilplantning med f.eks. juletræer eller flerårige enregiafgrøder (f.eks. energipil).</p>

OMFANG	Byggeri: Under 10 m ²	Byggeri: 10-20m ² .	Byggeri: 20-50 m ² .	Byggeri: Over 50 m ² .
	Hegn: Enkel udførelse og under 5 m længde. Tilplantning: Under 10 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller under 350 m ² . Terrænændring: Under 5 m ² og ikke dybt.	Hegn: Enkel udførelse og 5 - 20 m længde. Tilplantning: 10 % - 25 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller 350 – 700 m ² . Terrænændringer: 5 - 25 m ²	Hegn: Enkel udførelse og 20 - 50 m længde. Tilplantning: 25 % - 50 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller 700-1300 m ² . Terrænændringer: 25 - 50 m ² .	Hegn: Dominerende og/eller længde over 50 m. Tilplantning: Over 50 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller over 1300 m ² . Terrænændringer: Over 50 m ² og/eller af større omfang (dybde/højde).
VARIGHED	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren	Følger alvorskarakteren

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE – FORETAGES AF KYSTDIREKTORATET

BEDØMMELSE af krav 1.25, delkrav 1

Alvor	Vurderes efter byggeriets art, størrelse og placering i landskabet, samt om det er nye bygninger eller udvidelser eller ændringer af eksisterende. For øvrige forhold vurderes alvor efter indgrebs arealmæssige eller fysiske omfang. Hvor retablering, f.eks. ved større terrænændringer, ikke er mulig eller kun kan ske over meget lang tid, vurderes overtrædelsen til at være væsentlig eller have meget stor effekt.
Omfang	Vurderes som den procentdel eller det areal, som det ulovlige forhold udgør af det samlede areal, som støttemodtageren råder over inden for strandbeskyttelseslinjen. Valg af henholdsvis kvadratmeterangivelse og procentvis udregningsmetode bestemmes ud fra den opgørelsesmetode, som medfører den laveste karakter i bedømmelsen af omfang. Det er således den metode, der indebærer den laveste karakter. For byggeri og hegn er karakteren for omfang bestemmende for karakteren for varighed. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af den konkrete overtrædelse og størrelsen på det strandbeskyttede areal.
Varighed	Varighedskarakteren følger alvorskarakteren

3.2 SKØN

Når du finder en mulig overtrædelse af KO på en kontrol, skal Kystdirektoratet vurdere forholdet konkret som baggrund for, at give en karakter ud fra det relevante bedømmelsesskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men Kystdirektoratet skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis Kystdirektoratet finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelsesskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at Kystdirektoratet kan foretage vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte Kystdirektoratet, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler og foretage en vurdering i forhold til KO. Når du oversender en sag til Kystdirektoratet, så husk at oplyse, hvilket matrikelnummer overtrædelsen er konstateret på. Dette gør identifikationen for Kystdirektoratet nemmere. Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder, men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen som udgangspunkt vil danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen.

1.26 - Beskyttelse af arealer i ydre koge i Tøndermarsken

---

1. DELKRAV

1. Der må ikke:
  - a. Opføres yderligere bebyggelse i området eller foretages væsentlige om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse,
  - b. Etableres andre faste konstruktioner og anlæg end bygninger
  - c. Etableres nye vejanlæg, medmindre særlige forhold taler for det.
2. Der må ikke foretages terrænændring, herunder ved udnyttelse af forekomster i jorden, afgravning eller opfyldning.
3. Der må ikke plantes eller sås træer og buske.
4. Vedvarende græsarealer skal opretholdes som græsland med afgræsning. Slæt må dog foretages efter den 15/6.
5. Vedvarende græsarealer må ikke omlægges
6. Vedvarende græsarealer må ikke drænes
7. Overfladegrøbling samt anlæg og vedligeholdelse af kanaler og grøfter må kun foretages uden for perioden 15/3-15/6
8. På vedvarende græsarealer må der ikke foretages hegning. På vedvarende græsarealer skal hegn langs skelgrøfter være fjernet.
9. Gødsning af vedvarende græsarealer med handelsgødning må kun ske i hidtidigt omfang, dog højst 75 kg N pr. ha. Anvendelse af handelsgødning med fosfor og kalium er ikke tilladt
10. På vedvarende græsarealer må der ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler

1.1 FORMÅL

Formålet med kravet er i overensstemmelse med formålet med lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, der er at bevare Tøndermarskens ydre koge og den nedre del af Vidå-systemet som et samlet naturområde af national og international betydning samt at oplyse offentligheden om Tøndermarskens fredningsmæssige værdier.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Undtagelse til delkrav 2:

Delkrav 2 gælder ikke for:

- 1) havearealer,
- 2) vedligeholdelse af diger i området og nødvendig klæggravning til reparation af diger i Tøndermarsken,
- 3) sædvanlige dyrkningsmæssige foranstaltninger på landbrugsarealer, herunder etablering og vedligeholdelse af grøblerender samt vedligeholdelse af vandhuller,
- 4) etablering af bevandingskanaler og skelgrøfter samt vedligeholdelse af grøfter, kanaler og vandløb eller
- 5) den nødvendige vedligeholdelse af veje.

Undtagelse for delkrav 3:

Kommunalbestyrelsen kan som plejeforanstaltning fjerne selvsåede træer og buske. Kravet gælder ikke for arealer, der benyttes som havearealer i tilknytning til bebyggelse.

Delkrav 1-3 gælder for alle arealer omfattet af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, mens delkrav 4-10 kun gælder for vedvarende græsarealer.

Miljøstyrelsen er ressortmyndighed for lovgivningen, men det er Tønder Kommune, der påser overholdelsen af Tøndermarskloven og de forskrifter, der fastsættes i medfør af loven.

På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler skal du orientere Tønder kommune, hvis du finder en overtrædelse af krav med ophæng i Tøndermarkslovgivningen bekrævet i denne faginstruks.

Du skal ikke kontakte Tønder Kommune, inden du gennemfører kontrollen, men inden du fastslår, om der er en overtrædelse, og fastsætter karaktererne.

KONKRET VURDERING

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal **altid foretage en konkret vurdering**. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående:

1.26	Tønder kommune	teknisk@toender.dk	74 92 92 92
	Kirsten Kerrigan	Kke@toender.dk	74 92 91 99
	Caroline Vestergaard Mikkelsen	cvmik@mst.dk	21 77 40 41

1.3 DEFINITIONER

Byggeri	<p>Visse former for byggeri er tilladt. Det kræver dog en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, fordi placering skal godkendes. I denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i området, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted.</p> <p>Vær opmærksom på de arealmæssige begrænsninger for disse krav, da de alene gælder i forhold til arealer, der er omfattet af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken. Det drejer sig om følgende arealer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ny Frederikskog, bortset fra udlagte byzonearealer og parcelhusområdet beliggende i landzone syd for Højer by. 2. Gammel Frederikskog. 3. Rudbøl Kog. 4. Arealerne inden for ådigerne ved Vidåen fra Møllehusvej til Højer Sluse og ved Sønderåen fra jernbanedæmningen Tønder-Suder Lugum. 5. Ådiger, der afgrænser det område, der er nævnt i nr. 4. 6. Højer dige. 7. Den vestlige side af diget fra Højer til Rudbøl indtil kørebanen.
Kog	En inddiget marsk kaldes en kog. De ydre koge består af Ny Frederikskog og Gammel Frederikskog, samt Rudbøl kog med et samlet beskyttet areal på ca. 25 km ² . Tøndermarksen består af flere koge med et samlet areal på 130 km ² .
Reversibilitet	Spørgsmålet om reversibilitet handler om, hvorvidt og hvor hurtigt et beskadiget naturareal kan genoprettes som naturareal på baggrund af det konkrete indgreb.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet, skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "ydre koge". KO-kontrollen finder sted på baggrund af dette kortlag.

Konstaterer du en overtrædelse, skal du dokumentere dem/-n, med beskrivelse af kontrolfundet herunder ændringen, fotodokumentation, samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand.

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Hvis du på grund af tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om et konstateret forhold repræsenterede en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for forholdet, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkningen af kravene kan du rette henvendelse til Jordbrugskontrol. Alternativt kan du rette specifikke spørgsmål til Tønder Kommune eller Miljøstyrelsen, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

Tønder Kommune kan som plejeforanstaltning fjerne selvsåede træer og buske.

Kravet gælder ikke for arealer, der benyttes som havearealer i tilknytning til bebyggelse.

Miljøministeren kan fastsætte nærmere regler om græsningstryk på arealerne.

Miljøministeren kan fastsætte regler om, at ændringer og reparationer af eksisterende dræn i nærmere angivne tilfælde er tilladt.

Hvis en konstateret overtrædelse er resultatet af en handling eller en undladelse, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Bestemmelsen er ikke til hinder for, at der opføres bebyggelse, der er erhvervmæssig nødvendig for driften af en landbrugsejendom. Bygningen må ikke tjene til svinefarm, pelsdyravl, fjerkræfarm eller væksthusgartneri, og højden må ikke overstige 8,5 m. Bebyggelsens placering, fremtræden og omfang skal godkendes af Tønder Kommune.

I forhold til delkravet vedrørende terrænændringer, så gælder kravet ikke i følgende situationer:

1. Havearealer.

2. Vedligeholdelse af diger i området og nødvendig klæggravning til reparation af diger i Tøndermarsken,
3. Sædvanlige dyrkningsmæssige foranstaltninger på landbrugsarealer, herunder etablering og vedligeholdelse af grøblerender samt vedligeholdelse af vandhuller.
4. Etablering af bevandingskanaler og skelgrøfter samt vedligeholdelse af grøfter, kanaler og vandløb.
5. Den nødvendige vedligeholdelse af veje.

Reglerne gælder ikke hegning, der er nødvendig af hensyn til digernes sikkerhed, eller hegning langs veje, afvandings- og vandingsforsyningskanaler samt langs landegrænsen. Reglerne gælder ikke for nødvendig hegning ved led samt etablering og vedligeholdelse af fangfolde.

2.3 EKSEMPLER

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 - 10	Findes der ydre koge på bedriften?
1	Er der opført yderligere bebyggelse eller foretaget ændringer i den eksisterende bebyggelse?
2	Er der foretaget terrænændringer?
3	Er arealet blevet sået eller plantet træer eller buske på arealet
4	Er arealerne fortsat græsarealer, der afgræsses. Slæt må ikke foretages efter 15. juni.
5	Er arealerne blevet omlagt til anden form for drift?
6	Er arealerne blevet drænet?
7	Er der vedligeholdt eller anlagt kanaler og grøfter inden for perioden 15. marts til 5. juni?
8	Er der blevet opsat hegn på arealet? Eksisterende hegn skal fjernes ved istandsættelser.
9	Er arealet blevet gødsket og i så fald hvor meget? Arealet må kun gødskes i hidtidigt omfang og må ikke overstige 75 kg N pr. ha. Det er ikke tilladt at anvende handelsgødning med fosfor og kalium.
10	Er der anvendt kemiske bekæmpelsesmidler?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.26, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Ombygninger uden fast konstruktion	Ombygninger og tilbygninger uden fast konstruktion	Tilbygninger af fast konstruktion og nye vejanlæg	Nye bygninger og andre ny anlæg af faste konstruktioner
OMFANG	Under 10 m ²	10-20 m ²	20-50 m ²	Over 50 m ²
VARIGHED	Under 1 år	1 - 2 år	2-3 år	Over 3 år

SKEMA for krav 1.26, delkrav 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Mindre terrænændringer uden til- eller fraførsel af materiale	Terrænændring uden til- eller fraførsel af materiale	Terrænændring med til eller fraførsel af materiale	Terrænændring med til- eller fraførsel af materiale
OMFANG	Under 25 m ²	25-50 m ²	50-100 m ²	Over 100 m ²
VARIGHED	Under 1 år	1-2 år	2-3 år	Over 3 år

SKEMA for krav 1.26, delkrav 3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Såede buske eller træer	Plantet mindre buske	Plantet større buske	Plantet træer
OMFANG	1-5 planter	5-10 planter	10-15 planter	Flere end 15 planter
VARIGHED	Under 1 år	1-2 år	2-3 år	Over 3 år

SKEMA for krav 1.26, delkrav 4-10

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Reversibel skade, med naturlig retablering af naturkvalitet Hegn: Enkel udførelse og op til 5 m længde.	Reversibel skade med mulighed for øjeblikkelig retablering Hegn: Enkel udførelse og 5 - 20 m	Reversibel skade med mulighed for retablering uden tab af Naturkvalitet Hegn: Enkel udførelse og 20 - 50 m længde.	Irreversibel skade hvor retablering er umulig eller kun mulig med tab af Naturkvalitet Hegn (længde): Dominerende og/eller længde over 50 m.
OMFANG	1) under 5 % 2) under 10 m ²	1) 5 % -25 % 2) 10 m ² -50 m ²	1) 25 % -50 % 2) 50 m ² -1000 m ²	1) over 50 % 2) over 1000 m ²
VARIGHED	Under 1 måned	Under 1 år	1-3 år	3 eller flere år

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.26, delkrav 1

Alvor	Vurderes efter, om der er foretaget ombygning, tilbygning/nye vejanlæg eller nybygning/andre nye anlæg af faste konstruktioner.
Omfang	Vurderes efter arealstørrelsen.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEDØMMELSE af krav 1.26, delkrav 2

Alvor	Vurderes efter karakteren af terrænændringen.
Omfang	Vurderes efter arealstørrelsen.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEDØMMELSE af krav 1.26, delkrav 3

Alvor	Vurderes efter påvirkning af landskabet og biologiske forhold
Omfang	Vurderes efter antallet af planter.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEDØMMELSE af krav 1.26, delkrav 4-10

Alvor	Vurderes efter reversibilitet.
Omfang	Vurderes som den procentdel og/eller det areal, som det ulovlige forhold udgør i forhold til det areal, som støttemodtagerens (pr. CVR-registrering) har. Valg af henholdsvis kvadratmeterangivelse og procentvis udregningsmetode bestemmes ud fra den opgørelsesmetode, som medfører den laveste karakter i bedømmelsen af omfang.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for disse delkrav.

Hvis landbruger retter en mindre betydelig overtrædelse i forbindelse med kontrolbesøget - senest inden for 24 timer - og dokumenterer det for Landbrugsstyrelsen i form af indsendte fotos, får landbruger en henstilling for overtrædelsen. Kontrolløren skal efter udløb af fristen på 24 timer kontrollere, at fejlen er rettet af landbruger. Hvis fejlen rettes rettidigt, får landbruger en henstilling. Herved 0-stilles overtrædelsen, så landbruger ikke risikerer at få en sanktion for gentagen overtrædelsen, hvis overtrædelse af samme krav konstateres inden for en periode på 3 år. Kontrolløren skal notere overtrædelsen og bedømmelsen af overtrædelsen på kontrolrapporten, og hvis landbruger har rettet fejlen inden for 24 timer, beskrives også, hvordan landbruger har afhjulpet fejlen og dokumenteret det. I forhold til hvordan en henstilling skal håndteres i VAKS, er det vigtigt at orientere sig i de kontrolmeddelelser, der beskriver dette.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte Tønder kommune, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til kommunen, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen som udgangspunkt vil danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen.

1.29 – Beskyttelse af fredskovspligtige arealer

1. DELKRAV

- 1 For det enkelte fredskovspligtige areal gælder, at dyrehold er forbudt. Forbuddet gælder dog ikke på arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning.
- 2 På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald. Det gælder dog ikke for:
  - 1) Byggeri, arbejdsskure på op til 10 m², anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for skovdriften, og
  - 2) Spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv.
- 3 Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres. Forbuddet gælder også vandløb, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de ikke er udpeget som beskyttede.

1.1 FORMÅL

2 Formålet er at beskytte levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU.

3

Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Delkrav 1: Delkrav 1 gælder ikke på arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning og på fredskovspligtige arealer i en naturnationalpark omfattet af en tilladelse efter lov om naturbeskyttelse.

Det enkelte fredskovspligtige areal kan anvendes på følgende måde:

1) Stævningsdrift og skovgræsning må tilsammen omfatte op til 10 pct. af arealet. Hegning til skovgræsning må ikke forringe mulighederne for offentlig færdsel og ophold.

Det enkelte fredskovspligtige areal kan holdes uden træbevoksning i følgende tilfælde:

1) Når det er nødvendigt for skovdriften.

2) Når det bestemmes i en fredning efter lov om naturbeskyttelse eller lov om bygningsfredning.

3) Marker og klitter, så længe anvendelsen ikke ændres.

4) Åbne naturarealer kan etableres på op til 10 pct. af arealet. Der kan etableres 10 pct. ud over de arealer, der ved lovens ikrafttræden lovligt var uden træbevoksning.

Når særlige grunde taler for det, kan der dispenseres fra bestemmelserne.

Delkrav 2: Delkrav 2 gælder ikke for:

- 1) byggeri, arbejdsskure på op til 10 m², anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for skovdriften,
- 2) spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv.

Miljøministeren skal godkende udseende og beliggenhed af arbejdsskure.

Forbuddet mod at anbringe affald omfatter tilfældig, uorganiseret henkastning af overflødige genstande. Skoven skal således ikke tjene til at aftage f.eks. byggeaffald eller restprodukter fra forskellig industrivirksomhed. Der er dog mulighed for at anvende byggeaffald og lignende i forbindelse med anlæg af skovveje. Det kan dog kun ske, hvis materialet opfylder betingelserne i bekendtgørelse om genanvendelse af restprodukter og jord til bygge og anlægsarbejder.

Når særlige grunde taler for det, kan der dispenseres fra bestemmelserne.

Delkrav 3 om vandløb: Forbuddet i delkrav 3 gælder ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Når særlige grunde taler for det, kan der dispenseres fra bestemmelserne.

Miljøstyrelsen administrerer skovloven og kan dermed rådgive om og træffe afgørelse i henhold til skovloven i konkrete sager. På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler, skal du altid kontakte Miljøstyrelsen og lade dem foretage vurderingen af, om en given handling er i strid med skovloven og/eller om der kan dispenseres. På samme måde vil det være en konkret vurdering, om en given handling vil forstyrre eller forringe de udpegede naturtyper, arter og fugle inden for et Natura 2000-område samt levesteder for fugle udenfor Natura 2000-områder.

I forhold til kontrol af krydsoverensstemmelse på fredskovspligtige arealer så omfatter kontrollen kun fredskovspligtige arealer, hvortil der er anmodet om støtte efter hhv. art. 21, stk. 1, litra a, art. 30, eller art. 34 i forordning 1305/2013. Disse arealer fremgår af IMK og ansøgers Fællesskema med afgrødekoderne:

- 589 (Bæredygtig skovdrift),
- 590 (Bæredygtig skovdrift i Natura 2000-område) og
- 577 (Skov med biodiversitetsformål).

Hvis arealet er fejlregistreret som fredskovsareal i IMK, vil landbruger kunne gøre Landbrugsstyrelsen opmærksom herpå, og det konstaterede forhold vil i dette tilfælde ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis landbruger har fået dispensation efter fredskovsbeskyttelsen, således at der ikke foreligger et ulovligt forhold på det pågældende areal. I givet fald vil landbruger være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes Miljøstyrelsen.

Langt den største del af de danske private skove og alle offentlige skove er fredskovspligtige (fredskov). Fredskovspligten blev indført for mere end 200 år siden for at sikre Danmarks forsyning med træ, efter at næsten al skov i landet var blevet ryddet.

Fredskovspligtige arealer skal drives efter skovlovens regler. Det er ejerens pligt at sikre, at skovloven overholdes.

Fredskovspligten følger ejendommen. Det betyder, at ny ejer altid overtager fredskovspligten ved køb af ejendommen. Fredskovspligten går forud for andre rettigheder, og bortfalder ikke, hvis ejendommen kommer på tvangsauktion. Fredskovspligten og ændringer heraf registreres i matriklen på de berørte ejendomme.

Miljøstyrelsen administrerer skovloven og kan dermed rådgive om og træffe afgørelse i henhold til skovloven i konkrete sager. På grund af den tætte sammenhæng mellem konditionalitetskravene og de nationale regler, skal du altid kontakte Miljøstyrelsen og lade dem foretage vurderingen af, om en given handling er i strid med skovloven og/eller om der kan dispenseres. På samme måde vil det være en konkret vurdering, om en given handling vil forstyrre eller forringe de udpegede naturtyper, arter og fugle inden for et Natura 2000-område samt levesteder for fugle udenfor Natura 2000-områder.

Du skal **altid** orientere Miljøstyrelsen om overtrædelser af disse krav. Overtrædelserne skal også behandles efter de nationale regler.

Forbuddet mod at anbringe affald omfatter tilfældig, uorganiseret henkastning af overflødige genstande. Skoven skal således ikke tjene til at aftage f.eks. byggeaffald eller restprodukter fra forskellig industrivirksomhed. Der er dog mulighed for at anvende byggeaffald og lignende i forbindelse med anlæg af skovveje. Det kan dog kun ske, hvis materialet opfylder betingelserne i bekendtgørelse om genanvendelse af restprodukter og jord til bygge og anlægsarbejder.

1.3 DEFINITIONER

Dyrehold	Husdyrhold på skovbevoksede arealer er en mere intensiv drift med dyr end skovgræsning, hvor skovgræsningen er af hensyn til skovdriften. Hovedformålet med husdyrhold er opdræt af dyr. Husdyrhold kan betegnes som en landbrugsaktivitet, hvor skovgræsning er af hensyn til skovdriften.
Fredskovspligtigt areal	<p>Langt den største del af de danske private skove og alle offentlige skove er fredskovspligtige (fredskov). Fredskovspligten blev indført for mere end 200 år siden for at sikre Danmarks forsyning med træ, efter at næsten al skov i landet var levet ryddet.</p> <p>Fredskovspligtige arealer skal drives efter skovlovens regler. Det er ejerens pligt at sikre at skovloven overholdes.</p> <p>Fredskovspligtige arealer skal bestå af træer, som danner eller som inden for et rimeligt tidsrum vil danne sluttet skov af højstammede træer. Det enkelte fredsskovpligtige areal kan dog holdes uden træbevoksning, når det er nødvendigt for skovdriften, det er bestemt i en fredning, er marker eller klitter, så længe anvendelsen ikke ændres, eller udgør op til 10 % af arealet. I de nævnte tilfælde kan være dyrehold, som ellers er forbud imod. Der kan etableres 10 % ud over de arealer, der ved lovens ikrafttræden lovligt var uden træbevoksning.</p>

	<p>Søer, moser, heder, strandenge mv., der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres.</p> <p>Fredskovspligten følger ejendommen. Det betyder, at ny ejer altid overtager fredskovspligten ved køb af ejendommen. Fredskovspligten går forud for andre rettigheder, og bortfalder ikke, hvis ejendommen kommer på tvangsauktion. Fredskovspligten og ændringer heraf registreres i matriklen på de berørte ejendomme.</p>
Skovgræsning	<p>Skovgræsning er en ekstensiv driftsform, der skal sikre bevarelse og pleje af naturen. Der skal søges dispensation, hvis der ønskes græsset på et større areal end 10 % af det fredskovspligtige areal.</p>
Reversibilitet	<p>Spørgsmålet om reversibilitet handler om, hvorvidt og hvor hurtigt et beskadiget naturareal kan genoprettes som naturareal på baggrund af det konkrete indgreb.</p>

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse. Kontrollen omfatter således kun fredskovspligtige arealer, hvortil der er anmodet om støtte efter hhv. art. 21, stk. 1, litra a, art. 30, eller art. 34 i forordning 1305/2013. Disse arealer fremgår af IMK og ansøgers Fællesskema med afgrødekoderne 589 (Bæredygtig skovdrift), 590 (Bæredygtig skovdrift i Natura 2000-område) og 577 (Skov med biodiversitetsformål).

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet, skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold, gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "Fredskov". KO-kontrollen finder sted på baggrund af dette kortlag. Kontrollen omfatter kun visse fredskovspligtige arealer, hvortil der er anmodet om støtte. Disse arealer fremgår af IMK og ansøgers Fællesskema med afgrødekoderne 589 (Bæredygtig skovdrift), 590 (Bæredygtig skovdrift i Natura 2000-område) og 577 (Skov med biodiversitetsformål).

Forbuddet mod dyrehold gælder ikke på de omtalte arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning.

Overtrædelsen består i selve indgrebet, som forårsager den ulovlige tilstandsændring, og således ikke den fortsatte drift/dyrkning af det beskyttede areal. Du skal derfor forholde dig til, hvornår det pågældende indgreb har fundet sted. Der er en generel forældelsesfrist på 4 år. Du skal således i M-kontrolskemaet i CAP-TAS indtaste dato/år for overtrædelsen.

Lodsejeren kan undtagelsesvist have fået dispensation fra fredskovsplikten. I givet fald vil lodsejeren være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkningen af kravene skal du rette henvendelse til Miljøstyrelsen.

Når du finder en mulig overtrædelse på en kontrol, **skal** Miljøstyrelsen vurdere forholdet. Miljøstyrelsen skal altid foretage en konkret vurdering. Kystdirektoratets vurdering indsættes i kontrolrapporten sammen med deres vurdering af overtrædelsen.

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående i MST for vurdering og bedømmelse af overtrædelsen:

LF 3-4.5.1- LF 3-4.5.3	MST	fredskov@mst.dk	21 76 54 60
------------------------	-----	-----------------	-------------

Generelt:

Det er vigtigt i forhold til Miljøstyrelsens efterfølgende sagsbehandling, at du tydeligt beskriver kontrolfundet, herunder hvad tilstandsændringen består i, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer eller matrikelnummer). Det vil sige, at du skal beskrive og eventuelt begrunde, hvad du har konstateret, hvor det er konstateret, hvordan forholdene på stedet er, og hvor længe forholdet evt. har stået på. Dette skal gøres for hver enkelt overtrædelse. Begrundelsen skal ledsages af billeder. Din beskrivelse af den mulige overtrædelse sendes til Miljøstyrelsen, der skal lave en begrundet vurdering af hhv. alvor, omfang og varighed af overtrædelsen, som efterfølgende indsættes i høringsbrevet.

Det er vigtigt at fastslå i hvilket år tilstandsændringen er foretaget, da det kan have betydning for, hvilken ansøger, der skal sanktioneres for den eventuelle overtrædelse. Overtrædelsen registreres i det år, hvor overtrædelsen er sket jf. luftfotos eller anden dokumentation – evt. på baggrund af vurderingen fra Miljøstyrelsen. Proceduren for registrering og eventuel overlevering til sagsbehandling følger proceduren for krav 1.23.

2.1 BEMÆRKNINGER

Husdyrehold har som hovedformål at opdrætte dyr, mens skovgræsning skal understøtte den biologiske mangfoldighed og hensynet til landskab og kulturhistorie samt understøtte hensynet til skovens dyrkning og pleje af kulturer.

Skovgræsning er tilladt på 10 % af det enkelte fredskovspligtige areal uden dispensation.

I relation til arealbenævnelsen nedenfor i beskrivelsen af "omfang" og "alvor" skal anføres, at husdyrehold er en landbrugsaktivitet, der er forbudt. Forbuddet relaterer sig til den skovbevoksede del af det fredskovpligtige areal og altså ikke til et landbrugsareal eller ubevoksede fredskovspligtige arealer.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

I IMK skal du undersøge om ansøger har fredskovspligtige arealer, hvortil der er søgt støtte, samt om du kan se nogen forandringer over tid, som skyldes landbrugerens aktivitet.

Forbuddet mod dyrehold gælder ikke på de omtalte arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning.

2.3 EKSEMPLER

Husk at tjekke IMK – kortlaget
Fredsskov

Signaturforklaring

Lilla - §3 sø

Laksefarvet – strandbeskyttelse

Cirkulær grøn – fredsskov

En overtrædelse af delkrav 1 kan bestå i, at der holdes dyr på et areal, som ikke er omfattet af skovlovens undtagelser, uden dispensation. Der kan eksempelvis uden dispensation gennemføres skovgræsning på fredskovpligtige arealer. Skovgræsning må sammen med stævningsdrift maksimalt udgøre 10 % af det enkelte fredskovpligtige areal. Med skovgræsning menes, at der gennemføres græsning med husdyr på skovbevoksede arealer, hvor græsningen understøtter den biologiske mangfoldighed eller hensyn til landskab og kulturhistorie. Skovgræsning omfatter desuden græsning af hensyn til skovens dyrkning og pleje af kulturer. Græsning med det formål at opdrætte dyr, herunder græsning med hjorte, er ikke skovgræsning efter skovloven.

Tilsvarende kan delkrav 2 overtrædes, hvis man opfører et byggeri, etablerer et anlæg, anbringer affald eller foretager en terrænændring uden dispensation.

Delkrav 3 kan f.eks. overtrædes, hvis der i forbindelse med arbejder i skoven sker tilplantning med træer eller anden dyrkning, eller hvis det afvandes, f.eks. i forbindelse med gravning af grøfter (hvis man generelt vil afvande sin skov).

Denne beskrivelse af eksempler på overtrædelser er ikke udtømmende. Derfor skal kontrolfund altid sendes til vurdering hos Miljøstyrelsen.

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 - 3	Findes der fredskovpligtige arealer, hvortil der er søgt støtte, på bedriften?
1	Er der dyrehold på arealet? For arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning, gælder forbuddet ikke
2	Er der blevet opført bygninger, etableret anlæg, gennemført terrænændringer eller anbragt affald på arealet? Er der givet dispensation? Byggeri, anlæg eller terrænændringer, der er nødvendigt for skovdriften, er tilladt uden dispensation?

3. BEDØMMELSE

Det er Miljøstyrelsen, der afgør, om der er sket en overtrædelse af KO-kravet, og det er således også Miljøstyrelsen, der foretager karaktergivningen. Nedenstående bedømmelsesskema er således en hjælp til Miljøstyrelsen til vurdering af overtrædelsen.

SKEMA for krav 1.29, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Minimalt græsningstryk. Ingen eller kun ubetydelig skade	Lille græsningstryk, midlertidig skade, kun i sommertiden	Stort græsningstryk til skade for ny opvækst efterår eller vinter	Meget stort græsningstryk, ødelæggelse af naturtype, levested eller art, varig skade i foråret
OMFANG	Under 10 % eller under 350 m ²	10 - 25 % eller 350 – 700 m ²	25-50 % eller 700 – 1300 m ² .	Mere end 50 % eller over 1300 m ² .
VARIGHED	Under 1 år	1– 4 år	4 – 5 år	Mere end 5 år

SKEMA for krav 1.29, delkrav 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Anbringelse af affald.	Opførelse af byggeri eller anlæg. Terrænændring medfører ikke at arealet skifter karakter.	Opførelse af byggeri eller anlæg. Terrænændring medfører at arealet i mindre grad skifter karakter.	Opførelse af byggeri eller anlæg. Terrænændring medfører at arealet skifter karakter
OMFANG	Byggeri og anlæg: Under 30 m ² Terrænændring: Under 30 m ² Affald: 5-10 m ³	Byggeri og anlæg: 30-50 m ² Terrænændring: 30-50 m ² Affald: 5-10 m ³	Byggeri og anlæg: 50-80 m ² Terrænændring: 50-200 m ² Affald: 10-20 m ³	Byggeri og anlæg: Mere end 80 m ² Terrænændring: Mere end 200 m ² Affald: Over 20 m ³
VARIGHED	Følger omfangs-karakteren	Følger omfangs-karakteren	Følger omfangs-karakteren	Følger omfangs-karakteren

SKEMA for krav 1.29, delkrav 3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Reversibel skade som ikke kræver indgreb	Reversibel skade som vil kræve indgreb for at genoprette	Reversibel skade som umiddelbart ikke kan genoprettes	Irreversibel skade som ikke kan genoprettes
OMFANG	Under 5 %	5 % - 10 %	10 % - 20 %	Mere end 20 %.
VARIGHED	Under 1 år	1-2 år	2-3 år	Mere end 3 år

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.29, delkrav 1 – foretages af Miljøstyrelsen

Det er ikke tilladt at have dyrehold på det fredskovspligtige areal.

BESKRIVELSE AF EVENTUEL MANGLENDE OVERHOLDELSE

Det beskrives i hvilket omfang, der er konstateret dyrehold på arealet, og hvor stort græsningstrykket har været, herunder hvor stor indvirkning det vil kunne have på genvækst af vegetationen. Desuden beskrives hvor stort et omfang græsningen har haft på arealet.

Der kan eventuelt som dokumentation tages billeder af forholdene.

Alvor	Vurderes ud fra muligheden for skadevirkning på skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Omfang	Den procentdel, som det ulovlige forhold udgør af det konkrete område med fredskovspligtigt areal. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af den konkrete overtrædelse og arealet af den pågældende naturtype.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen er indtrådt.

BEDØMMELSE af krav 1.29, delkrav 2 – foretages af Miljøstyrelsen

På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald.

BESKRIVELSE AF EVENTUEL MANGLENDE OVERHOLDELSE

Det beskrives hvilken bebyggelse, terrænændring eller andre forhold, der er konstateret, og hvilken arealmæssig udbredelse det har på det pågældende areal.

BEMÆRKNINGER

Byggeri, arbejds-skure på op til 10 m², anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for skovdriften er dog tilladt uden dispensation. Visse typer byggerikræver en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, enten i form af en dispensation efter skovlovens § 38 til byggeri, anlæg, terrænændringer eller anbringelse af affald, eller i form af en godkendelse af udseende/beliggenhed af arbejds-skure, spejderhytter, skovbørnehaver og lignende. Denne myndighedsbehandling vil potentielt kunne forhindre byggeriets placering i fredskov, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted, f.eks. hensynet til landskabet eller miljøbeskyttelse.

Herudover kan byggeri være ulovlig på to måder i relation til krydsoverensstemmelse:

Det kan enten være landbrugsbyggeri (landbrugsaktivitet), der opføres på fredskovpligtigt areal. Her er det altså ikke nødvendigt at skelne mellem landbrugsareal og fredskovpligtigt areal.

Eller det kan være ulovligt (en hvilken som helst slags ulovligt byggeri, herunder tilladt byggeri, hvor placeringen ikke er godkendt), fordi det udføres på en del af det fredskovpligtige areal, der drives landbrugsmæssigt.

Alvor	Vurderes efter, om der er opført byggeri, etableret anlæg eller gennemført terrænændring uden tilladelse. Affald placeret i fredskoven kan kun give karakteren 1 i alvor, mens mængde og varighed vurderes særskilt for det placerede affald og kan give højere karakterer.
Omfang	Størrelsen af det areal, som er inddraget til byggeriet, anlægget eller terrænændringen. Rumfanget af affaldet.
Varighed	Når et byggeri eller et anlæg er opført, eller en terrænændring er gennemført, er skaden sket. I alle kategorier er derfor tilstedeværelsen nok. Karakteren for varighed bestemmes af karakteren for omfanget.

BEDØMMELSE af krav 1.29, delkrav 3 – foretages af Miljøstyrelsen

Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelsesloven § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres.

BEMÆRKNING

Der må ikke foretages dyrkning, afvanding, tilplantning eller anden ændring af søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske enge, der hører til fredskov, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser.

I relation til arealbenævnelsen beskrevet oven for (søer, moser, heder...) skal det oplyses, at ændring af småbiotoper til landbrugsareal eller den ændring man foretager på arealet, er en landbrugsaktivitet.

Alvor	Vurderes efter reversibilitet og omfang inden for det pågældende fredskovsområde
Omfang	Det areal som det ulovlige forhold udgør af støttemodtagerens samlede fredskovspligtige areal, som ikke er omfattet af naturbeskyttelsesloven, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser på hhv. 100 m ² for søer og 2500 m ² for landjord.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes ud fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEMÆRKNINGER

I relation til arealbenævnelsen beskrevet ovenfor under "omfang" og "alvor" skal det oplyses, at ændring af småbiotoper til landbrugsareal, eller den ændring man foretager på arealet, er en landbrugsaktivitet.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal Miljøstyrelsen vurdere forholdet og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men Miljøstyrelsen skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at MST kan foretage vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte Miljøstyrelsen, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler og foretage en vurdering i forhold til KO.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til Miljøstyrelsen, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kontrolfundet grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsensom udgangspunkt vil danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen og Miljøstyrelsens vurdering af KO-overtrædelsen.

1.33 - Etablering og bevarelse af plantedække på braklagte landbrugsarealer

---

1. DELKRAV

1. Arealer, der er anmeldt som brak i fællesskemaet, skal holdes plantedækket.
2. Når et areal overgår til brak, skal plantedækket etableres og ikke senere end 31. maj i det kalenderår, hvor arealet er anmeldt som brak.
3. Braklagte landbrugsarealer må ikke anvendes på en måde, der medfører ødelæggelse af plantedækket. På braklagte arealer er det dog tilladt:
  - 1) At etablere en vinterafgrøde eller støtteberettigede permanente afgrøder, med henblik på høst et efterfølgende år, i overensstemmelse med den bekendtgørelse om grundbetaling m.v. til landbrugere, der gælder for det pågældende kalenderår. Hvis der etableres en vårafgrøde det følgende år, må jordbearbejdning alene finde sted i overensstemmelse med den bekendtgørelse om grundbetaling m.v. til landbrugere, der gælder for det pågældende kalenderår.
  - 2) At genetablere plantedækket i perioden fra den 1. august til og med den 25. september.
  - 3) At anvende plantebeskyttelsesmidler til selektiv bekæmpelse af flyvehavre og kæmpebjørneklo, i overensstemmelse med den bekendtgørelse om grundbetaling m.v. til landbrugere, der gælder for det pågældende kalenderår.
  - 4) At foretage de aktiviteter, som er nødvendige for at kunne udlægge arealet som en småbiotop i overensstemmelse med en eller flere af følgende ordninger:
    - a. Til opfyldelse af kravet om mindsteandel af ikke produktive elementer i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse om konditionalitet for det pågældende år.
    - b. Til opfyldelse af betingelserne i bekendtgørelse om tilskud til biodiversitet og bæredygtighed for det pågældende år.
    - c. Til opfyldelse af betingelserne i bekendtgørelse om grundbetaling for det pågældende år.
  - 5) At etablere midlertidige foranstaltninger og arrangementer, hvis områder med ødelagt plantedække genetableres snarest muligt efter anvendelsen, og landbrugsaktiviteten, jf. den bekendtgørelse om grundbetaling m.v. til landbrugere,

der gælder for det pågældende kalenderår, ikke er væsentligt hæmmet af de midlertidige foranstaltninger på arealet.

1.1 FORMÅL

Formålet med kravet er at nedbringe risikoen for vind- og vanderosion ved at braklagte arealer holdes plantedækket.

Kravet omfatter arealer, der er anmeldt som brak i Fællesskemaet, dvs. alle typer af brak med afgrødekoderne 324 – 345, 308 og 310 inkl. MFO-bræmmer.

Arealer, der er anmeldt som brak i Fællesskemaet, skal holdes plantedækket gennem hele brakperioden, eller indtil der etableres en vinterafgrøde eller permanente afgrøde med henblik på høst det efterfølgende år. Når et areal overgår til brak, skal plantedækket etableres senest den 31. maj. Mekanisk jordbehandling kan foretages i forbindelse med etableringen af plantedækket.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

GLM-kravene skal overholdes på alle bedriftens arealer uanset om der søges støtte til arealet.

Alle arealer, der er omfattet af et landdistriktstilskud, skal overholde GLM kravene med mindre betingelserne i tilsagnet forhindrer, at kravene kan overholdes.

1.4 KRAVETS RELEVANS

GLM-kravene er gældende hele kalenderåret, og skal derfor kontrolleres hele året. Kravet omfatter kun arealer, der er anmeldt som brak i Fællesskemaet.

2. KONTROLMETODE

Du tager stilling til, om den manglende overholdelse af GLM er påbegyndt i kontrolåret, eller om overtrædelsen er begyndt i et tidligere år. Hvis det anføres, at overtrædelsen er påbegyndt tidligere end i indeværende år, skal dette kunne sandsynliggøres.

Du skal tildele overtrædelsen karakteren 1-4 for henholdsvis alvor, omfang og varighed. Du skal give karakterer pr. GLM-element, ikke pr. mark.

Følgende oplysninger skal fremgå sammen med kontrolrapporten i høringsproceduren ved konstateret GLM-overtrædelse:

- Kort med angivelse og størrelse af arealet.
- Angivelse af den mark overtrædelsen er konstateret på (herunder marknummer og markbloknummer jf. markkortet)
- Fotos af hele eller dele af arealet

Billedteksten kan ikke fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen.

2.1 BEMÆRKNINGER

Vær opmærksom på at der gælder forskellige krav til braklagte arealer i forhold til grundbetalingsordningens regler og GLM-bestemmelserne. Braklagte arealer, der modtager støtte under grundbetalingsordningen, må ikke på nogen måde anvendes produktionsmæssigt i hele kalenderåret. Det betyder, at arealerne f.eks. ikke må pløjjes, afgræsses eller anvendes til slæt, ligesom arealerne heller ikke må anvendes til opbevaring af f.eks. halmballer eller ensilagestakke.

I forhold til GLM bestemmelserne, jf. KO-krav 1.33, er der på arealer anmeldte som brak i Fællesskemaet kun et simpelt krav om etablering og fastholdelse af plantedække i kalenderåret, men dette krav gælder ikke under grundbetalingsordningen. Er der ikke plantedække på det anmeldte brakareal vil der således kun ske en sanktion efter KO-krav nr. 1.33. Omvendt vil en overtrædelse på grundbetalingsordningens betingelser ikke automatisk medføre en KO-sanktion, men derimod en underkendelse i forhold til grundbetalingsordningen. Fremspiring af spildkorn og ukrudt betragtes som etablering af plantedække.

Med genetablering forstås en evt. omlægning af plantedækket, hvor plantedækket genetableres umiddelbart efter. Ved genetablering af plantedække i den nævnte periode er forudgående jordbehandling tilladt inden for samme periode, dog ikke pløjning. Det kan være direkte såning efter en opharvning af græs eller en høstet kornmark.

Plantedækket må gerne være spildfrø, og etableringen kan derfor bestå i, at der sprirer spildfrø frem. I forbindelse med etableringen af plantedækket er det tilladt at foretage den nødvendige jordbearbejdning, herunder også mekanisk jordbearbejdning.

Der kan etableres en vinterafgrøde eller støtteberettigede permanente afgrøder med henblik på høst det efterfølgende år. Forud for etablering af vinterafgrøden må plantedækket på det braklagte areal nedvisnes fra 1. juli, ligesom der må foretages jordbehandling, såning og gødsning samt anvendes jordforbedringsmidler fra 1. august. Hvis der etableres en vårafgrøde det efterfølgende år, må der foretages jordbehandling fra 1. oktober på tunge lerjorde (JB nr. 7-9), 1. november på ler- og humusjord (JB nr. 5-6 og 10-11) og fra 1. januar det efterfølgende år på sandjord (JB nr. 1-4). Nedvisning forud for etablering af en vårafgrøde det følgende år er ikke tilladt i ansøgningsåret på braklagte arealer.

Man kan også udlade plantedække i en bredde af højst tre meter rundt om hver enkelt mark (barjordsstriber). Dette areal kan ved mekanisk bearbejdning holdes plantefrit hele året. Man kan dog ikke undlade plantedække på arealer, der ligger nærmere end 5 m fra søer, åbne vandløb, kystlinjer samt langs fortidsminder, som er beskyttet i medfør af museumslovens § 29e. På arealer, der søges støtte til, bortset fra arealer med permanent græs og permanente afgrøder, kan der hele året etableres vild- og bivenlige tiltag i form af insektvolde, vildstriber, barjordsstriber og lærkepletter.

Etableret plantedække kan genetableres i perioden fra d. 1. august til d. 15. september. Det er tilladt at efterså dele af plantedækket på braklagte arealer med henblik på at opfylde kravet om plantedække. Ved eftersåning må der foretages den nødvendige jordbehandling, dog ikke pløjning.

Efter reglene om direkte støtte, er det på braklagte arealer tilladt at anvende plantebeskyttelsesmidler til selektiv bekæmpelse af hejrearter, giftige arter eller aggressive ukrudtsarter som for eksempel flyvehavre, kæmpebjørneklo, brændenælde og tidsler. Dette gælder dog ikke for brakarealer udlagt som miljøfokusområde.

Arealer, som der søges støtte til, kan ikke bruges til ikke landbrugsmæssige formål, forudsat at landbrugsaktiviteten ikke bliver væsentligt begrænset. Varigheden, omfanget og intensiteten af den anden aktivitet er afgørende for, om landbrugsdriften er væsentligt hæmmet.

Alle arealer, der er omfattet af landdistriktstilskud, skal overholde GLM kravene med mindre betingelserne i tilsagnet forhindrer, at kravene kan overholdes.

Midlertidige arrangementer er tilladt, hvis plantedækket etableres hurtigst muligt efter arrangementet er afsluttet. Foretages drænarbejder på anmeldte brakarealer skal plantedækket ligeledes genetableres snarest muligt efter arbejdets færdiggørelse.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen af kontrollen, kan du anvende kontrolgrundlaget, som indeholder markplanen. Ved hjælp af markplanen kan du, via IMK systemet, identificere de relevante arealer og eventuelt besigtige deres tilstand nu og tilbage i tid ved hjælp af billeder.

I forbindelse med kontrollen på stedet, kan du spørge ind til arealernes anvendelse hos landbruger, men det primære er besigtigelsen af arealerne.

KONKRET VURDERING

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.33:

- Arealet skal være anmeldt som brak
- Tjek ansøgningen 2020/2021
- Brakarealer skal være plantedækket

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 - 3	Findes der braklagte arealer på bedriften?
1	Er de braklagte arealer anmeldt som brak i Fællesskemaet og i givet fald etableret med plantedække senest 31. maj? Det spiller ingen rolle for KO hvilke planter der er tale om, blot at arealet er plantedækket.
2	Hvis et nyt areal overgår til brak, skal plantedækket etableres snarest. Hvis det ikke er muligt i indeværende vækstsæson, skal arealet være etableret senest 31. maj det efterfølgende år. Findes der arealer der skal omlægges til brak? Har de overholdt tidsfristerne for etableringen?
3	Bliver arealerne brugt på en måde, så plantedækket bliver ødelagt? Midlertidige arrangementer er tilladt, hvis plantedækket etableres hurtigst muligt efter arrangementet er afsluttet.
3	Et anmeldt brakareal kan det omlægges? Ja, hvis der skal etableres en vinterafgrøde med henblik på høst det efterfølgende år.

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.33, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	0 – 0,05 ha er ikke etableret med plantedække	0,06 – 0,50 ha er ikke etableret med plantedække	0,51 – 1,0 ha er ikke etableret med plantedække	Mere end 1,0 ha er ikke etableret med plantedække
OMFANG	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor
VARIGHED	Frist for etablering af plantedække er overskredet med under 1 måned	Frist for etablering af plantedække er overskredet med 1-2 måneder	Frist for etablering af plantedække er overskredet med 2 - 7 måneder	Frist for etablering af plantedække er overskredet med mere end 7 måneder

SKEMA for krav 1.33, delkrav 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Fristen, er ikke overholdt		
OMFANG	Fristen er ikke overholdt for 0 – 0,05 ha	Fristen er ikke overholdt for 0,06 – 0,5 ha	Fristen ikke overholdt for 0,51 - 1,0 ha	Fristen ikke overholdt for mere end 1,0 ha
VARIGHED	Fristen er overskredet med under 1 måned	Fristen er overskredet med 1-2 måneder	Fristen er overskredet med 2-7 måneder	Fristen er overskredet med mere end 7 måneder

SKEMA for krav 1.33, delkrav 3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	0 – 0,10 ha har ødelagt plantedække	0,11 – 0,5 ha har ødelagt plantedække	0,51 – 1,0 ha har ødelagt plantedække	Mere end 1,0 ha har ødelagt plantedække
OMFANG	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor
VARIGHED	Plantedækket har været ødelagt i 0-2 måneder	Plantedækket har været ødelagt i 2-3 måneder	Plantedækket har været ødelagt i 3-4 måneder	Plantedækket har været ødelagt i mere end 4 måneder

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMEELSE

BEDØMMEELSE for krav 1.33, delkrav 1

Manglende plantedække defineres som areal, hvor der er så få planter, at det har karakter af bar jord.

Alvor	Vurderes efter hvor stort arealet uden plantedække er.
--------------	--

Omfang Vurderes efter hvor stort arealet uden plantedække er.

Varighed Vurderes efter hvor lang tid tidsfristerne er overskredet.

BEDØMMELSE for krav 1.33, delkrav 2

På arealer, der overgår til brak, skal plantedækket etableres snarest og ikke senere end 31. maj i det kalenderår, hvor arealet er anmeldt som brak.

Alvor Vurderes efter om fristen i delkravet ikke er overholdt.

Omfang Vurderes efter hvor stort arealet, hvor der ikke er overholdt en frist for etablering eller reetablering, er.

Varighed Vurderes efter hvor lang tid tidsfristerne er overskredet.

BEDØMMELSE for krav 1.33, delkrav 3

Braklagte landbrugsarealer må ikke anvendes på en måde, der medfører ødelæggelse af plantedækket. Ødelagt plantedække defineres som et areal, hvor der er så få planter, at det har karakter af bar jord.

Alvor Vurderes efter hvor stort arealet med ødelagt plantedække er.

Omfang Karakteren for omfang følger karakteren for alvor

Varighed Vurderes efter hvornår genetableringen er foretaget.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

1.34 - Markafbrænding af halm eller andre lignende dele af landbrugsafgrøder

---

1. DELKRAV

1.	Halm eller andre lignende dele af landbrugsafgrøder må ikke afbrændes på marker eller uopdyrkede arealer.

1.1 FORMÅL

Formålet med GLM-kravene er, at sikre, at landbrugsarealernes dyrkningsmæssige kvalitet ikke forringes ved udpining, F.eks. ved at forhindre jorderosion og bevare jordens indhold af organiske stoffer. GLM kravene skal desuden sikre bevarelse af landskabstræk, modvirke forringelse af levesteder og beskytte og forvalte vand.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Undtagelser: Kravet om forbud mod afbrænding gælder dog ikke for:

1. Flammebehandling af ukrudt
2. Afbrænding af halm fra frøgræsser fra arealer, hvor afgrøden dyrkes det følgende år
3. Halm der har været anvendt til overdækning og lignende
4. Mindre spild i forbindelse med presning, herunder fejlbundne halmballer
5. Våde halmballer. Afbrænding må først foretages, når der er sket orientering af kommunalbestyrelsen.
6. Halm på øerne, bortset fra Sjælland, Fyn, Bornholm, Læsø, Samsø, Fanø og Ærø samt øer, der har bro eller dæmning til disse øer eller til fastlandet.

GLM-kravene skal overholdes på alle bedriftens arealer.

1.3 KRAVETS RELEVANS

GLM-kravene er gældende hele kalenderåret, og skal derfor kontrolleres hele året.

2. KONTROLMETODE

Du tager stilling til, om den manglende overholdelse af GLM er påbegyndt i kontrolåret, eller om overtrædelsen er begyndt i et tidligere år. Hvis det anføres, at overtrædelsen er påbegyndt tidligere end i indeværende år, skal dette kunne sandsynliggøres.

Du skal tildele overtrædelsen karakteren 1-4 for henholdsvis alvor, omfang og varighed. Du skal give karakterer pr. GLM-element, ikke pr. mark. Den samlede vurdering af kravet sker ved, at karaktererne for alvor, omfang og varighed lægges sammen.

Følgende oplysninger skal fremgå sammen med kontrolrapporten i høringsproceduren ved konstateret GLM-overtrædelse:

- Kort med angivelse og størrelse af overtrædelsen.
- Angivelse af den mark overtrædelsen er konstateret på (herunder marknummer og markbloknummer jf. markkortet).
- Fotos af hele eller dele af arealet.

Billedteksten kan ikke fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

2.1 BEMÆRKNINGER

Kravet vedrørende forbuddet mod afbrænding af halm eller andre lignende dele af landbrugsafgrøder på marker eller uopdyrkede arealer har til formål at bevare jordens indhold af organiske stoffer.

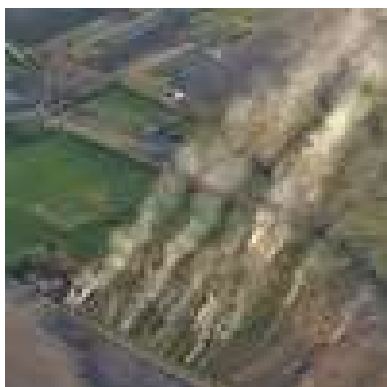
Kravet vedrører stubbe fra halm eller andre lignende dele af landbrugsafgrøder, der dyrkes/er blevet dyrket på den pågældende mark. Der findes en række undtagelser til kravet f.eks. afbrænding af halm fra frøgræsmarker og grenaffald.

Ved bedømmelse af en overtrædelse er karakteren for kriteriet alvor bestemmende for karaktergivningen af omfang og varighed, der sættes til samme karakter som kriteriet alvor.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af langbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.34 – Markafbrænding

- Husk undtagelser, se ovenfor
- Tjek evt. arealerne og beskriv forløbet
- Brug IMK - oplys beliggenhed

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er der sket afbrænding af arealer på bedriften?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.34, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Der er foretaget afbrænding på et areal mindre end 0,5 ha	Der er foretaget afbrænding på et areal mellem 0,5-5 ha	Der er foretaget afbrænding på et areal mellem 5-10 ha	Der er foretaget afbrænding på et areal større 10 ha
OMFANG	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor
VARIGHED	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE for krav 1.34, delkrav 1

Alvor	Alvor vurderes efter hvor stort et areal, der er afbrændt.
Omfang	Da effekten af en overtrædelse af dette krav er direkte proportional med størrelsen af det afbrændte areal, er karakteren for alvor bestemmende for karakteren for omfang, der sættes til samme karakter som kriteriet alvor.
Varighed	Karakteren for varighed, sættes til samme karakter som kriteriet alvor.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelsesskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelsesskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en

konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

1.35 - Forvaltning af vand

---

1. DELKRAV

1. Grundvand og overfladevand må ikke indvindes til markvandingsformål uden tilladelse.
2. Vandindvindingsanlæg skal være forsynet med en anordning til måling af det indvundne vand.
3. Ejeren af et vandindvindingsanlæg skal hvert år indberette årsindvindingen til kommunalbestyrelsen.
4. Vilåret ommaksimal indvindingsmængde af grundvand og overfladevand i tilladelsen må ikke overtrædes.

1.1 FORMÅL

Formålet med GLM-kravene er at beskytte og forvalte vand.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

GLM-kravene skal overholdes på alle bedriftens arealer.

Det er muligt, at kommunerne har udsendt en dispensation til ejeren af et indvindingsanlæg. Denne dispensation skal kunne fremvises på kontroltidspunktet, ellers vil der være overtrædelse af kravet.

Hvis der foreligger en konkret dispensation, f.eks. en administrativ forlængelse og landbruger overholder forlængelsen, er der ingen overtrædelse af kravet.

Det er heller ikke en overtrædelse, hvis landbruger har søgt om fornyelse af tilladelsen, men kommunen endnu ikke har sagsbehandlet ansøgningen. Landbruger skal dog kunne dokumentere, evt. ved henvendelse til kommunen, at han har søgt om fornyelse.

1.3 KRAVETS RELEVANS

Kravet gælder kun indvinding af vand og vandindvindingsanlæg til brug ved **markvanding**.

2. KONTROLMETODE

Du tager stilling til, om den manglende overholdelse af GLM er påbegyndt i kontrolåret, eller om overtrædelsen er begyndt i et tidligere år. Hvis det anføres, at overtrædelsen er påbegyndt tidligere end i indeværende år, skal dette kunne sandsynliggøres.

Du skal tildele overtrædelsen karakteren 1-4 for henholdsvis alvor, omfang og varighed. Du skal give karakterer pr. GLM-krav.

Billedteksten kan ikke fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen.

Følgende særlige oplysninger skal fremgå af kontrolrapporten:

- Kort med angivelse og størrelse af det berørte anlæg
- Angivelse af den mark overtrædelsen er konstateret på (herunder marknummer og markblokknummer jf. markkortet).
- Kopi af evt. vandindvindingstilladelse (delkrav 2 og 4)
- Kopi af evt. indberetning for indvundet vandmængde (delkrav 3)
- Foto og beskrivelse af en evt. målerordning (delkrav 2)

2.1 BEMÆRKNINGER

Ifølge vandforsyningsloven skal kommunalbestyrelsen give tilladelse til indvinding af grund- og overfladevand (delkrav 1). Der er i vandforsyningsloven fastsat krav om, at der skal opgives en maksimal indvindingsmængde i en indvindingstilladelse²¹ (delkrav 4). I vandforsyningsloven er det desuden bestemt, at ejeren af et vandindvindingsanlæg hvert år skal indberette årsindvindingen²² (delkrav 3). Af samme årsag er det fastsat, at vandindvindingsanlæg skal være forsynet med en anordning til måling af det indvundne vand (delkrav 2). Kommunen kan til enhver tid bestemme måleanordningens art.

Generelt for kravet gælder, at Ministeriet for fødevarer, landbrug og fiskeris administration af krydsoverensstemmelses-/GLM-reglerne lægger sig op ad den praksis for administration og håndhævelse af lovgivning på andre ministeriers område og dermed også den praksis, som følges af kommunerne i forhold til deres praksis omkring indberetning af vandindvinding. Ved en evt. overtrædelse af delkrav 4 skal du derfor kontakte kommunen for at afklare, hvilken praksis kommunen har for opgørelse af den maksimale tilladte indvindingsmængde.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Du kan finde oplysninger om anlæggenes type, placering, årsindvindingen og om der foreligger en gældende tilladelse i Jupiterdatabasen (databasen for grundvands-, drikkevands-, råstof-, miljø- og geotekniske data). For nærmere beskrivelse af håndteringen af delkrav 3 og 4, se detaljerede beskrivelse senere i dette afsnit.

Link til Boringsdatabasen:

http://data.geus.dk/geusmap/?mapname=jupiter&rightWidth=260#zoom=1.9872533934973653&lat=6132756.5364044&lon=487916.47156902&layers=jupiter_anlaeg_ws,kommunegraenser&visiblelayers=Topografisk&filter=&wkt=

---

²¹ Bekendtgørelse af lov nr. 1584 af 10/12/2015 om vandforsyning mv. (Vandforsyningsloven) § 22, stk. 3

²² Vandforsyningsloven § 58, stk. 3.

Søgning kan foretages direkte fra dette link: <https://data.geus.dk/JupiterWWW/>

Du kan finde de relevante anlæg og oplysninger på oversigtskortet ved at klikke på det aktuelle markvandingsanlæg eller fremsøge på adresse. Vær opmærksom på, at ikke alle boringer er placeret præcist som angivet i Jupiter.

Vær opmærksom på om tilladelsen er aktiv og gældende. Hvis du er i tvivl, skal du kontakte kommunen. Hvis du konstaterer et aktivt vandindvindingsanlæg på bedriften, og det ikke fremgår af Jupiterdatabasen, skal du ligeledes kontakte kommunen for at få klarlagt om der indvindes vand uden tilladelse.

Kommunerne skal senest den 15. januar indberette generelle data til Jupiterdatabasen som f.eks. udstedelse af vandindvindingsstilladelse, ejer forhold, nye boringer m.v. Vær opmærksom på, at kommunerne kan have et efterslæb mht. udarbejdelse af vandindvindingsstilladelser og opdateringer af indberetninger i Jupiter-databasen. Hvis du er i tvivl, så kontakt altid kommunen.

Hvis landbruger har søgt om fornyelse af vandindvindingsstilladelsen (og kan fremvise en ansøgning – evt. ved kontakt til kommunen), men kommunen endnu ikke har sagsbehandlet ansøgningen, er dette ikke en KO-overtrædelse.

DELKRAV 1 – DET KRÆVER TILLADELSE AT INDVINDE VAND

I forbindelse med forberedelsen, undersøg om ansøger har tilladelse til vandindvinding. Dette kan du gøre ved hjælp af GIS systemet og GEUS. I forbindelse med kontrolbesøget kan du tale med landbruger og spørge ind til, om han indvinder vand til brug i marken.

DELKRAV 2 – INDVINDINGSANLÆGGET SKAL VÆRE FORSYNET MED ANORDNING TIL MÅLING

I forbindelse med forberedelsen, undersøg om ansøger har vandboringer via GIS systemet og GEUS. Ved kontrolbesøget undersøg vandboringen om den er forsynet med en anordning til at måle mængden af det indvundne vand.

DELKRAV 3 - EJEREN AF EN BORING TIL MARKVANDING SKAL HVERT ÅR INDBERETTE INDVINDINGEN TIL RELEVANT KOMMUNE

Du skal først finde ud af hvor mange markvandingsboringer ansøger har. Det kan du til dels finde ud af i IMK ved at klikke på temalaget markvanding – du skal være opmærksom på, at temalaget viser tilladelser og ikke boringer, selvom der oftest kun er en boring pr. tilladelse. Når temalaget er aktiveret, er tilladelserne illustreret ved en lilla knappenål. Du skal nu zoome ind på de knappenåle som enten sidder i ansøgers marker eller tæt ved dennes adresser. Når du har zoomet ind på knappenålen kommer der fire talrækker:

- Boringstilladelses nummer
- Oppumpet mængde
- Mængde der er tilladelse til
- Indberetningsår

Du kan også fremsøge boringsdata på boringsdatabasen - her kan også fremsøges via adresse.:
<http://data.geus.dk/geusmap/?mapname=jupiter&rightWidth=260#baslay=baseMapDa&optlay=&extent=-45000,5931250,1155000,6518750>

Du har nu mulighed for at skrive en rapport ud, som kan ligge til grund for dialog med ansøger. Du kan spørge ansøger, om han har en kvittering for indberetning, hvis han ikke har det, så skal du rette henvendelse til relevant kommune.

Kommunerne skal indberette indvundne vandmængder senest **1. april**. Hvis du udfører en kontrol før 1. april kan manglende indberetning derfor skyldes, at kommunen ikke har foretaget indberetningen. Hvis de indvundne mængder ikke fremgår for det/de år du skal kontrollere, skal du rette henvendelse til kommunen og afklare om det skyldes at ejeren ikke har indberettet årsindvindingen og om delkrav 3 dermed er overtrådt. Samtidigt er det nødvendigt at kende den frist kommunen har fastsat for indberetning af vand for at kunne vurdere overtrædelsens alvor i forhold til delkrav 3.

DELKRAV 4. - TILLADELSE TIL MAKSIMALT VANDINDVINDING MÅ IKKE OVERSKRIDES

Se delkrav 3. Du skal dog være opmærksom på, at der forskellig praksis i de enkelte kommuner for vurderingen af vilkåret om maksimal indvindingsmængde er overtrådt. Nogle kommuner har haft en 1 årig praksis, mens andre kommuner har opgjort indvindingsmængden som et gennemsnit over 3 år. Det er hovedsageligt de syd- og vestjyske kommuner, der har opgjort indvindingsmængden som et gennemsnit over 3 år.

Vær opmærksom på, at kommuner kan ændre praksis fra 3-årigt gennemsnit til 1-årigt overholdelse.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.35:

- Tjek IMK – boringer
- Er der en anordning og tilladelser?
- Tjek i Jupiter – indvindingsmængde
- Foreligger der dispensationer?

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 - 4	Er der vandindvindingsanlæg på bedriften?
1	Har landbruger en tilladelse til indvinding af vand?
2	Er vandindvindingsanlægget forsynet med måler?
3	Har landbruger indberettet årsindvindingen til kommunen?
4	Har landbruger indvundet mere vand, end tilladelsen foreskriver?

3. BEDØMMELSE

SKEMA af krav 1.35, delkrav 1-3

KARAKTER	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
KRITERIUM				
ALVOR	<p>Der er indvundet vand, men landbrugers tilladelse til indvinding er udløbet inden for de sidste 2 år, og der er ikke søgt om fornyelse</p> <p>Eller: Fristen for indsendelse af oplysninger om årsindvindingen til kommunen er overskredet med mindre end 30 dage.</p>	<p>Der er indvundet vand, og landbrugeren har indsendt ansøgning om tilladelse til indvinding, men har endnu ikke modtaget tilladelsen (der foreligger ikke tidligere tilladelse)</p> <p>Eller: Der er indvundet vand til markvanding, men landbrugers tilladelse er udløbet for over 2 år siden</p> <p>Eller: Landbrugeren har ikke indsendt oplysning om årsindvindingen til kommunen inden for 30 dage efter den kommunalt fastsatte indsendelsesfrist.</p>	<p>Vandindvindingsanlægget har ingen anordning til måling af det indvundne vand eller anordningen måler ikke den samlede mængde oppumpede vand</p> <p>Eller: Der er indvundet vand til markvanding, men landbrugers tilladelse er udløbet for over 5 år siden</p>	<p>Der er indvundet vand til markvanding uden tilladelse</p> <p>Eller: Der er indvundet vand til markvanding, men landbrugers tilladelse er udløbet for over 10 år siden</p>
OMFANG	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor
VARIGHED	Karakteren for varighed følger karakteren for	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for

SKEMA for krav 1.35, delkrav 4

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Der er indvundet maksimum 15 % mere vand end tilladt	Der er indvundet mellem 15-30 % mere vand end tilladt	Der er indvundet mellem 30 - 50 % mere vand end tilladt	Der er indvundet over 50 % mere vand end tilladt
OMFANG		Vurderes at påvirke egen bedrift	Vurderes at påvirke nærområdet, dvs. de nærmeste naboer	Vurderes at påvirke fjernområdet, f.eks. drikkevandsressourcer
VARIGHED	Der er indvundet mere vand end tilladt i ét år	Der er indvundet mere vand end tilladt i to år	Der er indvundet mere vand end tilladt i tre år	Der er indvundet mere vand end tilladt i mere end tre år

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE for krav 1.35, delkrav 1-3.

- Alvor** Vurderes efter, om landbrugeren har tilladelse, en anordning for måling og har indberettet årsindvindingen.
- Omfang** Karakteren for omfang følger karakteren for alvor.
- Varighed** Karakteren for varighed følger karakteren for alvor.

BEDØMMELSE for krav 1.35, delkrav 4.

- Alvor** Vurderes efter, hvor mange procent, udover det tilladte. Vær opmærksom på om den kommune, hvor vandingsanlægget ligger, hidtil har opgjort den tilladte max. indvinding som et gennemsnit over 3 år.

Omfang Omfanget af en overtrædelse fastslås navnlig under hensyntagen til, om den har vidtrækkende virkning eller er begrænset til selve bedriften. Ved en vurdering af omfanget af en overtrædelse vil der således som udgangspunkt kunne tages hensyn til, om påvirkning kan konstateres på bedriften, i nærområdet (nærmeste naboer) eller i fjernmiljøet (f.eks. forurening af grundvand).

Varighed Karakteren for varighed vurderes ud fra, hvor længe landbruger har indvundet for meget vand jf. tilladelsen

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

4. NATIONALE REGLER

Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

1.36 - Bevarelse af landskabstræk

1. DELKRAV

1.	Et GLM-landskabelement må ikke ødelægges, fjernes eller reduceres i omfang

1.1 FORMÅL

Formålet med GLM-kravene er at sikre, at landbrugsarealernes dyrkningsmæssige kvalitet ikke forringes ved udpining, F.eks. ved at forhindre jorderosion og bevare jordens indhold af organiske stoffer. GLM kravene skal desuden sikre bevarelse af landskabstræk, modvirke forringelse af levesteder og beskytte og forvalte vand.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Undtagelse: Kravet gælder ikke i tilfælde, hvor der efter naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2 er meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1-3, og § 18, stk. 1.

Hovedformålet med at beskytte landskabelementer er at bevare karakteristiske landskabstræk og småbiotoper af betydning for det åbne land. Det er derfor vigtigt, at landskabelementet ikke fjernes, ødelægges eller reduceres i omfang, hvilket betyder, at hele eller dele af landskabelementet ikke må inddrages i landbrugsdriften. Kravet omfatter naturlige og kunstige søer, vandhuller og fortidsminder med omgivende randbevoksning på op til 2.000 m². Randbevoksningen kan bestå af f.eks. vedagtige planter, græs eller andre selvsåede ikke-vedagtige planter, der ikke er adskilt fra vandhullet af dyrkede arealer. Landskabelementernes udpegning fremgår af IMK - udpegningen er visualiseret af et blå skravet polygon.

Kriterierne for udpegningen af de landskabelementer der fremgår af IMK er, at de har et samlet areal på hver maks. 2.000 m², og skal være beliggende indenfor grænserne af en markblok.

Kravet om beskyttelse af små søer eller vandhuller under 2.000 m² blev indført 1. februar 2014 og beskyttelsen af GLM fortidsminder blev indført d. 1. februar 2013. Kravet omfatter derfor kun overtrædelser foretaget efter disse datoer.

GLM-kravene skal overholdes på alle bedriftens arealer. Krav 1.36 gælder dog kun for GLM-landskabelementer beliggende i markblok – markeret ved et blå polygon i IMK.

1.3 DEFINITIONER

GLM-landskabelement	Et landskabstræk, jf. GLMS 7 i bilag II til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1306/2013 af 17. december 2013 i form af beskyttede fortidsminder med tillæg af dyrkningsfri bræmmer på to meter, små søer, vandhuller og eventuel randbevoksning, når landskabelementet ikke overstiger 2000 m ² og er beliggende i markblok.
---------------------	---

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kun hvis landbruger har GLM søer og fortidsminder på bedriften (blå polygoner i IMK).

2. KONTROLMETODE

Du skal tildele overtrædelsen karakteren 1-4 for henholdsvis alvor, omfang og varighed. Du skal give karakterer pr. GLM-element, ikke pr. mark.

Billedteksten kan ikke fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen.

Følgende oplysninger skal fremgå sammen med kontrolrapporten i høringsproceduren ved konstateret GLM-overtrædelse:

- Kort med angivelse og størrelse af det beskadigede GLM-element.
- Angivelse af den mark overtrædelsen er konstateret på (herunder marknummer og markbloksnummer jf. markkortet).
- Fotos af hele eller dele af arealet.

2.1 BEMÆRKNINGER

Kravet omfatter fortidsmindet inklusiv 2 m bufferzone, søen eller vandhullet inklusiv det udyrkede areal, der var beliggende i tilknytning til søen eller vandhullet den 1. februar 2014, og for fortidsminder den 1. februar 2013 og som fremgår af IMK. Randbevoksningen kan bestå af f.eks. vedagtige planter, græs eller andre selvsåede ikke-vedagtige planter, der ikke er adskilt fra vandhullet af dyrkede arealer.

Vær opmærksom på at GLM landskabselementets vejledende placering og udbredelse er angivet ved det blå polygon i IMK.

Randzoner, vildtstriber eller lign. der er støtteberettigede, betragtes ikke som en del af landskabselementet.

Det anses ikke som en overtrædelse af kravet, hvis den omgivende randbevoksning anvendes til afgræsning, træer fældes, rør afskæres til udnyttelse, eller der foretages mindre deponi af f.eks. marksten, men landskabselementet, samt eventuel tilhørende randbevoksning må ikke fjernes eller ødelægges, f.eks. ved inddragelse i landbrugsdriften. Kravet forhindrer ikke almindelig pleje af landskabselementet ved f.eks. fældning af træer eller oprensning af en sø.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen kan du orientere dig om landbrugers eventuelle GLM landskabselementer, ved at anvende IMK systemet og slå kortlaget "GLM landskabselementer" til.

I forbindelse med kontrolbesøget skal landskabselementet og i tilfælde af et fortidsminde dets 2 m bufferzone undersøges for om de er reduceret, ødelagt eller fjernet, ved visuel inspektion.

Hvis du konstaterer en mulig overtrædelse, skal du tage stilling til, om den manglende overholdelse af GLM er påbegyndt i kontrolåret, eller om overtrædelsen er begyndt i et tidligere år. Hvis det anføres, at overtrædelsen er påbegyndt tidligere end i indeværende år, skal dette kunne sandsynliggøres.

Forud for kontrolbesøget gennemgås ansøgers marker i IMK. I temalaget vælges temaet "GLM_landskabselementer". Laget viser landskabselementernes placering.

Lagene er baseret på oplysninger som Landbrugsstyrelsen har modtaget fra andre myndigheder. Hvis du bemærker landskabselementer, der ikke er repræsenteret i kortlaget f.eks. en ny gravet sø, eller et landskabselement, der er placeret forkert, kan du kontakte Jordbrugskontrol.

I forbindelse med forberedelsen kan du orientere dig om landbrugers eventuelle GLM landskabselementer, ved at anvende IMK og slå kortlaget "GLM søer 2024" og "GLM fortidsminder 2024" til.

I forbindelse med kontrolbesøget skal landskabselementet undersøges for om de er reduceret, ødelagt eller fjernet ved visuel inspektion. Hvis der konstateres en mulig overtrædelse, skal der tages stilling til, om den manglende overholdelse af GLM 8.1.1 er påbegyndt i kontrolåret, eller om overtrædelsen er begyndt i et tidligere år. Hvis det anføres, at overtrædelsen er påbegyndt tidligere end i indeværende år, skal dette kunne sandsynliggøres evt. med kort fra IMK.

Overtrædelsen består i selve indgrebet - og således ikke den fortsatte drift/dyrkning af GLM elementet.

Du skal derfor forholde dig til, hvornår den pågældende tilstandsændring er foretaget. Der er en generel forældelsesfrist på konditionalitetsovertrædelser på 4 år. Du skal således i M-kontrolskemaet i CAP-TAS indtaste dato/år for overtrædelsen. Det er vigtigt at fastslå i hvilket år tilstandsændringen er foretaget, da det kan have betydning for, hvilken ansøger, der skal sanktioneres for den eventuelle overtrædelse. Hvis du er i tvivl om overtrædelsesåret, så kontakt supporten eller sagsbehandlingen.

Hvis overtrædelsen består i, at et GLM element er omfangsmæssigt reduceret eller ødelagt, er det vigtigt i forhold til den efterfølgende sagsbehandling, at du tydeligt beskriver kontrolfundet, herunder, hvordan elementet er reduceret eller ødelagt, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer og evt. matrikelnummer). Det skal fremgå af kortet, hvilket område, der er målt op på kontrollen.

Overtrædelsen registreres i det år, hvor overtrædelsen er sket jf. luftfotos eller anden dokumentation.

Hvis overtrædelsen *ikke* er sket i kontrolåret

Hvis overtrædelsen ikke er sket i 2024 (dog senest 1. januar 2018), skal du *ikke* sende sagen i høring, men overdrage den til sagsbehandlingen (jordbrugskontrol@lbst.dk) med følgende oplysninger:

- Overtrædelsesår
- Støttemodtager i overtrædelsesåret (du kan finde oplysningen ved i IMK i temaet "marker 20xx")
- Fotoalbum som powerpoint-fil med
  - a. Kortmateriale, hvor overtrædelsen er tydeligt indtegnet med angivelse af areal
  - b. Ortofoto fra 1-2 år forud for overtrædelsesåret
  - c. Fotodokumentation fra kontrollen med beskrivelse af overtrædelsen

Til landbrugers orientering noteres det i kontrolrapporten for 2024 (hvis landbrugeren var støtteansøger i overtrædelsesåret) fx:

På kontrollen konstaterede vi en mulig overtrædelse af krydsoverensstemmelseskrav 1.36 – Bevarelse af landskabstræk fordi et GLM element var fjernet/ødelagt/reduceret. Den mulige overtrædelse vedrører ikke

dette støtteår, men kan have betydning for din udbetaling i tidligere støtteår. Du vil derfor høre fra os igen i den forbindelse. (Tilpas teksten til den konkrete sag)

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.36

- GLM landskabselementer og små søer – tjek IMK, der skal være blå polygoner
- Må ikke fjernes eller reduceres

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er der GLM landskabselementer på bedriften?
1	Har landbruger reduceret, ødelagt eller fjernet GLM landskabselementet?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.36, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Reversibel skade med mulighed for reetablering inden for 1 år.	Reversibel skade med mulighed for reetablering af fortidsmindet eller søen uden tab af naturkvalitet inden for 1-2 år (f.eks. dele af landskabelementet er ødelagt, men der er ikke etableret landbrugsproduktion på det ødelagte areal).	Reversibel skade, hvor der er forsvundet arter og/eller naturtyper eller dele af fortidsmindet, som det vil tage mere end 2 år at reetablere (f.eks. er dele af landskabs-elementet ødelagt, og der etableret landbrugsproduktion på det ødelagte areal).	Irreversibel skade hvor reetablering er umulig (f.eks. hele landskabs-elementet er ødelagt).
OMFANG	Til og med 99 m ²	100 – 199 m ²	200 – 299 m ²	Over 300 m ²
VARIGHED	Under 1 måned	1 måned til 1 år	1-2 år	Over 2 år

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

Ved bedømmelse af en evt. overtrædelse af kravet, bør du gennemgå luftfotos fra før og efter kravets indførelse for at sikre, at en evt. overtrædelse ikke er sket før kravet blev indført.

Hvis du konstaterer overtrædelser på flere landskabs-elementer hos samme landbruger, indberettes den overtrædelse der tildeles den højeste samlede karakter.

BEDØMMELSE af krav 1.36, delkrav 1

Alvor Alvoren af overtrædelsen bedømmes ud fra, om påvirkningen af landskabs-elementet har betydning for dets bevarelse som landskabs-element. Overtrædelsen omfatter fjernelse eller ødelæggelse af landskabs-elementet som biotop ved f.eks. ødelæggelse af plantedækket ved jordbehandling eller inddragelse af landskabs-elementet ved etablering af ny landbrugsproduktion på det ødelagte areal. Det er ikke en overtrædelse af kravet, hvis der foretages udtynding eller fældning af træer m.v. på landskabs-elementet, afbrænding af plantevækst, eller hvis landskabs-elementet afgræsses.

Omfang Omfang af overtrædelsen bedømmes ud fra hvor stort et areal af landskabs-elementet, der er ødelagt eller fjernet og/eller, om arealet er inddraget i landbrugsdrift.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt ud fra hvor længe misligholdelsen har fundet sted.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

4. NATIONALE REGLER

Landskabslementer, der er fjernet som følge af en dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3 og 18, er undtaget kravet. Dispensation til at fjerne en sø eller et fortidsminde gives kun i meget få tilfælde.

Selve søen eller vandhullet med tilhørende vegetation bestående af vand og sumplanter er dog beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3 mod ændring af tilstanden, hvis vandfladen er større end 100 m². Kommunen er myndighed på § 3. Landbrugsstyrelsen har ingen samarbejdsaftale med KL. Vi har derfor ikke pligt til at videregive oplysninger om overtrædelser af krav, hvor kommunen er national myndighed.

Som kontrollør bør du dog altid foretage en vurdering af, om overtrædelsen er af så væsentlig en karakter, at kommunen alligevel skal orienteres. Du skal kontakte den kommune, hvori ejendommen/arealet er beliggende. I forbindelse med orientering af kommunen i disse sager kan oversendelsesmail fra Kontrolportalen anvendes.

Fortidsminder er omfattet af Museumslovens bestemmelser. Det er således ikke tilladt efter Museumsloven at ændre på tilstanden af et fredet fortidsminde, herunder ved deponeringer, tilplantninger, fjernelse af sten m.v., ligesom det heller ikke er tilladt at plante eller jordbehandle i 2 m bufferzonen omkring det fredede fortidsminde. Der kan derfor i nogle tilfælde være overtrædelser af den nationale lovgivning, der ikke fører til en overtrædelse af GLM kravet. Hvis du konstaterer at et fortidsminde er væsentligt ødelagt eller helt fjernet skal du oplyse dette til Slots- og Kulturstyrelsen på post@slks.dk

1.37 – Beskyttelse af landbrugsjord mod jorderosion

1. DELKRAV

1.	I perioden fra og med den 1. oktober til og med den 15. februar det følgende år må der ikke foretages pløjning af arealer, som fremgår af kortene i bilag 2 til bekendtgørelse om krydsoverensstemmelse fra 2024, over områder med estimeret høj jorderosionsrisiko
----	---

1.1 FORMÅL

Formålet med GLM-kravene er, at sikre, at landbrugsarealernes dyrkningsmæssige kvalitet ikke forringes ved udpining, F.eks. ved at forhindre jorderosion og bevare jordens indhold af organiske stoffer. GLM kravene skal desuden sikre bevarelse af landskabstræk, modvirke forringelse af levesteder og beskytte og forvalte vand.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

GLM-kravene skal overholdes på alle bedriftens arealer.

1.3 DEFINITIONER

Vendende jordbearbejdnig	I dette krav, betragtes vendende jordbearbejdnig som pløjning. Det vil sige, at f.eks. en let harvning stadig er tilladt.
--------------------------	---

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er kun relevant at kontrollere fra høst til den 15. februar. Desuden er kravet kun relevant at kontrollere, hvis landbruger har arealer på mere end 12⁰s hældning.

2. KONTROLMETODE

Du tager stilling til, om den manglende overholdelse af GLM er påbegyndt i kontrolåret, eller om overtrædelsen er begyndt i et tidligere år. Hvis det anføres, at overtrædelsen er påbegyndt tidligere end i indeværende år, skal dette kunne sandsynliggøres.

Billedteksten kan ikke fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen

Følgende oplysninger skal fremgå sammen med kontrolrapporten i høringsproceduren ved konstateret GLM-overtrædelse:

- Kort med angivelse og størrelse af arealet.
- Angivelse af den mark overtrædelsen er konstateret på (herunder marknummer og markbloknummer jf. markkortet).

- Fotos af hele eller dele af arealet.

2.1 BEMÆRKNINGER

For at beskytte landbrugsjord mod jorderosion må der i perioden fra høst til 15. februar det følgende år ikke foretages vendende jordbearbejdning (pløjning) af sammenhængende landbrugsarealer over 5.000 m² med høj risiko for jorderosion ved vandafstrømning.

Der kan forekomme erosion i alle landsdele - som regel i efterårs- og vinterperioden efter større mængder regn eller ved tøj og nedbør på frossen jord. I Danmark er erosion på dyrkede marker primært et problem, når næringsstoffer og sediment transporteres til vandområder, men erosion medfører på lang sigt også forringelse af jordens frugtbarhed og produktionspotentiale. Risikoen for jorderosion, der er forårsaget af vandafstrømning, afhænger særligt af arealets hældning, vandmængde, jordtype og jordoverfladens tilstand.

Stub, planterester eller græs og urtevegetation kan effektivt reducere erosionsrisikoen på stærkt skrånende arealer.

Risikoen for erosion øges, hvis arealerne pløjes i efterårs- og vinterperioden. Herved efterlades jorden løs og findelt og uden tilstrækkeligt plantedække, som det eksempelvis sker på marker med traditionel etablering af vintersæd.

Arealerne må derfor ikke pløjes i tidsrummet mellem høst af en afgrøde og 15. februar det følgende år. Der må dog gerne foretages reduceret jordbearbejdning i forbindelse med eksempelvis etablering af vintersæd eller efterafgrøder og mekanisk ukrudtsbekæmpelse, når dette sker ved ikke-vendende jordbearbejdning i form af pløjefri dyrkning eller harvning.

Når der anvendes pløjefri dyrkning eller harves vil der typisk efterlades planterester på jordoverfladen, som effektivt mindsker risikoen for erosion ved vandafstrømning. Ved reduceret jordbearbejdning vil der således være spor af planterester fra den forgående afgrøde.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Kravet kontrolleres ved at lokalisere de udpegede arealer og vurdere om hele eller dele af arealet er pløjet. Arealerne skal have en hældning på minimum 12 grader og skal ligge i markblok. Arealerne er udpeget af Landbrugsstyrelsen og kan findes i IMK under temaet GLM-jorderosion 2023. Udpegningen er vejledende.

Kravet er kun relevant at kontrollere på omdriftsarealer, hvor der er foretaget høst af en afgrøde og frem til 15. februar det følgende år.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.37:

- Tjek IMK – har landbruger arealer, der er udpeget som erosionsfølsomme?
- Vær opmærksom på perioden – er det relevant på kontroltidspunktet?

2.4 FOKUSSPØRGSMAÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er der arealer der er udpeget som erosionsfølsomme på bedriften?
1	Har landbruger lavet vendende jordbearbejdning i perioden fra høst til 15. februar på arealet med mulig jorderosion?
1	Hvis det ses, at der er sket en jordbearbejdning som pløjning og kontrollen er udenfor perioden – ingen overtrædelse.

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.37, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Mindre end 25 % af bedriftens beskyttede areal er pløjet i perioden fra og med den 1. oktober til og med den 15. februar det følgende år.	25 % - 50 % af bedriftens beskyttede areal er pløjet i perioden fra og med den 1. oktober til og med den 15. februar det følgende år.	50 % - 75 % af bedriftens beskyttede areal er pløjet i perioden fra og med den 1. oktober til og med den 15. februar det følgende år.	Mere end 75 % af bedriftens beskyttede areal er pløjet i perioden fra og med den 1. oktober til og med den 15. februar det følgende år.
OMFANG	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor.	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor.	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor.	Karakteren for omfang følger karakteren for alvor.

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
VARIGHED	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor.	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor.	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor.	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor.

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.37, delkrav 1

Alvor Vurderes efter hvor stort et område af det beskyttede areal der er jordbearbejdet

Omfang Vurderes efter hvor stort et område af det beskyttede areal der er jordbearbejdet

Varighed Vurderes efter hvor stort et område af det beskyttede areal der er jordbearbejdet

3.2 SKØN

Hvis du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

1.38 – Forbud mod beskæring af buskads og træer i fuglenes yngletid

1. DELKRAV

1. I perioden fra 15. marts til 31. juli må der ikke foretages beskæring af buskads og træer på arealer, der er beliggende i markblok.

Arealer, der er dyrket med lavskov, ikke-støtteberettigede permanente afgrøder eller støtteberettigede permanente afgrøder i form af træer eller buske, er ikke omfattet af forbuddet.

Forbuddet kan endvidere fraviges i de tilfælde, hvor særligt vejrlig eller anlægsarbejde kræver beskæring i forbudsperioden.

1.1 FORMÅL

Formålet med GLM-kravene er at sikre, at landbrugsarealernes dyrkningsmæssige kvalitet ikke forringes ved udpining, F.eks. ved at forhindre jorderosion og bevare jordens indhold af organiske stoffer. GLM kravene skal desuden sikre bevarelse af landskabstræk, modvirke forringelse af levesteder og beskytte og forvalte vand.

Af hensyn til ynglende fugle må buskads og træer ikke beskæres i perioden fra 15. marts til 31. juli.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

GLM-kravene skal overholdes på alle bedriftens arealer. Kravet gælder dog kun beskæring af buskads og træer inden for markblok.

1.3 DEFINITIONER

Kronediameter	Tværmål, lige linje gennem midtpunktet af en trækrone
Buskads og træer	Ved buskads og træer forstås sammenhængende beplantninger af buske og træer af min. 10 m's længde og enkeltstående højstammede træer med en kronediameter på mindst 4 m

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er kun relevant at kontrollere i perioden 15. marts og 31. juli. Desuden er kravet kun relevant hvis landbruger har buskads og træer, der er beliggende i markblok.

2. KONTROLMETODE

Billedteksten kan ikke fungere i stedet for beskrivelse af kontrolfundet, men skal virke som et godt supplement hertil. Kontrolfundet skal danne baggrund for karaktertildelingen.

Følgende oplysninger skal fremgå sammen med kontrolrapporten i høringsproceduren ved konstateret GLM-overtrædelse:

- Kort med angivelse og størrelse af arealet.
- Angivelse af den mark overtrædelsen er konstateret på (herunder marknummer og markbloknummer jf. markkortet).
- Fotos af hele eller dele af arealet.

2.1 BEMÆRKNINGER

Kravet omfatter kun træer med en kronediameter på min. 4 m og bevoksninger beliggende i markblok. Årlig opvækst af træer og buske, der fjernes ved almindelig slåning som opfyldelse af aktivitetskravet på græsarealer og udyrkede arealer, er således ikke omfattet af kravet.

Læhegn og andre bevoksninger som ikke er beliggende i markblok er ikke omfattet af kravet.

Det samme gælder læhegn, som er rodfæstet uden for markblok, men hvor grene eksempelvis går ind over det dyrkede areal.

Fjernelse af enkelte grene der er til gene for maskiner anses ikke som en overtrædelse af kravet. Egentlige landbrugsafgrøder som lavskov, juletræer, frugtbuske og frugttræer er ikke omfattet af forbuddet.

Beskæringsforbuddet gælder i perioden 15. marts til 31. juli. Kravet er derfor kun relevant at kontrollere i denne periode. Hvis der er synlige spor af beskæring og konstatering af friskafklippet materiale eller beplantningen er ryddet, indberettes overtrædelsen og kontrolrapporten vedlægges kort med angivelse af bevoksningens placering og fotodokumentation af bevoksningen, afskåret materiale, stubbe, eller lign.

Vær opmærksom på om der er tale om afknækkede grene som følge af blæst eller færdsel med maskiner eller andre handlinger der ikke kan tilskrives egentlig beskæring.

I tilfælde af at en bevoksning er ryddet indberettes længden eller omkredsen af den bevoksning, der er ryddet. Ved beskæring eller rydning af beplantninger, der ikke er lineære indberettes omkredsen af den bevoksning der er beskåret eller ryddet.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

I forbindelse med forberedelsen kan du forberede dig på, om der er arealer hos landbruger der skal kontrolleres for beskæring af træer og buske.

I forbindelse med kontrolbesøget kontrolleres relevante arealer visuelt, for at se om der er sket en beskæring i perioden 15. marts til 31. juli.

I FORBINDELSE MED KONTROLBESØGET VÆR OPMÆRKSOM PÅ FØLGENDE

Beplantningen skal være rodfæstet inden for markblok. I tilfælde, hvor der ikke er tale om lineære beplantninger, f.eks. beplantninger i tilknytning til et landskabelement eller et buskads på et permanent græsareal, vil der typisk være tale om en beplantning med en omkreds på 40-50 m eller ca. 100 m². På omdriftsarealer vil det typisk være træer og buske i tilknytning til et landskabelement, der er omfattet af kravet. GLM-Landskabelementer fremgår af Landbrugsstyrelsens markkortsystem under landskabelementer.

Arealer, der er dyrket med juletræer, frugttræer, frugtbuske, lavskov eller andre permanente landbrugsafgrøder i form af træer eller buske, er ikke omfattet af forbuddet.

Forbuddet kan fraviges i tilfælde, hvor særligt vejrlig eller anlægsarbejde kræver beskæring i forbudsperioden. Ansøger skal ikke søge dispensation, men ved kontrol er det ansøgers ansvar at fremlægge dokumentation for at betingelserne for at fravige kravet er opfyldt. Evt. dokumentation og begrundelse for at fravige kravet skal vedlægges kontrolrapporten.

Særligt vejrlig kan f.eks. være lange periode, med snedække, usædvanlige mængder nedbør eller lign., der har umuliggjort færdsel på arealerne. Ved anlægsarbejder skal der være tale om nødvendige anlægsarbejder. F.eks. udbedring af skader, offentlige anlægsarbejder og lign., som ansøger enten ikke har indflydelse på eller som ikke har været mulige at forudse.

2.3 EKSEMPLER

Krav 1.38: Gør sig oftest gældende på MO arealer og ikke dyrkede arealer.

- HUSK buskads og træer skal ligge inden for blokken
- Min. 10 m længde og enkeltstående højstammede træer (mindst 4 m)

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Er der arealer med træer og buske inden for markblok på bedriften?
1	Har landbruger beskåret træer og buske inden for perioden 15. marts til 31. juli?

3. BEDØMMELSE

SKEMA af krav 1.38, delkrav 1 – Buske eller enkeltstående træer

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Let beskæring.	Kraftig beskæring	Beplantningen er ryddet Eller: Et eller flere træer er fældet	Beplantningen/flere træer er kraftigt beskåret eller ryddet og der kan konstateres tab af reder, æg eller unger.
OMFANG	10 m-100 m Eller: 1-9 træer	100 m- 249 m Eller: 10-29 træer	250 m til 499 m Eller: 30-49 træer	Mere end 500 m. Eller: Mere end 50 træer
VARIGHED	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor	Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

Hvis der konstateres flere overtrædelser af forbuddet på samme bedrift indberettes den samlede længde af randen af den beplantning, der er beskåret eller fjernet eller det samlede antal enkeltstående træer. Hvis der både er foretaget beskæring af træer og buskads indberettes den højeste karakter af bedømmelserne.

BEDØMMELSE af krav 1.38, delkrav 1

Alvor Bedømmes ud fra om beplantningen eller træerne er beskåret eller ryddet og om der kan dokumenteres aktivitet af ynglende fugle i form af redemateriale eller lign. f.eks. ved fældning af træer med rovfuglereder eller fældning af kolonirugende fugles redetræer (fiskehejrer, skarver og lign.). Der er tale om kraftig beskæring når grene på hovedparten af bevoksning er afskåret tæt på stammen.

Omfang Omfang af overtrædelserne bedømmes ud fra længden af randen af den beplantning der er beskåret eller fjernet eller antallet af træer

---

Varighed Karakteren for varighed følger karakteren for alvor

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter. Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

2.18 – Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler

---

1. DELKRAV

1. Der må kun anvendes godkendte plantebeskyttelsesmidler.
2. Godkendte plantebeskyttelsesmidler/dispensationer må kun anvendes som anført på etiketten, det vil sige som anført i etikettens advarselsfelt samt doseringsangivelser i etikettens brugsanvisning (og hvis relevant i godkendelsen som mindre anvendelse/off label).
  - Godkendte plantebeskyttelsesmidler må kun anvendes på afgrøder, hvortil de er godkendt.
  - Godkendte plantebeskyttelsesmidler må maksimalt anvendes i de doser, hvortil godkendelsen er givet
  - Godkendte plantebeskyttelsesmidler må i afgrøden kun anvendes i det antal maksimale behandlinger, der er anført på etiketten/brugsvejledningen.
  - Godkendte plantebeskyttelsesmidler må kun anvendes med de intervaller, der fremgår af etiketten/brugsanvisningen
  - Godkendte plantebeskyttelsesmidler må ikke anvendes nærmere overfladevand end etiketten tillader (dog inddrages her mulighed for afstandsreduktion vha. valg af afdriftsreducerende dyser)

1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Den nationale kontrolordning hedder 4071PM_24 og kaldes i daglig tale for pesticidkontrollen.

Kontrolordningen indeholder to KO-krav

[Krav 2.18 "Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler"](#)

[Krav 2.19 "Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler skal listes i en sprøjtejournal"](#)

Kontrollen omfatter ud over KO krav også nationale krav, der kontrolleres samtidig med KO kontrollen.

I pesticidkontrollen og KO kontrollen er det vigtigt, at kontrollen påbegyndes i kemikalierummet. Herefter skal alle driftsbygninger uden undtagelse gennemgås. Staldbygninger med dyrehold gennemgås af dyrevelfærdskontrolløren.

Pesticidkontrollen består af nedenstående hovedkategorier:

KATEGORI	NATIONAL LOVGIVNING	KO-KRAV
Opbevaring	X	
Besiddelse	X	
Sprøjtejournal	X	X
Anvendelse	X	X
Vask og påfyldning	X	
Uddannelse	X	
Muldvarpe- og mosegrisegift	X	

I pesticidinstruksen "Faginstruks plantebeskyttelsesmidler 2024" er pesticidkontrollen og fremgangsmåder ved kontrollen beskrevet nærmere.

Instruksen findes på intranettet og på Landbrugsstyrelsens hjemmeside.

1.3 KRAVETS RELEVANS

Kravet vil være relevant at kontrollere, hvis der er anvendt plantebeskyttelsesmidler. Hvis jordbruger ikke anvender plantebeskyttelsesmidler er kravet ikke relevant.

2. KONTROLMETODE

Bedriftens sprøjtejournal skal kontrolleres for anvendelsen af ulovlige plantebeskyttelsesmidler, herunder udenlandske midler samt for ulovlig anvendelse af godkendte plantebeskyttelsesmidler.

For kontrolsæsonen 2024 er det sprøjtninger, der er foretaget i planperioden 2023/2024 og evt. første halvdel af planperioden 2024/2025 (1. august 2024 til 31. december 2024), der skal kontrolleres.

Hvis der konstateres overtrædelser af reglerne om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler i perioden fra 1. august 2023 til og med 31. december 2024 er der tale om en national overtrædelse - men ikke en overtrædelse af KO-krav 2.18.

Hvis der på kontrollen konstateres midler med udenlandsk etiket, og hvor det - ud fra dunkens indhold - ser ud til, at midlet har været anvendt (f.eks. halvtom dunk), skal der laves en overtrædelse på delkrav 1.

- Hvis sprøjtejournalen viser, at der er anvendt ulovlige plantebeskyttelsesmidler herunder udenlandske plantebeskyttelsesmidler, skal der ske en kontrol af sprøjtejournalen for indeværende samt to foregående vækstsæsoner. Hvis det drejer sig om flere plantebeskyttelsesmidler, foretages der en separat bedømmelse af hvert middel og dosering for sig. Jordbruger høres om samtlige bedømmelser. Det er den højeste samlede karakter der indberettes.
- Hvis sprøjtejournalen viser, at der er anvendt midler i afgrøder, hvortil godkendelsen ikke er givet eller i koncentrationer, der ikke er tilladt, skal der ske en kontrol af sprøjtejournalen for indeværende samt to foregående vækstsæsoner. Hvis det drejer sig om flere plantebeskyttelsesmidler, foretages der en separat bedømmelse af hvert middel og dosering for sig. Jordbruger høres om samtlige bedømmelser. Det er den højeste samlede karakter der indberettes.
- Endelig skal kontrollen omfatte, at plantebeskyttelsesmidler maksimalt anvendes i det antal behandlinger der er anført på etiketten. Kravet skal alene kontrolleres for de plantebeskyttelsesmidler, hvor der i henhold til etiketten/brugervejledningen er fastsat et maksimalt antal behandlinger. Findes der overtrædelser af denne type skal der ske kontrol af sprøjtejournalen for indeværende og to forrige vækstsæsoner. Hvis det drejer sig om flere plantebeskyttelsesmidler, foretages der en separat bedømmelse af hvert middel og dosering for sig. Jordbruger høres om samtlige bedømmelser. Det er den højeste samlede karakter der indberettes.

2.1 BEMÆRKNINGER

Hvis der konstateres en overtrædelse af krav 2.18 eller krav 2.19 sendes sagen i høring og efter endt høringsfrist, eller når der er modtaget høringssvar, oversendes sagen til Kemikalieinspektionen til videre sagsbehandling jf. de nationale regler.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Hvis der på kontrollen konstateres midler med udenlandsk etiket, og hvor det - ud fra dunkens indhold - ser ud til, at midlet har været anvendt (f.eks. halvtom dunk), skal der laves en overtrædelse på delkrav 1, selv om anvendelsen ikke står i sprøjtejournalen. Det skal dog med rimelighed kunne sandsynliggøres at midlet har været anvendt i indeværende kontrolår f.eks. ved at der dyrkes afgrøder, hvortil midlet kan anvendes eller at der i sprøjtejournalen fremgår brug af midler, der har f.eks. samme aktivstof som det ulovlige middel.

Det skal kontrolleres, om sprøjtejournalen viser, at virksomheden har anvendt:

- Ulovlige plantebeskyttelsesmidler herunder udenlandske plantebeskyttelsesmidler
- Plantebeskyttelsesmidler på afgrøder hvortil midlerne ikke er godkendt
- Plantebeskyttelsesmidler i doser, der ikke er godkendte
- Et antal behandlinger som ligger ud over det godkendte maksimale antal behandlinger

Hvis sprøjtejournalen ligger hos maskinstationen eller en nabo, skal den eftersendes til Landbrugsstyrelsen (lokalafdelingen) inden 3 dage. I alle andre tilfælde skal sprøjtejournalen udleveres på kontrollen jf.

Pesticidinstruksen. Herefter gennemgås sprøjtejournalen med henblik på kontrol af anvendelse af plantebeskyttelsesmidler. Hvis der konstateres en overtrædelse af ét eller flere delkrav under Krav 2.18 sendes sagen i høring.

Efter endt høring videregives pesticidhøringssagen til kemikalieinspektionen@mst.dk (jf. Afslutning af fejlsager til Miljøstyrelsen). I emnefeltet på aailen skrives: Høring: overtrædelse på KO krav 2.18 og/eller 2.19.

Efter endt sagsbehandling orienterer MST LBST om resultatet af sagsbehandlingen. Hvis en overtrædelse af et KO-krav frafaldes nationalt orienterer MST LBST om dette. Derved sikres, at LBST får mulighed for at genoptage og nulstille KO-sagen efterfølgende, hvis det vurderes, at KO-sagen også skal frafaldes. KO-sagen kan således færdigbehandles i LBST inden sagen afsluttes i MST.

MST sender orienteringen pr mail til LBSTs postkasse jordbrugskontrol@lbst.dk og Rikke Petersen rikped@lbst.dk

Sagen afsluttes i Workzone, hvorefter den modtages i KO Oracle til videre sagsbehandling i LFST.

Husk at udfylde felterne i 4071PM_24, der vedrører dato for hvornår sagen sendes i høring og dato for, hvornår der modtages høringssvar. Ligeledes udfyldes dato for, hvornår sagen er overført til MST/KI. Ved overtrædelser er det vigtigt, at dette kan dokumenteres enten ved at der tages en kopi af sprøjtejournalen eller ved fotodokumentation.

2.3 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 - 2	Bliver der anvendt plantebeskyttelsesmidler på bedriften?
1	Har landbruger anvendt plantebeskyttelsesmidler der ikke er godkendte?
2	Er de godkendte plantebeskyttelsesmidler blevet anvendt i de korrekte afgrøder?
2	Er plantebeskyttelsesmidler anvendt i de korrekte doser?
2	Er det enkelte plantebeskyttelsesmiddel anvendt oftere en det maksimale antal doser, som der er anført på etiketten?

3. BEDØMMELSE

De enkelte bedømmelseskemaer udfyldes på baggrund af de oplysninger, der findes i sprøjtejournalen. Konstateres der overtrædelse af et eller flere delkrav under krav 2.18 skal kontrollen udvides til også at omfatte sprøjtejournalen for de to foregående vækstsæsoner.

Konstateres der flere overtrædelser af samme delkrav, skal disse vurderes separat og den overtrædelse på hvert enkelt delkrav, der får den højeste karakter vil blive indberettet. Der kan således kun indberettes én overtrædelse af delkrav 2 hhv. a-e i KSKet. Hvis der er flere overtrædelser, skrives de ind under bemærkningsfeltet i KSKet. Husk at jordbruger skal høres på samtlige overtrædelser.

Bedømmelsen sker ved indtastning af overtrædelser i VAKS 4071PM_24. Se nærmere i ”Faginstruks plantebeskyttelsesmidler 2024”.

SKEMA for krav 2.18, delkrav 1:

Der må kun anvendes godkendte plantebeskyttelsesmidler

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Anvendelse af et plantebeskyttelsesmiddel, som indenfor det sidste 2 år har været godkendt i Danmark	Anvendelse af et plantebeskyttelsesmiddel, som indenfor perioden fra 2 år til 3 et halvt år har været godkendt i Danmark	Anvendelse af et plantebeskyttelsesmiddel med dansk etiket, som for mere end 3 et halvt år siden har været godkendt i Danmark Eller: Anvendelse af et plantebeskyttelsesmiddel med udenlandsk etiket, der indeholder aktivstoffer, som er godkendte i EU, men hvor der ikke er betalt dansk afgift.	Anvendelse af et plantebeskyttelsesmiddel med udenlandsk etiket, som indeholder aktive stoffer, der er forbudte i EU.
OMFANG	0 til og med 5 %	Mere end 5 til og med 10 %	Mere end 10 til og med 20 %	Mere end 20 %
VARIGHED		Der er i indeværende vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesmiddel der ikke er godkendt i Danmark	Der er i indeværende vækstsæson og forrige vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesmidler der ikke er godkendt i Danmark	Der er i indeværende og to forrige vækstsæsoner anvendt plantebeskyttelsesmidler der ikke er godkendt i Danmark

SKEMA for krav 2.18, delkrav 2, a

Godkendte plantebeskyttelsesmidler må kun anvendes på afgrøder, hvortil godkendelsen er givet.

KARAKTER	1 Meget lille betydning i forhold til formål med kravet	2 Mindre betydning i forhold til formål med kravet	3 Væsentlig betydning i forhold til formål med kravet	4 Meget stor betydning i forhold til formål med kravet
ALVOR			Plantebeskyttelsesmidlet er ikke godkendt til anvendelse på afgrøden men har været godkendt på afgrøden indenfor de seneste tre vækstsæsoner (heri regnes indeværende vækstsæson).	Plantebeskyttelsesmidlet er ikke godkendt til anvendelse på afgrøden og har ikke været godkendt i de seneste tre vækstsæsoner (heri regnes indeværende vækstsæson).
OMFANG	0 til og med 5 %	Mere end 5 til og med 10 %	Mere end 10 til og med 20 %	Mere end 20 %
VARIGHED		Der er i indeværende vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesmiddel på en afgrøde, hvortil det ikke er godkendt	Der er i indeværende og forrige vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesmiddel på en afgrøde, hvortil det ikke er godkendt	Der er i indeværende og to forrige vækstsæsoner anvendt plantebeskyttelsesmiddel på en afgrøde, hvortil det ikke er godkendt

SKEMA for krav 2.18, delkrav 2, b

Godkendte plantebeskyttelsesmidler må maksimalt anvendes i de doser, hvortil godkendelsen er givet

KARAKTER KRITERIUM	1 Meget lille betydning i forhold til formål med kravet	2 Mindre betydning i forhold til formål med kravet	3 Væsentlig betydning i forhold til formål med kravet	4 Meget stor betydning i forhold til formål med kravet
ALVOR	Plantebeskyttelses- middel er anvendt i en dosis over den tilladte og op til 1,1 gange den tilladte maksimaldosis	Plantebeskyttelsesmi- d-del er anvendt i en dosis over den tilladte og mellem 1,1 – 1,3 gange den tilladte maksimaldosis.	Plantebeskyttelsesmi- d-del er anvendt i en dosis over den tilladte og mellem 1,3 - 1,5 gange den tilladte maksimaldosis.	Plantebeskyttelsesm id-del er anvendt i en dosis på over 1,5 gange den tilladte maksimaldosis for den pågældende afgrøde.
OMFANG	0 til og med 5 %	Mere end 5 til og med 10 %	Mere end 10 til og med 20 %	Mere end 20 %
VARIGHED		Der er i indeværende vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesmi- d-del i for høj dosering.	Der er i indeværende og forrige vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesmi- d-del i for høj dosering.	Der er i indeværende og to forrige vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesm id-del i for høj dosering.

SKEMA for krav 2.18, delkrav 2, c

Godkendte plantebeskyttelsesmidler må i afgrøden kun anvendes i det antal maksimale behandlinger, der er anført på etiketten/brugsvejledningen

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Plantebeskyttelsesmiddel er anvendt flere gange i en afgrøde end tilladt, men den samlede dosis overskrider ikke den angivne individuelle maksimale dosis eller den samlede godkendte maksimal-dosis.	Plantebeskyttelsesmiddel er anvendt én til to gange mere i en afgrøde end tilladt, eller den samlede dosis overskrider den angivne individuelle maksimale dosis eller den samlede godkendte maksimal-dosis med 1,1 – 1,3 gange.	Plantebeskyttelsesmiddel er anvendt to-tre gange mere i en afgrøde end tilladt, eller den samlede dosis overskrider den angivne individuelle maksimale dosis eller den samlede godkendte maksimal-dosis med 1,3-1,5 gange.	Plantebeskyttelsesmiddel er anvendt to-fire gange mere i en afgrøde end tilladt, eller den samlede dosis overskrider den angivne individuelle maksimale dosis eller den samlede godkendte maksimal-dosis med > 1,5 gange.
OMFANG	0 til og med 5 %	Mere end 5 til og med 10 %	Mere end 10 til og med 20 %	Mere end 20 %
VARIGHED		Der er i indeværende vækstsæson anvendt plantebeskyttelsesmiddel flere gange pr afgrøde end tilladt.	Der er i indeværende og forrige vækstsæson anvendt et plantebeskyttelsesmiddel flere gange pr afgrøde end tilladt.	Der er i indeværende og to forrige vækstsæsoner anvendt et plantebeskyttelsesmiddel flere gange pr. afgrøde end tilladt.

SKEMA for krav 2.18, delkrav 2, d

Godkendte plantebeskyttelsesmidler må kun anvendes med det interval, der fremgår af etiketten/brugsanvisningen.

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Intervallet mellem behandlinger angivet på etiketten/brugsanvisningen er over 70 % af det godkendte interval	Intervallet mellem behandlinger angivet på etiketten/brugsanvisningen er imellem 30 og 70 % af det godkendte interval	Intervallet mellem behandlinger angivet på etiketten/brugsanvisningen er under 30 % af det godkendte interval
OMFANG	0 til og med 5 %	Mere end 5 til og med 10 %	Mere end 10 til og med 20 %	Mere end 20 %
VARIGHED		Følger karakteren for alvor	Følger karakteren for alvor	Følger karakteren for alvor

SKEMA for krav 2.18, delkrav 2, e

Godkendte plantebeskyttelsesmidler må ikke anvendes nærmere overfladevand og §3 områder end etiketten tillader (dog inddrages her mulighed for afstandsreduktion vha. valg af afdriftsreducerende dyser)

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Plantebeskyttelsesmiddel er anvendt i en afstand til overfladevand der er 20 procent nærmere end etiketten foreskriver (dog inddrages afstandsreduktion vha. dysevalg.)	Plantebeskyttelsesmid-d-el er anvendt i en afstand til overfladevand der er 30 procent nærmere end etiketten foreskriver (dog inddrages afstandsreduktion vha. dysevalg.)	Plantebeskyttelsesmid-d-el er anvendt i en afstand til overfladevand der er 40 procent nærmere end etiketten foreskriver (dog inddrages afstandsreduktion vha. dysevalg.)	Plantebeskyttelsesmid-d-el er anvendt i en afstand til overfladevand der er 50 procent nærmere end etiketten foreskriver (dog inddrages afstandsreduktion vha. dysevalg.)
OMFANG	Følger karakteren for alvor	Følger karakteren for alvor	Følger karakteren for alvor for alvor	Følger karakteren for alvor
VARIGHED	Følger karakteren for alvor	Følger karakteren for alvor	Følger karakteren for alvor	Følger karakteren for alvor

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE for krav 2.18, delkrav 1

Alvor	<p>Vurderes ud fra hvorvidt der er tale om plantebeskyttelsesmidler, der har været godkendt i Danmark, men som ikke længere er godkendte i Danmark, fordi midlet f.eks. indeholder aktivstoffer, der ikke længere er godkendte i EU eller fordi godkendelse er udløbet eller tilbagekaldt. Der kan her være tale om, at landbrugeren har anvendt gamle lagre af midler.</p> <p>Plantebeskyttelsesmidler, der er ulovligt importeret fra udlandet. Hvis midlet er importeret lovligt (med aktivstof godkendt i DK) og der er betalt afgift er midlet ok at anvende, selv om der ikke er påført dansk etiket.</p>
--------------	---

	Plantebeskyttelsesmidler, der indeholder aktivstoffer, der er forbudte i EU. ²³
Omfang	Vurderingen sker ud fra, hvor stor en procentdel af bedriftens samlede dyrkede arealer den totale mængde af det forbudte (tidligere godkendte) eller udenlandske plantebeskyttelsesmidler er anvendt på i indeværende vækstsæson.
Varighed	Vurderes ud fra om det ikke godkendte, herunder evt. udenlandske, plantebeskyttelsesmidler er anvendt i én eller to på hinanden følgende vækstsæsoner.

BEDØMMELSE for krav 2.18, delkrav 2, a

Alvor	Vurderes ud fra hvorvidt plantebeskyttelsesmidler er anvendt på en bestemt afgrøde, hvortil de ikke er godkendt. Hvis det drejer sig om flere plantebeskyttelsesmidler, foretages der en separat bedømmelse af hvert middel for sig. Landbrugeren høres om samtlige bedømmelser. Den højeste samlede karakter indberettes til Landbrugsstyrelsen.
Omfang	Vurderes som procent af bedriftens samlede dyrkede arealer hvorpå det pågældende plantebeskyttelsesmiddel er ulovligt anvendt, idet det ikke er godkendt til de pågældende afgrøder.
Varighed	Vurderes ud fra om det ikke godkendte plantebeskyttelsesmiddel er anvendt i én, to eller tre på hinanden følgende vækstsæsoner.

BEDØMMELSE for krav 2.18, delkrav 2, b

Alvor	Vurderes ud fra om plantebeskyttelsesmidler er anvendt i doser, der overskrider den godkendte maksimale dosering. Der foretages en separat bedømmelse for hvert middel, der er anvendt i for store doser.
Omfang	Vurderes ud fra procent af bedriftens samlede dyrkede arealer, som er behandlet med for store doser af plantebeskyttelsesmidler.
Varighed	Vurderes ud fra om plantebeskyttelsesmidler er anvendt i for høje doser i én, to eller tre på hinanden følgende vækstsæsoner.

BEDØMMELSE for krav 2.18, delkrav 2, c

Alvor	Vurderes ud fra om plantebeskyttelsesmidler er anvendt i flere behandlinger på en afgrøde end etiketten/brugsvejledningen tillader.
--------------	---

²³ Listen over de i EU godkendte aktivstoffer fremgår af Kommissionens gennemførelsesforordning nr. 540/2011 af 25. maj 2011 med senere tilføjelser.

Omfang	Vurderes ud fra procent af bedriftens samlede dyrkede arealer, som er behandlet med for mange behandlinger af plantebeskyttelsesmidler.
Varighed	Vurderes ud fra om plantebeskyttelsesmidler er anvendt for hyppigt i én, to eller tre på hinanden følgende vækstsæsoner.

BEDØMMELSE for krav 2.18, delkrav 2, d

Alvor	Vurderes ud fra om plantebeskyttelsesmidler er anvendt med kortere intervaller end etiketten/brugsvejledningen tillader. Det angivne interval på etiketten er svarende til 100 %, f.eks.: etiketten foreskriver 14 dages interval: Der er sprøjtet med 10 dages interval. Overtrædelsen er således $10/14 \cdot 100 = 71$ %
Omfang	Vurderes ud fra procent af bedriftens samlede dyrkede arealer, som er behandlet for ofte med plantebeskyttelsesmidler.
Varighed	Vurderes ud fra om plantebeskyttelsesmidler er anvendt for hyppigt i én, to eller tre på hinanden følgende vækstsæsoner.

BEDØMMELSE for krav 2.18, delkrav 2, e

Alvor	Vurderes ud fra om plantebeskyttelsesmidler er anvendt nærmere overfladevand end etiketten/brugsvejledningen tillader. (dog inddrages her mulighed for afstandsreduktion vha. valg af afdriftsreducerende dyser)
Omfang	Bedømmelse af omfang følger alvor
Varighed	Bedømmelse af varighed følger alvor

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelsesskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelsesskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelsesskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du overføre sagen til MST (kemikalieinspektionen@mst.dk), så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til MST. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder, men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen som udgangspunkt vil danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen.

2.19 – Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler skal listes i en sprøjtejournal

---

1. DELKRAV

1.	Ledere af fødevarevirksomheder, der producerer eller høster planteprodukter og foderstofsvirksomhedslederne, skal føre en journal over enhver anvendelse af plantebeskyttelsesmidler.

1.1 FORMÅL

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Kravet gælder ikke for visse privatpersoners produktion af foderstoffer til eget forbrug og fodring af bestemte dyr, eller for direkte leverance af små mængder fra primærproduktion af foderstoffer på lokalt niveau eller for detailhandel med foder til selskabsdyr.

1.3 KRAVETS RELEVANS

Kravet vil være relevant at kontrollere, hvis der er anvendt plantebeskyttelsesmidler. Hvis jordbrugsvirksomheden ikke anvender plantebeskyttelsesmidler er kravet ikke relevant.

Reglerne om sprøjtejournal gælder for alle erhvervmæssige brugere af plantebeskyttelsesmidler.

2. KONTROLMETODE

2.1 BEMÆRKNINGER

Landbruger skal efter 7 dage have ajourført journalen med de behandlinger, han har foretaget.

Da varighedskarakteren går på vækstsæsoner, er det relevant at se hele vækstsæsonens sprøjtejournal (fra 1. august) selv om kontrollen gennemføres i begyndelsen af kalenderåret.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN:

Det skal kontrolleres, at der føres en sprøjtejournal på bedriften. Sprøjtejournalen kan føres på papir, i elektronisk form, eller de kan være en dækkende samling af dokumentation f.eks. behandlingsplaner, fakturaer eller lignende.

Det skal kontrolleres, at anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler registreres på bedriften. Der er ingen formkrav til registreringen, men den skal som minimum indeholde følgende oplysninger, for at det vurderes at registreringen er sket på en passende måde, i overensstemmelse med kravets formål:

- Plantebeskyttelsesmidlets navn, angivet som navn og registreringsnummer
- Tidspunkt for anvendelsen af plantebeskyttelsesmidlet, angivet som dato for anvendelsen

- Dosis for anvendelsen af plantebeskyttelsesmidlet, angivet i enten mængde pr. ha eller pr. m².
- Areal, som plantebeskyttelsesmidlet blev anvendt på, angivet med f.eks. marknummer, silonummer, containernummer eller matrikelnummer.
- Afgrøde, som plantebeskyttelsesmidlet blev anvendt på, angivet som afgrøde, kultur eller plante. Professionelle brugere af plantebeskyttelsesmidler til direkte bejdsning, skal angive den behandlede afgrøde.

Der er ikke KO-mæssigt krav om angivelse af de behandlede arealers størrelse eller virksomhedens CVR-nummer – dette er kun nationale krav.

Sprøjtejournalen skal foreligge på stedet eller tilsendes i forbindelse med kontrollen, hvis der f.eks. anvendes FarmTracking, og landbruger ikke har en udskrift liggende. Det fremgår af både foder- og af fødevarerhygiejneforordningen, at virksomhedslederen skal stille de relevante oplysninger i journalerne til rådighed for den kompetente myndighed. Dvs. at en sprøjtejournal skal være tilgængelig på bedriften på forlangende.

Hvis sprøjtejournalen ligger hos maskinstationen, skal den eftersendes til Landbrugsstyrelsen (lokalafdelingen) hurtigst muligt og inden 3 dage. I alle andre tilfælde skal sprøjtejournalen udleveres på kontrollen, jf. Pesticidinstruksen. Herefter gennemgås sprøjtejournalen med henblik på kontrol af om de nødvendige oplysninger er anført i journalen.

Hvis jordbrugeren under kontrolbesøget oplyser, at han ikke har ført journal, fordi han ikke anvender plantebeskyttelsesmidler på bedriften, skal kontrolløren, hvis der mistanke om det modsatte og afhængig af årstiden, efterse markerne for tegn på, at der har været sprøjtet i marken f.eks. sprøjtespor, niveauet af ukrudt og tegn på plantesygdomme.

Hvis der konstateres en overtrædelse af Krav 2.19 sendes sagen i høring.

Efter endt høring videregives pesticidhøringssagen til kemikalieinspektionen@mst.dk (jf. Afslutning af fejlsager til Miljøstyrelsen). I emnefeltet i mailen skrives: Høring: overtrædelse på KO krav 2.18 og/eller 2.19.

Efter endt sagsbehandling orienterer MST LBST om resultatet af sagsbehandlingen. Hvis en overtrædelse af et KO-krav frafaldes nationalt, orienterer MST LBST om dette. Derved sikres, at LBST får mulighed for at genoptage og nulstille KO-sagen efterfølgende, hvis det vurderes, at KO-sagen også skal frafaldes. KO-sagen kan således færdigbehandles i LBST inden sagen afsluttes i MST.

MST sender orienteringen pr mail til LBSTs postkasse jordbrugskontrol@lbst.dk

Sagen afsluttes i Workzone, hvorefter den modtages i KO Oracle til videre sagsbehandling i LFST. Husk at udfylde felterne i 4071PM_24, der vedrører dato for hvornår sagen sendes i høring, dato for hvornår der modtages høringssvar og dato for hvornår sagen overføres til Jordbrugskontrol.

Udfyldelse af bedømmelseskema:

Bedømmelseskemaet sker ved indtastning af overtrædelser i VAKS 4071PM_24. Se nærmere i Kontrolinstruks for plantebeskyttelsesmidler 2024".

2.3 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Bliver der anvendt plantebeskyttelsesmidler på bedriften?
1	Har landbruger ført en journal om anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler? Er journalen udfyldt fyldestgørende?
1	Er sprøjtejournalen ajourført 7 dage efter udført sprøjtning? jf. Pesticidinstruksen

3. BEDØMMELSE

SKEMA for 2.19, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR		Der mangler en enkelt oplysning i sprøjtejournalen: enten dato for sprøjtning, anvendt middel, dosering, afgrøde eller der mangler identifikation af marken eller sprøjtejournalen er ikke ajourført indenfor 7 dage efter behandlingen er foretaget.	Der mangler to eller flere oplysninger om: dato for sprøjtning, anvendt middel, dosering, afgrøde eller identifikation af marken / Der er ikke fremvist/fremsendt en fuldstændig sprøjtejournale på kontrollen eller umiddelbart herefter	Der er slet ikke ført en sprøjtejournale på bedriften.
OMFANG	Manglende oplysninger i sprøjtejournalen på op til 25 % af bedriftens dyrkede areal	Manglende oplysninger i sprøjtejournalen på mellem 25 % og 50 % af bedriftens dyrkede areal	Manglende oplysninger i sprøjtejournalen på mellem 50 % og 95 % af bedriftens dyrkede areal	Manglende oplysninger på mere end 95 % af bedriftens dyrkede areal
VARIGHED	Der er mangler i sprøjtejournalen i indeværende vækstsæson	Der er mangler i sprøjtejournalen i indeværende og forrige vækstsæson	Der er slet ikke ført sprøjtejournale i indeværende vækstsæson	Der er slet ikke ført sprøjtejournale i indeværende og forrige vækstsæson

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 2.19, delkrav 1

Alvor	Vurderes ud fra hvorvidt der er ført en sprøjtejournal på bedriften eller ej og om sprøjtejournalen indeholder de nødvendige oplysninger.
Omfang	Vurderes som procent af bedriftens samlede dyrkede areal, hvor der ikke er ført en sprøjtejournal eller på hvor stor en del af bedriftens samlede dyrkede areal, hvor der mangler oplysninger i sprøjtejournalen. Vær opmærksom på, at dyrkes der f.eks. i alt 20 hektar, 5 hektar med græs og 15 hektar med korn, og der er gennemført sprøjtninger på kornarealet, men ikke på græsarealet, og der mangler én eller flere af de nødvendige oplysninger angående de 15 hektar, er det at betragte som, at der mangler én eller flere af de nødvendige oplysninger for hele arealet på de 20 hektar.
Varighed	Vurderes ud fra om der er mangler i sprøjtejournal i indeværende og de to forrige vækstsæsoner herunder om der i perioden slet ikke er ført en sprøjtejournal.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

Det er muligt for landbrugeren (der mangler oplysninger for op til 25 pct. af arealerne) at afhjælpe overtrædelsen på stedet. Hvis sprøjtejournalen ikke kan fuldstændiggøres under kontrolbesøget, skal landbrugeren indsende sprøjtejournal til Landbrugsstyrelsen (lokalafdelingen) med oplysninger for de manglende 25 pct. af markerne.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du overføre sagen til MST (kemikalieinspektionen@mst.dk), så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til MST. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen, som udgangspunkt, vil danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen.